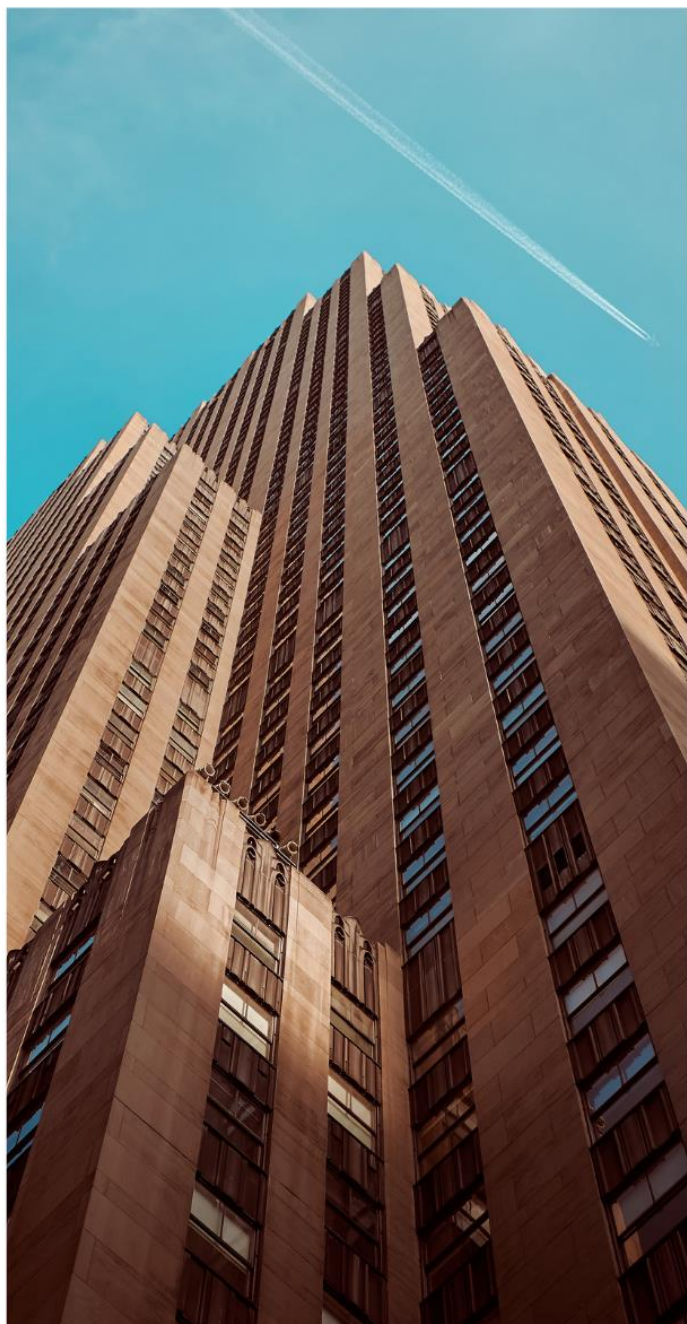

EFEKTÍVNOSŤ PODPORNÝCH PROGRAMOV MSP

MIKROPÔŽIČKOVÝ PROGRAM SBA

SBA I 2020

EURÓPSKA ÚNIA
Európsky fond regionálneho rozvoja
OP Integrovaná infraštruktúra 2014 – 2020

MINISTERSTVO
DOPRAVY A VÝSTAVBY
SLOVENSKEJ REPUBLIKY

MINISTERSTVO
HOSPODÁRSTVA
SLOVENSKEJ REPUBLIKY

Vydavateľ:
Slovak Business Agency

www.sbagency.sk
www.monitoringmsp.sk

© SBA, Bratislava, 2020

Všetky práva vyhradené. Údaje, ktoré sú obsahom tejto publikácie, je možné použiť len s uvedením zdroja.

Neprešlo jazykovou úpravou.

OBSAH

Zoznam tabuliek, grafov a obrázkov	4
Úvod.....	7
1 Legislatívny a inštitucionálny rámec podpory MSP	8
1.1 Legislatívny rámec podpory MSP	8
1.2 Inštitucionálny rámec podpory MSP	13
2 Prehľad realizácie podporných programov pre MSP v SR	33
3 Využívanie podporných programov podnikania z medzinárodného kontextu	37
3.1 Hodnotenie stavu a kvality vládnych podporných programov pre MSP	37
3.2 Financovanie podnikania z verejných zdrojov	39
3.3 Financovanie inovačných aktivít MSP z verejných zdrojov	44
4 Postoje MSP k využívaniu podporných nástrojov	46
5 Analýza dopadov Mikropôžičkového programu SBA	51
5.1 Metodika vyhodnocovania dopadov podporného programu	51
5.2 Hodnotenie dopadov a efektívnosti Mikropôžičkového programu SBA	55
5.2.1 Tržby podporených a nezúčastnených subjektov	59
5.2.2 Pridaná hodnota podporených a nezúčastnených subjektov.....	64
5.2.3 Zamestnanosť podporených a nezúčastnených subjektov	65
5.2.4 Výsledky modelu – hodnotiace obdobie 2013 až 2017	69
5.2.5 Výsledky modelu – hodnotiace obdobie 2014 až 2017	72
Zhrnutie.....	78
Použité zdroje	80

Zoznam tabuliek, grafov a obrázkov

Tabuľky

Tabuľka 1: Finančné vyjadrenie podpory čerpanej pre MSP podľa foriem financovania v roku 2019.....	33
Tabuľka 2: Štruktúra úverov zo zdrojov ŠR v absolútnom vyjadrení v eurách za roky 2015 – 2019.....	36
Tabuľka 3: Hodnotenie stavu a kvality vládnych podporných programov pre malé a stredné podniky v rokoch 2013 – 2019	37
Tabuľka 4: Podiel MSP, ktoré považujú granty alebo zvýhodnené úvery za relevantný zdroj svojho financovania v rokoch 2014 - 2019.....	39
Tabuľka 5: Podiel MSP, ktoré využili verejné granty alebo zvýhodnené úvery ako zdroj svojho financovania v období 6 mesiacov pred prieskumom	41
Tabuľka 6: Podiel MSP, ktorí uviedli, že prístup k verejnej finančnej podpore sa v priebehu 6 mesiacov zlepšil	42
Tabuľka 7: Podiel inovujúcich MSP, ktoré získali verejnú finančnú podporu pre svoje inovačné aktivity	44
Tabuľka 8: Spôľahlivosť prístupov hodnotenia	53
Tabuľka 9: Štruktúra podporených a nezúčastnených subjektov podľa veľkosti, regiónu, odvetvia a veku podniku	57
Tabuľka 10: Vybrané ekonomické ukazovatele podporených a nezúčastnených podnikov	58
Tabuľka 11: Tržby v skupine podporených a nezúčastnených subjektov (EUR).....	59
Tabuľka 12: Pridaná hodnota v skupine podporených a nezúčastnených subjektov (EUR)	64
Tabuľka 13: Priemerný vplyv na tržby v eurách podľa veľkosti, regiónu, odvetvia a veku podniku	69
Tabuľka 14: Priemerný vplyv na pridanú hodnotu v eurách podľa veľkosti, regiónu, odvetvia a veku podniku	70
Tabuľka 15: Agregované odhady vplyvu podpory na tržby a pridanú hodnotu v eurách	71
Tabuľka 16: Náklady na generovanie dodatočného eura tržieb a pridanej hodnoty.....	71
Tabuľka 17: Tržby v skupine podporených a nezúčastnených subjektov - kohorty 2014 až 2017 (EUR).....	72
Tabuľka 18: Pridaná hodnota v skupine podporených a nezúčastnených subjektov - kohorty 2014 až 2017 (EUR)	73
Tabuľka 19: Priemerný vplyv na tržby v eurách podľa veľkosti, regiónu, odvetvia a veku podniku - kohorty 2014 až 2017	75
Tabuľka 20: Priemerný vplyv na pridanú hodnotu v eurách podľa veľkosti, regiónu, odvetvia a veku podniku - kohorty 2014 až 2017	76
Tabuľka 21: Agregované odhady vplyvu podpory na tržby a pridanú hodnotu v eurách - kohorty 2014 až 2017	76
Tabuľka 22: Náklady na generovanie dodatočného eura tržieb a pridanej hodnoty - kohorty 2014 až 2017.....	77

Grafy

Graf 1: Poskytnutá podpora (dotácie, NFP, granty) pre MSP podľa poskytovateľa, 2019	34
Graf 2: Štruktúra poskytnutého rizikového kapitálu pre MSP, 2019	34
Graf 3: Štruktúra poskytnutých úverov pre MSP podľa zdrojov a poskytovateľov, 2019	36
Graf 4: Hodnotenie stavu a kvality vládnych podporných programov pre malé a stredné podniky v rokoch 2013 – 2019	38
Graf 5: Hodnotenie stavu a kvality vládnych podporných programov pre malé a stredné podniky (2019)	38
Graf 6: Podiel MSP, ktoré považujú verejné granty alebo zvýhodnené úvery za relevantný zdroj svojho financovania v rokoch 2014 – 2019.....	40
Graf 7: Podiel MSP, ktoré považujú verejné granty alebo zvýhodnené úvery za relevantný zdroj svojho financovania, 2019	40
Graf 8: Podiel MSP, ktoré využili verejné granty alebo zvýhodnené úvery ako zdroj svojho financovania v období 6 mesiacov pred prieskumom	41
Graf 9: Podiel MSP, ktoré využili verejné granty alebo zvýhodnené úvery ako zdroj svojho financovania v období predchádzajúcich 6 mesiacov, 2019	42
Graf 10: Podiel MSP, ktorí uviedli, že prístup k verejnej finančnej podpore sa v priebehu 6 mesiacov zlepšil, 2014-2019	43
Graf 11: Podiel MSP, ktorí uviedli, že prístup k verejnej finančnej podpore sa v priebehu 6 mesiacov zlepšil, 2019.....	43

Graf 12: Podiel inovujúcich MSP, ktoré získali verejnú finančnú podporu pre svoje inovačné aktivity, 2008-2016.....	44
Graf 13: Podiel inovujúcich MSP, ktoré získali verejnú finančnú podporu pre svoje inovačné aktivity, 2016 ...	45
Graf 14: Dostupnosť informácií o podporných programoch pre MSP	46
Graf 15: Hodnotenie možností využívania podporných nástrojov MSP	47
Graf 16: Preferované cieľové skupiny podpory z verejného sektora	47
Graf 17: Hodnotenie spokojnosti s poskytnutou verejnou podporou	49
Graf 18: Dôvody nezáujmu o verejnú podporu pre podnikanie	50
Graf 19: Počet poskytnutých mikropôžičiek, 2013-2019.....	56
Graf 20: Objem poskytnutých mikropôžičiek (v EUR), 2013-2019	56
Graf 21: Priemerné tržby v skupine podporených a nezúčastnených subjektov (EUR).....	59
Graf 22: Mediánové tržby v skupine podporených a nezúčastnených subjektov (EUR)	60
Graf 23: Priemerná pridaná hodnota v skupine podporených a nezúčastnených subjektov (EUR)	64
Graf 24: Mediánová pridaná hodnota v skupine podporených a nezúčastnených subjektov (EUR).....	65
Graf 25: Priemerné osobné náklady v skupine podporených a nezúčastnených subjektov (EUR)	66
Graf 26: Mediánové osobné náklady v skupine podporených a nezúčastnených subjektov (EUR)	66
Graf 27: Podiel MSP s nenulovými osobnými nákladmi v skupine podporených a nezúčastnených subjektov..	67
Graf 28: Podiel podnikov s nenulovým počtom zamestnancov v skupine podporených a nezúčastnených subjektov	67
Graf 29: Zmena veľkostnej kategórie podniku podľa počtu zamestnancov v podporenej a nezúčastnenej skupine medzi t-1 a t+3.....	68
Graf 30: Priemerné tržby v skupine podporených a nezúčastnených subjektov - kohorty 2014 až 2017 (EUR). 72	
Graf 31: Mediánové tržby v skupine podporených a nezúčastnených subjektov - kohorty 2014 až 2017 (EUR) 73	
Graf 32: Priemerná pridaná hodnota v skupine podporených a nezúčastnených subjektov - kohorty 2014 až 2017 (EUR)	74
Graf 33: Mediánová pridaná hodnota v skupine podporených a nezúčastnených subjektov - kohorty 2014 až 2017 (EUR).....	74

Obrázky

Obrázok 1: Prehľad inštitucionálnych úrovní a oblastí podpory pre MSP v SR.....	13
Obrázok 2: Grafické znázornenie metódy Difference-in-Differences	54
Obrázok 3: Porovnanie vzorky podporených a nezúčastnených podnikov podľa veľkosti, regiónu, odvetvia a veku podniku.....	58
Obrázok 4: Priemerné tržby podporených a nezúčastnených subjektov podľa veľkosti podniku (EUR).....	60
Obrázok 5: Priemerné tržby podporených a nezúčastnených subjektov podľa regiónu NUTS 2 (EUR)	61
Obrázok 6: Priemerné tržby podporených a nezúčastnených subjektov podľa odvetvia (EUR)	62
Obrázok 7: Priemerné tržby podporených a nezúčastnených subjektov podľa veku podnikateľského subjektu/dĺžky podnikania (EUR)	63

Zoznam skratiek

AOTP	Aktívne opatrenia trhu práce
CBA	Cost-benefit analýza
CIE	Kontrafaktuálne hodnotenie dopadov (Counterfactual Impact Evaluation)
DiD	Difference-in-Differences
EIB	Európska investičná banka
EIF	Európsky investičný fond
EK	Európska komisia
ESF	Európsky sociálny fond
EŠIF	Európske štrukturálne a investičné fondy
EÚ, EÚ-28	Európska únia
GEM	Global entrepreneurship monitor
MH SR	Ministerstvo hospodárstva Slovenskej republiky
MPRV SR	Ministerstvo pôdohospodárstva a rozvoja vidieka SR
MPSVaR SR	Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR
MSP	Malé a stredné podniky
MŠVVaŠ SR	Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu SR
NES	Národný expertný prieskum
NFP	Nenávratný finančný príspevok
NPC	Národné podnikateľské centrum
NUTS	Nomenclature of Territorial Units for Statistics
OP	Operačný program
p. b.	percentuálny bod
PSM	Propensity score matching
QCA	Kvalitatívna komparatívna analýza
RDD	Regression discontinuity design
RIA	Hodnotenie dopadov regulácií, (Regulatory Impact Assessment)
RIS3	Stratégia výskumu a inovácií pre inteligentnú špecializáciu SR
SARIO	Slovenská agentúra pre rozvoj investícií a obchodu
SBA	Slovak Business Agency
SIEA	Slovenská inovačná a energetická agentúra
SIH	Slovak Investment Holding
SK NACE	Štatistická klasifikácia ekonomických činností
SR	Slovenská republika
SZRB	Slovenská záručná a rozvojová banka, a.s.
SZRF	Slovenský záručný a rozvojový fond
SŽZ	Slovenský živnostenský zväz
ŠÚ SR	Štatistický úrad Slovenskej republiky
V4	Vyšehradská skupina (Vyšehradská štvorka) – spoločenstvo štyroch stredoeurópskych štátov: Česka, Maďarska, Poľska a Slovenska
ZPS	Združenie podnikateľov Slovenska

Úvod

Slovak Business Agency v rámci svojich aktivít, zameraných na podporu rozvoja a rastu malého a stredného podnikania na Slovensku, vykonáva pravidelný monitoring a výskum podnikateľského prostredia s dôrazom na sektor malého a stredného podnikania. Vypracované analytické materiály slúžia ako informačné a analytické vstupy v súvislosti s prípravou a realizáciou politiky podpory a rozvoja podnikateľského prostredia.

Malé a stredné podniky na Slovensku tvoria kľúčový segment podnikateľského sektora a sú oporou ekonomiky a základom konkurencieschopnosti krajiny. Pre úspešný rozvoj malých a stredných podnikov je dôležitým predpokladom priaznivé podnikateľské prostredie a poskytovanie vhodných foriem podpory, nakoľko malí a strední podnikatelia disponujú zvyčajne obmedzenými zdrojmi a vykazujú podstatne vyššiu citlivosť na existenciu rôznych bariér v podnikaní ako napríklad veľké podniky.

V podmienkach Slovenska je implementovaných množstvo podporných opatrení, ktorých priamym či nepriamym cieľom je aj podpora malých a stredných podnikov. Vytvorenie nových, ako aj ďalšie rozvíjanie podporných nástrojov pre podnikateľov môže napomôcť dlhodobo udržať rast hospodárstva a podporiť zamestnanosť. Bez pravidelného hodnotenia dopadov podporných opatrení by nebolo možné vyhodnotiť mieru naplňania jednotlivých priorít a cieľov týchto nástrojov.

Hlavným zámerom vypracovaného materiálu je zhodnotiť a kvantifikovať dopad a účinky Mikropôžičkového programu SBA, zmapovať postoje malých a stredných podnikov k využívaniu podporných opatrení, preskúmať bariéry v ich využívaní, či porovnať stav a mieru využívania podporných programov v SR s ostatnými členskými krajinami EÚ.

Štruktúra analýzy pozostáva z piatich hlavných kapitol. V prvej kapitole je prezentovaný prehľad legislatívneho a inštitucionálneho rámca podporného systému sektora MSP na Slovensku. Druhá kapitola sumarizuje hlavné výsledky využívania podporných programov MSP. Komparatívnej analýze stavu a využívania podporných programov z medzinárodného kontextu sa venuje tretia kapitola. Hlavné závery kvantitatívneho prieskumu hodnotiaceho postoje MSP k podporným programom na Slovensku sú predmetom štvrtej kapitoly. Piata kapitola sa podrobnejšie zaoberá analýzou dopadov a efektívnosti Mikropôžičkového programu SBA.

Hlavné zdroje údajov o príjemcoch podpory využité v analýze boli čerpané z interných databáz Slovak Business Agency. Ekonomické ukazovatele podporených subjektov boli hodnotené na základe údajov z finančných výkazov podnikateľských subjektov získaných z Registra účtovných závierok. Ako ďalší zdroj informácií bol v hodnotení využitý Register organizácií ŠÚ SR.

1 Legislatívny a inštitucionálny rámec podpory MSP

1.1 Legislatívny rámec podpory MSP

Nasledujúci výber zákonov je zameraný na právne predpisy, ktoré vo svojom znení upravujú možnosti priamej podpory podnikateľom počas vykonávania ich podnikateľskej činnosti. Štát, resp. štátne inštitúcie poskytujú aj nástroje na nepriamu formu pomoci, avšak tá prevažne spočíva v poskytovaní poradenstva a vzdelávania v oblasti podnikania, prípadne podpory účasti podnikateľov na rôznych podujatiach ako sú súťaže, výstavy, stáže a podobné.

Zákon č. 290/2016 Z. z. o podpore malého a stredného podnikania a o zmene a doplnení zákona č. 71/2013 Z. z. o poskytovaní dotácií v pôsobnosti Ministerstva hospodárstva Slovenskej republiky v znení neskorších predpisov, ktorý nadobudol účinnosť odo dňa 01.01.2017, bol trikrát novelizovaný a zároveň upravuje oblasti poskytnutia podpory pre MSP. V zmysle ustanovenia § 2 uvedeného zákona Ministerstvo hospodárstva SR môže podporiť zakladanie a rozvoj MSP, ale aj vytváranie nových pracovných miest a podporu zvyšovania konkurencieschopnosti MSP. Podľa nasledujúceho ustanovenia § 3 rovnakého zákona podpora môže mať priamu alebo nepriamu formu. Pričom priamou formou možno podniky podporiť:

- nenávratným finančným príspevkom,
- dotáciou alebo
- finančným nástrojom

podľa podmienok uvedených v osobitných predpisoch. Znenie zákona upravuje podmienky poskytnutia podpory, avšak podľa tohto zákona nie je možné získať od ministerstva finančnú pomoc vo forme úveru pre podnikateľov.

Zákon č. 358/2015 Z. z. o úprave niektorých vzťahov v oblasti štátnej pomoci o minimálnej pomoci a o zmene a doplnení niektorých zákonov (zákon o štátnej pomoci) svojim znením upravuje pravidlá ochrany hospodárskej súťaže v oblasti štátnej pomoci. Predmetný zákon o štátnej pomoci upravuje aj základné práva a povinnosti poskytovateľa štátnej pomoci a poskytovateľa minimálnej pomoci; základné práva a povinnosti príjemcu štátnej pomoci a príjemcu minimálnej pomoci; výkon štátnej správy v oblasti poskytovania štátnej pomoci a minimálnej pomoci. Vo všeobecnosti sa **za štátnu pomoc považuje každá pomoc, v peňažnej alebo nepeňažnej forme, ktorá je poskytnutá na podnikanie alebo v súvislosti s podnikaním poskytovateľom** (v zmysle zákona vybraná štátna inštitúcia) **priamo alebo nepriamo z verejných prostriedkov**.

V zmysle ustanovenia § 3 ods. 2 zákona č. 358/2015 Z. z. **štátnu pomoc podľa zákonných podmienok možno poskytnúť na účely: rozvoja regiónov; pre malý podnik a stredný podnik; na uľahčenie prístupu k financovaniu pre malý podnik a stredný podnik; na výskum, vývoj a inovácie; na podporu vzdelávania; na podporu zamestnanosti; pre znevýhodnených zamestnancov a zamestnancov so zdravotným postihnutím; na kultúru a zachovanie kultúrneho dedičstva; na športové a multifunkčné rekreačné infraštruktúry; na podporu poľnohospodárstva, lesného hospodárstva a vidieckych oblastí; na podporu dopravy; na podporu rizikových finančných investícií; na podporu rybného hospodárstva a ďalšie.**

Štátna pomoc musí byť poskytnutá v súlade s pravidlami Európskej únie, čo znamená, že každé jej poskytnutie musí byť vopred schválené Európskou komisiou. Celý proces poskytnutia štátnej pomoci je administratívne náročný. **Minimálna pomoc**, resp. pomoc „de minimis“

alebo „podpora malého rozsahu“ je osobitnou formou podpory, ktorá je určená pre podnikateľov, nie je až tak administratívne náročná ako štátna pomoc a zároveň nenarúša hospodársku súťaž. Pre väčšinu podnikateľov platí limit pre poskytnutie minimálnej pomoci do 200 000 EUR počas trojročného obdobia.

Predmetný zákon ako priamu formu pomoci poskytuje príjemcom:

- dotáciu alebo grant,
- príspevok,
- úhradu úrokov alebo časti úrokov z úveru,
- úhradu časti úveru,
- návratnú finančnú výpomoc poskytnutú za výhodnejších podmienok, ako sú trhové podmienky,
- zvýšenie základného imania spôsobom, ktorý nie je v súlade s trhovými podmienkami,
- inú formu pomoci neuvedenú v písmenách a) až f).

Zákon č. 71/2013 Z. z. o poskytovaní dotácií v pôsobnosti Ministerstva hospodárstva Slovenskej republiky v znení neskorších predpisov svojím znením upravuje účel, podmienky, rozsah a spôsob poskytovania dotácií a štátneho príspevku odberateľovi plynu v pôsobnosti Ministerstva hospodárstva Slovenskej republiky. **Dotáciu** z rozpočtovej kapitoly ministerstva na príslušný rozpočtový rok **možno poskytnúť** za podmienok ustanovených týmto zákonom a osobitným predpisom **na podporu** činnosti združenia právnických osôb s účasťou ministerstva, **ktoré realizuje schémy pomoci alebo programy podpory malého a stredného podnikania**; rozvoja priemyselnej výroby a služieb; výskumu, vývoja a inovácií; energetickej efektívnosti; budovania infraštruktúry pre alternatívne palivá; používania nových vozidiel s pohonom na alternatívne palivá; nájomného a iné. Uvedené dotácie sa poskytujú fyzickým osobám podnikateľom alebo právnickým osobám, za splnenia zákonom vymedzených podmienok. Podmienky sa rôznia v závislosti od účelu dotácie.

*Zákon č. 155/2020 Z. z. ktorým sa dopĺňa zákon č. 71/2013 Z. z. o poskytovaní dotácií v pôsobnosti Ministerstva hospodárstva Slovenskej republiky v znení neskorších predpisov a o doplnení zákona č. 62/2020 Z. z. o niektorých mimoriadnych opatreniach v súvislosti so šírením nebezpečnej nákazlivej ľudskej choroby COVID-19 a v justícii a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony v znení zákona č. 92/2020 Z. z., nadobudol účinnosť dňa 17.06.2020 a zaviedol do vyššie uvedeného zákona dotáciu na úhradu nájomného. Ide o podporné opatrenie určené pre podnikateľov na zmiernenie následkov koronakrízy. Ustanovenie § 13c zákona č. 71/2013 Z. z. v platnom znení upravuje podmienky poskytnutia tejto dotácie na úhradu nájomného. **Prijímateľom dotácie môže byť fyzická aj právnická osoba – podnikateľ.***

Dotáciu z rozpočtovej kapitoly ministerstva na príslušný rozpočtový rok **možno** poskytnúť na úhradu nájomného, ktorým je plnenie v peniazoch, na ktoré je prenajímateľ oprávnený podľa nájomnej zmluvy alebo obdobnej zmluvy podľa právneho poriadku iného štátu zakladajúcej právny vzťah, ktorého obsahom je právo nájomcu užívať najneskôr od 1. februára 2020 predmet nájmu, ktorého užívanie na dohodnutý účel bolo v súvislosti so zamedzením následkov šírenia nebezpečnej nákazlivej ľudskej choroby COVID-19 opatreniami orgánov štátnej správy na úseku verejného zdravotníctva, znemožnené uzavretím predmetu nájmu alebo podstatne obmedzené zákazom prítomnosti verejnosti v predmete nájmu.

Predmetom nájmu môže byť miestnosť alebo jej časť alebo súbor miestností, ktoré sú rozhodnutím stavebného úradu určené na iné účely ako na bývanie a v ktorých nájomca predáva tovar alebo poskytuje služby konečným spotrebiteľom vrátane súvisiacich obslužných

priestorov a skladových priestorov, a tiež trhové miesto. **Dotáciu na nájomné možno poskytnúť nájomcovi vo výške**, v akej bola poskytnutá zľava z nájomného na základe dohody medzi prenajímateľom a nájomcom, najviac však vo výške 50 % nájomného za obdobie sťaženého užívania.

Zákon č. 292/2014 Z. z. o príspevku poskytovanom z európskych štrukturálnych a investičných fondov a o zmene a doplnení niektorých zákonov upravuje právne vzťahy pri poskytovaní príspevku v programovom období 2014 - 2020, postup a podmienky poskytovania príspevku, práva a povinnosti osôb v súvislosti s poskytovaním príspevku, pôsobnosť orgánov štátnej správy a orgánov územnej samosprávy pri poskytovaní príspevku a zodpovednosť za porušenie podmienok poskytnutia príspevku. V zmysle zákona sú európskymi štrukturálnymi a investičnými fondmi - **Európsky fond regionálneho rozvoja, Európsky sociálny fond, Kohézny fond, Európsky námorný a rybársky fond a Európsky poľnohospodársky fond pre rozvoj vidieka**.

Za príspevok sa považujú finančné prostriedky poskytované z európskych štrukturálnych a investičných fondov a finančné prostriedky poskytované zo štátneho rozpočtu určené na financovanie spoločných programov Slovenskej republiky a Európskej únie; príspevok je poskytovaný vo forme nenávratného finančného príspevku alebo podmienne vrátného finančného príspevku na realizáciu projektu na základe zmluvy o poskytnutí nenávratného finančného príspevku alebo podmienne vrátného finančného príspevku alebo rozhodnutia.

Zákon č. 5/2004 Z. z. o službách zamestnanosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov upravuje právne vzťahy pri poskytovaní služieb zamestnanosti. Podľa § 11 predmetného zákona sa službami zamestnanosti rozumie systém inštitúcií a nástrojov **podpory pomoci účastníkom trhu práce** pri hľadaní zamestnania, zmene zamestnania, obsadzovaní voľných pracovných miest a uplatňovaní aktívnych opatrení na trhu práce s osobitným zreteľom na pracovné uplatnenie znevýhodnených uchádzačov o zamestnanie.

Medzi aktívne opatrenia na trhu práce možno zaradiť **poskytnutie príspevku úradom práce, sociálnych vecí a rodiny na samostatnú zárobkovú činnosť** a na čiastočnú úhradu nákladov súvisiacich s prevádzkovaním samostatnej zárobkovej činnosti. Poskytnutím predmetného príspevku dochádza k motivovaniu uchádzačov o zamestnanie k rozbehnutiu vlastného podnikania.

Zákon č. 185/2009 Z. z. o stimuloch pre výskum a vývoj a o doplnení zákona č. 595/2003 Z. z. o dani z príjmov v znení neskorších predpisov upravuje podmienky poskytovania stimulov pre výskum a vývoj právnickej osobe, ktorá je podnikateľom, s cieľom zvýšiť úroveň výskumu a vývoja. Predmetom právnej úpravy zákona je aj pôsobnosť orgánov štátnej správy pri poskytovaní stimulov pre výskum a vývoj a kontrole ich použitia. Cieľom predmetného zákona je upraviť podmienky poskytnutia stimulov pre výskum a vývoj podnikateľom bez vopred vyhlásenej verejnej súťaže. Zámerom je aj podporiť navýšenie personálnych kapacít v oblasti výskumu a vývoja a zvýšiť objem finančných prostriedkov podnikateľskej sféry do výskumu a vývoja.

Stimuly pozostávajú z dotácie z prostriedkov štátneho rozpočtu na **podporu základného výskumu alebo priemyselného výskumu alebo experimentálneho vývoja alebo vypracovanie štúdie uskutočniteľnosti projektu** alebo úľava na dani z príjmu podľa osobitného predpisu. Poskytovateľom stimulov je Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky a Ministerstvo financií Slovenskej republiky. Žiadateľom

o stimuly, v zmysle zákona, môže byť mikropodnikateľ, malý podnikateľ, stredný podnikateľ a veľký podnikateľ.

Zákon č. 539/2008 Z. z. o podpore regionálneho rozvoja svojim znením upravuje ciele a podmienky podpory regionálneho rozvoja, upravuje pôsobnosť orgánov štátnej správy, vyšších územných celkov, obcí a ďalších subjektov územnej spolupráce podľa IV. časti tohto zákona a podmienky na koordináciu a realizáciu regionálneho rozvoja. Za regionálny rozvoj sa považuje súbor sociálnych, hospodárskych, kultúrnych a environmentálnych procesov a vzťahov, ktoré prebiehajú v regióne a ktoré prispievajú k zvyšovaniu jeho konkurencieschopnosti, trvalému hospodárskemu rozvoju, sociálnemu rozvoju a územnému rozvoju a k vyrovnávaniu hospodárskych rozdielov a sociálnych rozdielov medzi regiónmi.

Podpora regionálneho rozvoja je zameraná najmä na oblasti: komplexného využívania vnútorného rozvojového potenciálu územia – prírodných, kultúrnych, materiálnych, finančných, ľudských a inštitucionálnych zdrojov; rozvoj vedy, výskumu a vývoja prispievajúci k celkovému rozvoju regiónu so zreteľom na podporu zavádzania nových technológií a inovácií pri rešpektovaní vnútorných špecifik regiónu; **rozvoj hospodárstva a podnikateľského prostredia v regióne s cieľom zvýšiť jeho produktivitu, optimalizovať štruktúru hospodárstva, vytvárať nové pracovné miesta a stabilizovať ohrozené pracovné miesta;** rozvoj ľudských zdrojov vrátane zvyšovania vzdelanostnej úrovne, kvalifikácie a zlepšovania prípravy detí a mladých dospelých na trh práce; zlepšenie dopravnej a technickej vybavenosti regiónu, inžinierskych stavieb; rozvoj cestovného ruchu; zachovanie identity a rozvoj kultúry a starostlivosť o kultúrne dedičstvo regiónov a sídiel; rozvoj pôdohospodárstva a rozvoj vidieka; realizáciu opatrení na ochranu, udržiavanie a zveľaďovanie životného prostredia a na obmedzovanie vplyvov poškodzujúcich životné prostredie a zlepšenie environmentálnej infraštruktúry regiónu; rozvoj služieb v regióne a iné; ďalšie aktivity, ak to ustanoví osobitný zákon alebo medzinárodná zmluva.

Zákon č. 524/2010 Z. z. o poskytovaní dotácií v pôsobnosti Úradu vlády Slovenskej republiky ustanovuje účel, podmienky, rozsah, spôsob a kontrolu poskytovania dotácií v pôsobnosti Úradu vlády Slovenskej republiky. Dotáciu z rozpočtovej kapitoly úradu vlády na príslušný rozpočtový rok je možné poskytnúť za podmienok ustanovených týmto zákonom a zákonom č. 523/2004 Z. z. o rozpočtových pravidlách verejnej správy **na podporu národných kultúrnych pamiatok; projektov zachovania memorabií slovenských osobností európskeho významu a rozvoja športu. Prijímateľom dotácie môžu byť** obec, vyšší územný celok, občianske združenie, nadácia, záujmové združenie právnických osôb, ktoré je právnickou osobou, nezisková organizácia poskytujúca všeobecne prospešné služby, medzinárodná organizácia registrovaná na území Slovenskej republiky, **fyzická osoba oprávnená na podnikanie s miestom podnikania na území Slovenskej republiky alebo právnická osoba oprávnená na podnikanie so sídlom na území Slovenskej republiky** a ďalšie zákonom upravené subjekty.

Ministerstvo financií Slovenskej republiky, za splnenia zákonných podmienok, môže **na podporu udržania zamestnanosti zamestnávateľovi, ktorý je malým podnikom alebo stredným podnikom** podľa osobitného predpisu, poskytnúť finančnú pomoc. **Finančnú pomoc možno poskytnúť vo forme záruky za úver poskytnutý bankou alebo úhrady časti úroku z úveru poskytnutého bankou.** Zákon ďalej vo svojom znení upravuje aj množstvo iných príspevkov na podporu zamestnanosti.

Zákon č. 67/2020 Z. z. o niektorých mimoriadnych opatreniach vo finančnej oblasti v súvislosti so šírením nebezpečnej nákazlivej ľudskej choroby COVID-19 nadobudol účinnosť

04.04.2020, pričom tento nový zákon vo svojom znení upravuje viacero opatrení vo finančnej oblasti, ktorých cieľom je zmiernenie negatívnych následkov pandémie. Opatrenia podľa tohto zákona sa mali uplatňovať počas obdobia **od 12. marca 2020**, keď vláda Slovenskej republiky vyhlásila mimoriadnu situáciu podľa osobitného predpisu v súvislosti s ohrozením verejného zdravia II. stupňa na území Slovenskej republiky **do konca kalendárneho mesiaca, v ktorom vláda mimoriadnu situáciu odvolá** a až do uplynutia najneskoršej lehoty podľa tohto zákona.

Predmetný zákon v ustanoveniach § 25 a nasledujúce upravuje aj **finančnú pomoc na podporu udržania prevádzky v MSP**. Ide o prijaté opatrenia, ktoré majú za cieľ zmierniť negatívne dopady pandémie. Finančnú pomoc poskytuje Ministerstvo financií SR prostredníctvom inštitúcií, ktorými sú Exportno-importná banka Slovenskej republiky a Slovenská záručná a rozvojová banka, a. s. Finančnú pomoc možno poskytnúť vo forme **záruky za úver** poskytnutý sprostredkovateľom pomoci alebo **úhrady úroku z úveru** poskytnutého sprostredkovateľom pomoci.

Ustanovenie § 30i a nasledujúce tohto zákona upravujú **podmienky odkladu splácania úveru poskytnutého malému podnikateľovi a inému podnikateľovi – fyzickej osobe**. Za **dĺžnika** sa považuje malý podnikateľ alebo iný podnikateľ – fyzická osoba, voči ktorému má veriteľ pohľadávku zo zmluvy o úvere alebo pohľadávku z ručenia k tejto zmluve; malým podnikateľom sa rozumie podnikateľ, ktorý k 31. decembru roka, ktorý predchádza roku, v ktorom sa podáva žiadosť o odklad splácania úveru, zamestnáva menej ako 250 osôb a ktorého ročný obrat nepresahuje 50 000 000 EUR alebo celková suma majetku nepresahuje 43 000 000 EUR.

Zákon č. 120/2020 Z. z. priniesol novelu zákona č. 67/2020 Z. z. o niektorých mimoriadnych opatreniach vo finančnej oblasti v súvislosti so šírením nebezpečnej nákazlivej ľudskej choroby COVID-19 v znení neskorších predpisov. Touto novelou došlo k doplneniu pôvodného zákona o ustanovenia upravujúce finančnú pomoc **na zabezpečenie likvidity malých podnikov, stredných podnikov alebo veľkých podnikov**.

Predmetná finančná pomoc slúži na zmiernenie negatívnych následkov pandémie. Finančnú pomoc môžu poskytnúť Exportno-importná banka Slovenskej republiky a fondy spravované spoločnosťou Slovak Investment Holding, a. s.. Táto finančná pomoc sa ďalej poskytuje prostredníctvom bánk a pobočiek zahraničných bánk. Možno ju poskytnúť vo forme: a) záruky za úver poskytnutý bankou, b) odpustenia poplatku za záruku za úver poskytnutý bankou.

Oprávnenými subjektmi na získanie záruky za úver poskytnutý bankou možno poskytnúť, ak pred prvým poskytnutím peňažných prostriedkov pri čerpaní úveru, najneskôr však do 30 dní od uzatvorenia zmluvy o úvere medzi bankou a podnikom, banka spoľahlivo zistí, že:

- a) nejde o podnik, ktorý je osobou, ktorá má na sprostredkovanie zamestnania za úhradu oprávnenie vydané podľa osobitného predpisu alebo agentúrou dočasného zamestnávania,
- b) neexistuje voči podniku
 1. Sociálna poisťovňa pohľadávky na poistnom na sociálne poistenie alebo pohľadávky na povinných príspevkoch na starobné dôchodkové sporenie po lehote splatnosti viac ako 90 dní alebo
 2. zdravotná poisťovňa pohľadávky na poistnom na povinné verejné zdravotné poistenie po lehote splatnosti viac ako 90 dní,
- c) nebolo voči podniku začaté konkurzné konanie alebo reštrukturalizácia a
- d) spĺňa podnik ďalšie podmienky určené bankou.

1.2 Inštitucionálny rámec podpory MSP

V súčasnosti je systém podpory mikro, malých a stredných podnikov (MSP) pomerne ucelený, no napriek tomu neprehľadný. Priama a tiež nepriama podpora MSP je vo všeobecnosti charakterizovaná množstvom aktérov a vzájomnými zložitými väzbami. Ústredné orgány štátnej správy sa koncentrujú v oblasti tvorby politiky a získavania zdrojov. Následne špecializované agentúry, bankové inštitúcie a fondy vykonávajú realizáciu príslušných politík, pričom ich iniciátorom a zakladateľom sú orgány štátnej správy, resp. záujmové, profesijné a stavovské organizácie.

Obrázok 1: Prehľad inštitucionálnych úrovní a oblastí podpory pre MSP v SR

Úroveň EÚ

Európska komisia (DG GROW, DG REGIO), európske agentúry (EASME) - stratégie + programy
Európske finančné inštitúcie: EIB, EIF, EBOR – finančné schémy
Európske štrukturálne a investičné fondy – Európsky fond regionálneho rozvoja, Európsky sociálny fond, Kohézny fond, Európsky poľnohospodársky fond pre rozvoj vidieka – finančné nástroje

Národná úroveň – legislatívna a strategická

Ministerstvá (MH SR, MŠVVaŠ SR, MPSVaR SR a ďalšie ministerstvá) - legislatíva, stratégie + programy
Ostatné orgány štátnej správy (Úrad priemyselného vlastníctva, ÚNMS SR) - programy + opatrenia

Národná úroveň – implementačná

Špecializované podporné agentúry (SBA, SIEA, SARIO, PPA, CVTI a ďalšie) – opatrenia
Štátne finančné inštitúcie: SZRB, Eximbanka SR – finančné schémy

Úroveň regiónu

Regionálne samosprávy (VÚC) – stratégie
Pracoviská špecializovaných agentúr v regiónoch, regionálne rozvojové agentúry - opatrenia

Iniciatívy súkromného sektora

Obchodné komory, podnikateľské zväzy a združenia - opatrenia
Komerčné banky a iné fin. inštitúcie participujúce na podporných opatreniach – finančné schémy

Úroveň EÚ

Opatrenia súvisiace s COVID - 19

Najvýznamnejšiu úlohu na úrovni EÚ zohráva **Európska komisia** a jej jednotlivé **generálne direktoriáty (DG)**. Z hľadiska podpory MSP sú najvýznamnejšími **Generálny direktoriát pre rast (DG GROW)** zastrešujúci oblasť vnútorného trhu tovarov a služieb, podporuje podnikanie a rast pomocou zníženia administratívnej záťaže malých podnikov, **uľahčením prístupu k financovaniu pre malé a stredné podniky**, podporou prístupu na globálne trhy pre podniky z EÚ, tvorí politiku ochrany a presadzovania práv priemyselného vlastníctva, koordinuje konanie EÚ v systéme medzinárodného práva duševného vlastníctva, pomáha inovátorom efektívne využívať práva duševného vlastníctva. **Generálny direktoriát pre regionálny rozvoj (DG REGIO)** zastrešuje oblasť politiky kohézie a vyrovnávania ekonomických rozdielov, pod ktorú patria európske štrukturálne a investičné fondy (EŠIF). Z fondov EŠIF sú financované operačné programy v jednotlivých členských krajinách EÚ, v rámci nich sú realizované aj opatrenia na podporu MSP. Okrem toho DG REGIO prostredníctvom agentúry EASME realizuje program COSME, ktorý je osobitne určený na podporu MSP. Program COSME obsahuje rôzne formy podpory MSP, okrem iného financuje sieť Enterprise Europe Network, propagačné podujatia a výmeny osvedčených postupov.

Európska investičná banka (EIB ako úverové rameno EÚ) sa zmeriava na štyri oblasti podpory t.j. inovácie, **malé podniky**, klíma a infraštruktúra. Podporuje investičné projekty, ktoré napomáhajú znížiť rozdiely v oblasti regionálneho rozvoja a posilniť hospodársku konkurencieschopnosť. EIB uzatvorila zmluvy o poskytnutí sprostredkovaných pôžičiek so slovenskými bankami a lízingovými spoločnosťami, ktoré využívajú finančné prostriedky od EIB na financovanie projektov realizovaných MSP a stredne kapitalizovanými podnikmi. Tieto úverové linky splňajú prioritu EIB, ktorou je podpora malých podnikov v Európe, a napomáhajú **k zlepšeniu prístupu malých a stredných podnikov k strednodobému a dlhodobému financovaniu za výhodných finančných podmienok**. Okrem finančných produktov poskytujú tiež technickú pomoc pri tvorbe a realizácii projektov.

Európsky investičný fond (EIF) je súčasťou skupiny Európskej investičnej banky. Jeho hlavným cieľom je **podporovať mikropodniky, malé a stredné podniky v Európe tým, že im pomáha získať finančné prostriedky**. EIF poskytuje rizikový a rastový kapitál, záruky a nástroje mikrofinancovania, ktoré sa špecificky zameriavajú na tento trhový segment. V tejto úlohe podporuje EIF ciele EÚ na podporu inovácií, výskumu a vývoja, podnikania, rastu a zamestnanosti.

Program COSME (Program pre konkurencieschopnosť MSP na roky 2014-2020)

- Prístup MSP k financovaniu v rôznych fázach životného cyklu t.j. pri založení, rozširovaní alebo prevode podniku. Financovanie je zabezpečené na základe dohody prostredníctvom finančných inštitúcií (banky, záručné inštitúcie, fondy, atď.)
- Podpora vzdelávania podnikateľov, mentoring, rozvoj podporných služieb pre nových potencionálnych podnikateľov.

Program InnovFin¹ predstavuje finančný nástroj v rámci programu Horizont 2020 pre zlepšenie prístupu európskych inovačných podnikov k financovaniu.

- InnovFin SME Guarantee Facility (záručný fond pre MSP) – dlhový nástroj na podporu prístupu k úverovému financovaniu t.j. úvery, záruky, protizáruky a rizikové financovanie.

¹ Európsky dvor audítorov. 2019. Európsky fond pre strategické investície: Aby bol úplne úspešný, je potrebné prijať opatrenia. Dostupné online: <http://publications.europa.eu/webpub/eca/special-reports/efsi-3-2019/sk/>

- InnovFin Equity – kapitálový nástroj, ktorý sa zameriava na fondy rizikového kapitálu, podporujúce počiatočnú fázu projektov.

Európska banka pre obnovu a rozvoj (EBOR) uskutočňuje na Slovensku finančný program SLOVSEFF. Prostredníctvom (slovenských) komerčných bánk sú financované projekty v oblasti obnoviteľných zdrojov energie a zvyšovania energetickej efektívnosti. Program nie je možné kombinovať so štrukturálnymi fondami EÚ alebo inou formou financovania prostredníctvom grantov.

Európske štrukturálne a investičné fondy

Zameranie na 5 oblastí: výskum a inovácie, digitálne technológie, podpora nízko uhlíkového hospodárstva, udržateľné riadenie prírodných zdrojov, **malé podniky**

- **Európsky fond regionálneho rozvoja (EFRR)** – medzi 4 kľúčové oblasti investícií a ciele EFRR patria:
 - inovácie a výskum (podpora investícií podnikov do výskumu a inovácií)
 - digitálna agenda (rozšírenie širokopásmového pripojenia, zavádzanie vysokorychlostných sietí a vývoj produktov, služieb a elektronického obchodu v oblasti IKT)
 - **podpora MSP** (podpora schopnosti MSP rásť a zapájať sa do inovačných procesov vrátane vyvíjania nových obchodných modelov)
 - **nízkouhlíkové hospodárstvo** (podpora výroby a distribúcie energie z obnoviteľných zdrojov, energetickej efektívnosti a obnoviteľnej energie v podnikoch, verejnej infraštruktúre a bývaní, investície určené na prispôsobenie sa zmene klímy, investície do odvetvia odpadového a vodného hospodárstva, podpora priemyslu na nízkouhlíkové hospodárstvo.

Spoluфинancovanie EFRR v oblastiach ako podnikanie, konkurenčná schopnosť a inovácie MSP, skvalitňovanie miestneho a regionálneho prostredia MSP, investovanie do ľudských zdrojov, medziregionálna a cezhraničná kooperácia MSP.

- **Európsky sociálny fond (ESF)** - podporuje projekty v oblasti zamestnanosti v celej Európe a investuje do ľudského kapitálu Európy. **Medzi ciele ESF patria:**
 - podpora zamestnanosti a mobility pracovnej sily
 - investície do vzdelávania, zručností a celoživotného vzdelávania. Projekty zamerané na vzdelávacie systémy, učiteľov a študentov, mladých a starších uchádzačov o zamestnanie, a **na potenciálnych podnikateľov zo všetkých prostredí**
 - podpora sociálneho začlenenia a boja proti chudobe (podpora **vzniku sociálnych podnikov** a posilnenie miestnych partnerstiev)
 - posilnenie inštitucionálnych kapacít a efektívnej verejnej správy (nové systémy riadenia s cieľom kvalitnejších finančných kontrol, zavádzanie nových služieb elektronickej verejnej správy atď.)

Prostredníctvom ESF je možné prispieť aj do finančných nástrojov riadených na úrovni EÚ. Príkladom sú nástroje na podporu mikrofinancovania a sociálneho podnikania v **rámci programu v oblasti zamestnanosti a sociálnej inovácie (EaSI)**.

➤ **Kohézny fond (KF)** - poskytuje podporu na dopravné a environmentálne projekty v krajinách EÚ.² Jeho cieľom je znížiť hospodársku a sociálnu nesúrodosť a podporovať trvalo udržateľný rozvoj. Fond prispieva k realizácii projektov zameraných na:

- životné prostredie – projekty týkajúce sa energetiky alebo dopravy, pokiaľ jednoznačne prispievajú životnému prostrediu s ohľadom na energetickú účinnosť
- infraštruktúru dopravy – podpora projektov súvisiacich s rozvojom železničnej dopravy, podporou intermodality, posilnením verejnej dopravy atď.
- transeurópskych sietí – najmä projekty európskeho záujmu. Kohézny fond bude podporovať infraštruktúrne projekty v rámci Nástroja na prepojenie Európy.

➤ **Európsky poľnohospodársky fond pre rozvoj vidieka (EPFRV)**

Približne 20% finančných prostriedkov EFRR je výhradne určených pre **MSP**. Fond predstavuje jeden z hlavných zdrojov **novej stratégie pre MSP** zameranej na podporu „hospodárstva, ktoré pracuje pre ľudí“. Medzi niektoré **ciele EPFRV** patria:

- podpora prenosu znalostí a inovácií v poľnohospodárstve, lesnom hospodárstve a vidieckych oblastiach
- zlepšovanie konkurencieschopnosti všetkých druhov poľnohospodárstva a zlepšovanie životaschopnosti **poľnohospodárskych podnikov**
- podpora organizácie potravinového reťazca
- podpora efektívneho využívania zdrojov a podpora prechodu na nízkouhlíkové hospodárstvo odolné voči zmenám klímy v sektoroch poľnohospodárstva, potravinárstva a lesného hospodárstva
- podpora sociálneho začlenenia, znižovania chudoby a hospodárskeho rozvoja vo vidieckych oblastiach, najmä s ohľadom na podporu vzniku a **rozvoja malých podnikov**, ako aj tvorbu pracovných miest

Investície EPFRV môžu pomôcť MSP:

- získať prístup k finančným prostriedkom prostredníctvom grantov, pôžičiek, záruk za pôžičky, rizikového kapitálu atď.
- využiť poradenstvo, informácie a nadväzovanie kontaktov vrátane cezhraničných partnerstiev
- zlepšiť ich prístup na globálne trhy a k medzinárodným hodnotovým reťazcom
- využiť nové zdroje rastu – ekologické hospodárstvo, trvalo udržateľný cestovný ruch, zdravotníctvo a sociálne služby (vrátane striebornej ekonomiky)
- nadväzovať cenné kontakty s výskumnými centrami a univerzitami na podporu inovácií
- vytváranie a rozširovanie start-upov

➤ **Európsky námorný a rybársky fond (ENRF)**³

- pomáha rybárom pri prechode na udržateľný rybolov,
- podporuje diverzifikáciu hospodárstiev pobrežných spoločenskostí,
- poskytuje finančné prostriedky na projekty, ktoré vytvárajú nové pracovné miesta a zlepšujú kvalitu života v európskych pobrežných oblastiach,
- **žiadateľom uľahčuje prístup k financovaniu.**

² V krajinách, v ktorých hrubý národný dôchodok (HND) na obyvateľa je nižší ako 90 % priemeru EÚ.

³ Dostupné online: https://www.fi-compass.eu/sites/default/files/publications/EMFF_The_european_maritime_and_fisheries_fund_SK.pdf

Finančné nástroje jednotlivých fondov tak môžu prispieť k napĺňaniu ich stanovených cieľov a môžu byť použité v kombinácii s grantami a inými formami pomoci.

Finančné nástroje s podporou jednotlivých fondov:

- **Úvery** – z dôvodu neposkytnutia úveru prostredníctvom komerčných bánk, možnosť poskytnutia úveru za lepších úverových podmienok (nižšie úrokové sadzby, dlhšia doba splácania).
 - EFRR – bezúročné štartovacie úvery pre začínajúce MSP v regióne
 - ESF – poskytnutie úveru na založenie vlastného podniku alebo ďalšiu odbornú prípravu, sociálnym podnikom, atď
 - EPFRV – úvery pre farmárov s cieľom diverzifikácie ich zdrojov príjmov, rozvoja aktivít (napr. vidiecky cestovný ruch, prevádzka reštaurácií s predajom miestnych potravín, investičná pomoc pre mladých farmárov či investície do poľnohospodárskych strojov na zvýšenie výkonnosti a udržateľnosti poľnohospodárskych podnikov)
 - ENRF – úvery na pomoc rybárom a ich rodinám, aby mohli diverzifikovať zdroje svojich príjmov rozvíjaním takých aktivít, akými sú rybársky cestovný ruch alebo podnikanie v súvislosti s potravinami, napr. prevádzkovanie reštaurácie súvisiacej s hlavnou rybárskou činnosťou, počiatočnou podporou pre mladých rybárov na nadobudnutie prvého rybárskeho plavidla alebo investovanie do palubného vybavenia s cieľom zvýšiť energetickú efektívnosť rybárskych plavidiel
- **Mikroúvery** – poskytovanie úverov na kratšiu dobu pričom sa nevyžaduje žiadne (prípadne nízke) zabezpečenie.
 - EFRR – napr. mikropôžičkový fond na poskytovanie úverov pre znevýhodnené osoby, živnostníkov, obchodné partnerstvá, spoločnosti s ručením obmedzením a podniky z tretieho sektora v danom regióne
 - ESF – napr. mikroúvery sociálnym podnikom, mladým podnikateľom atď.
 - EPFRV – napr. úvery pre farmárov na kúpu vybavenia alebo tiež projekty v rámci rozvojových stratégií v miestnych komunitách
 - ENRF – napr. úvery pre rybárov na kúpu vybraného rybárskeho vybavenia, na zvýšenie pridanej hodnoty, alebo kvality úlovku, alebo na projekty v rámci miestnych rozvojových stratégií pod vedením samotnej komunity
- **Záruky**
 - EFRR – môže ísť o zriadenie protizáruk k záručnému portfóliu národných agentúr MSP s cieľom zníženia nákladov na financovanie podnikateľskej činnosti MSP a zjednodušenie ich prístupu k financovaniu
 - ESF – podpora mladých podnikateľov alebo sociálnych podnikov zameraných na znevýhodnené skupiny obyvateľstva s nedostatočným finančným zabezpečením, pričom sa môžu vytvoriť ďalšie pracovné miesta v krajine
 - EPFRV – zabezpečenie potrebnej záruky (zabezpečenia) na získanie úveru pre farmárov s dostatkom zručností a finančných prostriedkov. Okrem toho aj pre podniky investujúce do biohospodárstva alebo efektívneho využívania zdrojov
 - ENRF – napr. inovačné projekty v spracovateľskom odvetví alebo v akvakultúre, alebo na projekty súvisiace s ochranou biologických morských zdrojov

- **Vlastný kapitál** – poskytnutie vlastného kapitálu za podmienky úplného alebo čiastočného vlastníckeho podielu investora v podniku. Ide skôr o podniky, s ktorými je spojené vyššie riziko a zároveň vyšší rast
 - EFRR – napr. rizikový kapitál, venture kapitál alebo investovanie kapitálu do podniku pri jeho začatí tzv. zárodkové alebo počiatočné financovanie. Príkladom môžu byť spolufinancované regionálne fondy rizikového kapitálu investujúce napr. do odvetví IKT, obchodu a energetiky alebo environmentálnych technológií.
 - ESF – investovanie vlastného kapitálu do podniku v rôznych fázach jeho životného cyklu. Taktiež menšie miestne organizácie vytvárajúce nové pracovné miesta, zavádzajúce finančné inovácie s cieľom odmeniť organizácie zaoberajúce sa inovačnými technológiami na riešenie sociálnych problémov
 - EPFRV – prevažne MSP pôsobiace v agropotravinárskom sektore vyvíjajúce alebo investujúce do nových technológií spracovania

Národná úroveň – legislatívna a strategická

Najdôležitejším inštitucionálnym aktérom na podporu MSP z pohľadu programov štátnej pomoci a ďalších iniciatív ústredných orgánov štátnej správy je **Ministerstvo hospodárstva SR (MH SR)**⁴, ktoré pôsobí ako garant a koordinátor mnohých aktivít v uvedenej oblasti. Medzi najvýznamnejšie aktivity MH SR v oblasti malého a stredného podnikania patria štátne podporné programy, ktoré sa realizujú v súlade so zákonom č. 358/2015 Z. z. o štátnej pomoci v znení neskorších predpisov. V kompetencii MH SR je aj poskytovanie dotácií v zmysle zákona o podpore na zriadenie priemyselných parkov a poskytovanie investičnej pomoci na rozvoj regiónov. MH SR má taktiež právomoc poskytovať dotácie v zmysle zákona č. 71/2013 Z. z. o poskytovaní dotácií v pôsobnosti Ministerstva hospodárstva SR. Niektoré navrhované opatrenia na pomoc firmám a SZČO v čase koronakrízy na zmiernenie jej dopadov:

- dotácie na nájomné (MH SR)
- príspevky od štátu (ÚPSVaR SR)
- dane, clo a lehoty (MF SR)
- dočasná ochrana podnikateľov (MS SR)
- odvody (Sociálna poisťovňa)
- úverové programy a záruky (MF SR)
- rozpočtové pravidlá (posunutie zákonných lehôt pri miestnych daniach a poplatku a poplatku za rozvoj a použitie príjmu z miestneho poplatku)

Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu SR (MŠVVaŠ SR) podporuje projekty výskumu a vývoja prostredníctvom stimulov pre výskum a vývoj v zmysle zákona č. 185/2009 Z. z. V zmysle § 8 a § 8a zákona č. 172/2005 Z. z. o organizácii štátnej podpory výskumu a vývoja v znení neskorších predpisov MŠVVaŠ SR môže poskytnúť dotácie aj na vedecko-technické služby vykonávané PO a FO-podnikateľmi na podporu výskumu a vývoja.⁵ Okrem toho poskytuje dotácie na podporu duálneho vzdelávania a finančné prostriedky na realizáciu medzinárodných projektov zameraných na podporu MSP.

⁴ Rozpočtová organizácia

⁵ Dotácie na vedecko-technické služby v roku 2020 sú podmienené možnosťami rozpočtu MŠVVaŠ SR a v prípade priaznivých podmienok nie je vylúčená možnosť uplatnenia tejto schémy v roku 2020, avšak v súčasnosti je schéma neaktívna.

Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR (MPSVR SR) ako ústredný orgán štátnej správy pre stratégiu zamestnanosti, koordináciu jej tvorby a realizácie a politiku trhu práce, riadi výkon štátnej správy uskutočňovanej Ústredím práce, sociálnych vecí a rodiny v oblasti sociálnych vecí a služieb zamestnanosti na druhom stupni a úradmi práce, sociálnych vecí a rodiny na prvom stupni. Podnikatelia a potenciálni podnikatelia - oprávnené osoby môžu požiadať o podporu a pomoc prostredníctvom nástrojov aktívnych opatrení na trhu práce a podpory zamestnávania občanov so zdravotným postihnutím podľa zákona č. 5/2004 Z. z. o službách zamestnanosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov. Začínajúci podnikatelia tak môžu získať v rámci nástrojov aktívnych opatrení trhu práce: Príspevok na samostatnú zárobkovú činnosť (§ 49) a Príspevok občanovi so zdravotným postihnutím na prevádzkovanie alebo vykonávanie samostatnej zárobkovej činnosti (§ 57). Štátna pomoc prostredníctvom MPSVR SR je poskytovaná na základe schém štátnej pomoci. Špecifickou formou podpory MSP, ktorú poskytuje MPSVaR je podpora tzv. **sociálneho podnikania**. Podpora tohto druhu podnikania sa riadi zákonom č. 112/2018 Z. z. o sociálnej ekonomike a sociálnych podnikoch, ktorý umožňuje získať sociálnym podnikom priamu alebo nepriamu pomoc. **Priama pomoc predstavuje pomoc vo forme investičnej a kompenzačnej finančnej pomoci.** Jej čerpanie a výška závisí od toho, či je podnik sociálnym podnikom, podnikom sociálneho dosahu, registrovaný sociálny podnik alebo registrovaný sociálny podnik, ktorý pre naplnenie svojho dominantného cieľa používa 100 % zo svojho zisku. Nepriama pomoc podporuje dopyt v podobe servisných poukázok, úľavy na dani z príjmov (tej časti zisku, ktorú sa rozhodne použiť na dosiahnutie svojho hlavného cieľa), zníženej sadzby DPH vo výške 10 % zo základu dane (za splnenia podmienky, že celých 100 % svojho zisku vloží do naplnenia hlavného cieľa), podpora vo forme náhradného plnenia. Je riadiacim orgánom operačného programu Ľudské zdroje (OP ĽZ), avšak aktuálne nie sú v rámci operačného programu vyhlásené ani pripravované výzvy, ktoré by mali súvis s podporou MSP. Medzi sprostredkovateľské orgány operačného programu patria MŠVVaŠ SR a Sekcia európskych programov MV SR.⁶

Opatrenia v čase koronakrízy na zmiernenie jej dopadov:

- príspevok na mzdu zamestnancov v pracovnom pomere v povinne uzavretej prevádzke
- príspevok na mzdu zamestnancov v pracovnom pomere v obmedzenej prevádzke
- príspevok pre SZČO podľa percenta poklesu tržieb
- príspevok pre SZČO a 1-osobové s.r.o na náhradu straty príjmu
- dotácia pre SZČO, FO (tzv. SOS dotácia)
- odklad platby odvodov
- odklad a odpustenie platby príspevkov na DDS

Ministerstvo pôdohospodárstva a rozvoja vidieka SR (MPRV SR) v zmysle zákona č. 543/2007 Z. z. riadi a usmerňuje poskytovanie podpôr v poľnohospodárstve, potravinárstve, lesnom a rybnom hospodárstve z prostriedkov štátneho rozpočtu a vykonáva finančné riadenie podpôr poskytovaných z európskych poľnohospodárskych fondov okrem ENRF.⁷ Podpora môže mať formu **priamej podpory t.j dotáciu** (nenávratné prostriedky štátneho rozpočtu z rozpočtovej kapitoly MPRV SR) a formu **nepriamej podpory**.⁸ Právnickým osobám a fyzickým osobám ministerstvo v zmysle platnej legislatívy vydáva povolenia na výrobu liehu a spracovanie liehu v liehovarníckom závode a jeho uvádzanie na trh a osvedčenia na výrobu tabakových výrobkov. V programovom období 2014 – 2020 je MPRV SR riadiacim orgánom

⁶ Dostupné online: <https://www.ludske zdroje.gov.sk/kontakty>

⁷ Európsky námorný a rybársky fond 2014 - 2020

⁸ Nepriama pomoc v zmysle § 6. ods. 2 zákona č.358/2015 Z. z.

Programu rozvoja vidieka (PRV), Operačného programu Rybné hospodárstvo (OP RH), Integrovaného regionálneho operačného programu (IR OP) ako aj Programov cezhraničnej spolupráce 2014 – 2020.

Ministerstvo dopravy a výstavby SR (MDaV SR)

Ako jeden z ústredných orgánov štátnej správy pre cestovný ruch poskytuje dotácie (podľa zákona č.91/2010 Z. z. o podpore cestovného ruchu v znení neskorších predpisov) pre ministerstvom registrované organizácie cestovného ruchu. Dotácia musí byť použitá na realizáciu aktivít, ktoré sú spojené s hlavným predmetom činnosti organizácie a tou je podpora rozvoja cestovného ruchu na území jej pôsobnosti, t. j. určitej oblasti alebo kraja, čiže určitej destinácie. Je Riadiacim orgánom Operačného programu Integrovaná Infraštruktúra⁹ (OP II) prostredníctvom ktorého môžu aj MSP v roku 2020 v **sektore dopravy, informatizácie spoločnosti a podpory výskumu, vývoja a inovácií** žiadať o čerpanie pomoci z fondov EÚ (Kohézny fond, Európsky fond regionálneho rozvoja. Medzi sprostredkovateľské orgány programu patria MIRRI SR, MŠVVŠ SR, MH SR¹⁰. Jeho globálnym cieľom je podpora trvalo udržateľnej mobility, hospodárskeho rastu, posilnenie výskumu, technologického rozvoja a inovácií a zvýšenie konkurencieschopnosti malých a stredných podnikov prostredníctvom rozvoja dopravnej infraštruktúry, verejnej osobnej dopravy, informačnej spoločnosti, podpory výskumných, vývojových a inovačných kapacít a rozvoja malého a stredného podnikania.

Ministerstvo životného prostredia (MŽ SR)

V rámci programového obdobia 2014 - 2020 je riadiacim orgánom Operačného programu Kvalita životného prostredia (OP KŽP), pričom sprostredkovateľskými orgánmi programu sú Slovenská agentúra životného prostredia, Slovenská inovačná a energetická agentúra (SIEA) a MV SR. Hlavným cieľom OP KŽP je **ochrana životného prostredia**, efektívne využívanie prírodných zdrojov, protipovodňová ochrana a prispôsobenie sa klimatickej zmene, ako aj podpora nízkouhlíkového hospodárstva. Podpora je zameraná na všetky kľúčové oblasti životného prostredia.

Ministerstvo kultúry SR (MK SR)

Dotačný systém ministerstva je zameraný predovšetkým na neštátne subjekty, medzi ktoré patrí samospráva a organizácie v jej zriaďovateľskej pôsobnosti, fyzické osoby (živnostníci, občania - vlastníci národných kultúrnych pamiatok a fyzické osoby, ktorých činnosť je predmetom ochrany podľa Autorského zákona), právnické osoby (vlastník národnej kultúrnej pamiatky, neziskové organizácie poskytujúce všeobecne prospešné služby, nadácie, občianske združenia, neinvestičné fondy, záujmové združenia právnických osôb a komerčné nefinančné subjekty, ktoré nie sú vysielateľmi podľa zákona o vysielaní a retransmisii), vysoké školy, cirkvi, náboženské spoločnosti a Matica slovenská.

Programy v rámci dotačného systému na rok 2020 zamerané na podporu MSP

- Program 1 - Obnovme si svoj dom¹¹
- Program 2 - Kultúra znevýhodnených skupín

Ministerstvo je sprostredkovateľským orgánom Integrovaného regionálneho operačného programu.

Ministerstvo financií SR (MF SR)

⁹ Dňa 13. decembra 2019 rozhodla Európska komisia rozhodla o **zlúčení OPII s Operačným programom Výskum a inovácie** v rámci programového obdobia 2014 – 2020.

¹⁰ <https://www.mfsr.sk/sk/media/tlacove-spravy/europska-komisia-schvalila-operacny-program-integrovanainfrastruktura.html?forceBrowserDetector=blind>

¹¹ Výzvy na rok 2020 uplynuli v decembri ale program sa dotýka aj MSP

Ministerstvo financií SR má veľmi významnú podpornú funkciu vo vzťahu k rozvoju malého a stredného podnikania. Ide najmä o poskytovanie určitých úľav a oslobodení a tiež realizáciu ďalších finančno-ekonomických nástrojov v oblasti podnikania. Spolupracuje s podnikateľskými subjektami alebo ich zastupiteľskými združeniami pri príprave materiálov, ktoré môžu mať vplyv na podnikateľské prostredie. Okrem toho realizuje **projekt Rozvojmajstri**, ktorého cieľom je pomôcť slovenským firmám a technickým expertom presadiť sa v projektoch medzivládnych organizácií a medzinárodných finančných inštitúcií ako napr. EBRD, Medzinárodná investičná banka, Skupina Svetovej banky atď. Okrem toho snahou projektu je mobilizácia slovenských podnikateľov, aby sa vo väčšej miere presadili na globálnych rozvojových trhoch

V období koronakrízy MF SR realizovalo opatrenia na zmiernenie jej dopadov v oblastiach ako:

- finančný trh a banková oblasť - banková záruka štátu poskytovaná vo forme finančnej pomoci na podporu :
 - a) **udržania prevádzky** – finančná pomoc prostredníctvom SZRB a EXIMBANKY SR. Cieľom pomoci je zabezpečiť udržanie zamestnanosti a prevádzky v MSP prostredníctvom **záruky za úver** poskytnutý sprostredkovateľom pomoci a **úhrady úroku z úveru** (bonifikácia úroku) poskytnutého sprostredkovateľom pomoci
 - b) **zabezpečenia likvidity** - finančná pomoc prostredníctvom EXIMBANKA SR a Slovak Investment Holding (SIH) na základe bánk. Ide o pomoc vo forme záruky za úver poskytnutý bankou a odpustenia poplatku za záruku za úver poskytnutý bankou.
- oblasť, daní, cieľ a účtovníctva

Ministerstvo zahraničných vecí a európskych záležitostí SR (MZVaEZ SR)

Na podporu ekonomickej diplomacie a realizácie podujatí pre podnikateľov s exportnými ambíciami rezort MZVaEZ SR implementuje projektovú schému ekonomickej diplomacie, ktorá je nástrojom ekonomickej diplomacie a zároveň prispieva k posilneniu exportnej výkonnosti slovenskej ekonomiky a internacionalizácie MSP. Medzi ďalšie nástroje ekonomickej diplomacie patria Slovenské styčné inovačné úrady (SILO), projekt Hangout Innovators Connect (projekt video konferenčných besied s úspešnými predstaviteľmi zahraničného inovačného sektora - podnikateľmi, investormi a tvorcami inovačných politík o inovačnom ekosystéme, inováciách, technológiách a možnostiach spolupráce so slovenskými subjektmi, ktoré využívajú ZÚ SR ako efektívny nástroj s nulovými nákladmi), Rada pre obchod a inovácie na bilaterálnej úrovni a tiež nástroje vonkajšej finančnej pomoci EÚ aj pre slovenské firmy s cieľom uchádzať sa nielen o štrukturálne fondy, ale aj o rôzne projekty EÚ v rámci tendrov k vonkajšej pomoci EÚ (nástroj predsvstupovej pomoci – IPA, nástroj európskeho susedstva – ENI, nástroj pre rozvojovú spoluprácu – DCI).

Ministerstvo investícií, regionálneho rozvoja a informatizácie Slovenskej republiky (MIRRI SR)

Od 1. júla 2020 je ministerstvo ústredným orgánom štátnej správy pre riadenie, koordináciu a dohľad nad využívaním finančných prostriedkov z fondov Európskej únie, oblasť informatizácie spoločnosti a oblasť investícií a oblasť regionálneho rozvoja.¹² Okrem toho zjednotilo všetky kompetencie **Úradu podpredsedu vlády SR pre investície**

¹² <https://www.mirri.gov.sk/ministerstvo/index.html>

a informatizáciu. Následne od 1. októbra 2020 prevezme ministerstvo niektoré kompetencie MPRV SR, MF SR a Úradu vlády SR.¹³

Úrad vlády Slovenskej republiky

Dotácie v pôsobnosti Úradu vlády SR sú zamerané na podporu národných kultúrnych pamiatok, projektov zachovania memorabilií slovenských osobností európskeho významu, rozvoja športu, podporu regionálneho športu, mládežníckeho športu alebo akademického športu, podporu miestnych podujatí alebo regionálnych športových podujatí, podporu športových podujatí nižších skupín, nákup športovej výbavy, či na výbavu športovej infraštruktúry. Oprávnenými žiadateľmi môžu byť aj podnikatelia – fyzické, či právnické osoby. Okrem toho v rámci grantov EHP a Nórska, ktoré sú v jeho kompetencii implementuje **programy**, do ktorých sa môže súkromný sektor zapojiť (Podnikanie v oblasti kultúry, kultúrne dedičstvo a kultúrna spolupráca, Miestny rozvoj a inklúzia a Domáce a rodovo podmienené násilie). Ďalší **z programov** Zmierňovanie a prispôsobovanie sa zmene klímy implementovaný MZP SR je zameraný na dosahovanie zvýšenej schopnosti cieľových ekosystémov prispôbiť sa zmene klímy. Táto výzva je plánovaná na vyhlásenie v druhej polovici roka 2020 a umožňuje aj účasť súkromného sektora ako prijímateľov alebo partnerov.

Je riadiacim orgánom Operačného programu Technická pomoc (OP TP). Momentálne nie sú v rámci Operačného programu Technická pomoc vyhlásené ani pripravované výzvy dotýkajúce sa MSP.

Úrad priemyselného vlastníctva

Medzi aktivity úradu patrí Informačné centrum, prostredníctvom ktorého sú podnikatelia upozorňovaní na nekalé obchodné praktiky. Ďalšou z aktivít sú rešerše súvisiace s prieskumom na novosť, na stav techniky v príslušnej oblasti, na dizajn a na zhodnot' alebo zameniteľnosť označení. Prediagnostika priemyselných práv poskytuje základné informácie z oblasti priemyselnoprávnej ochrany, tak, aby boli firmy schopné vytvoriť si základnú stratégiu v tejto oblasti. Ide o bezplatné poradenstvo, pričom cieľovou skupinou sú mikropodniky, malé a stredné podniky.

¹³ <https://www.nro.vicepremier.gov.sk/aktuality/nove-ministerstvo-investicii-regionalneho-rozvoja-a-informatizacie-zohra-klucovu-ulohu-pri-premene-slovenska/index.html>

Národná úroveň - implementačná

Slovak Business Agency (SBA) predstavuje v SR kľúčovú a najstaršiu špecializovanú inštitúciu z hľadiska podpory MSP. Vznikla v roku 1993 spoločnou iniciatívou EÚ a vlády SR. Je to jedinečná platforma verejného a súkromného sektora. Poskytuje rôzne druhy podpory a pomoci pri vzniku a rozvoji podnikania. Je realizátorom Národných projektov (NPC II – BA kraj, NPC v regiónoch, Internacionalizácia MSP, Monitoring podnikateľského prostredia, ,). Poskytuje podporu MSP aj prostredníctvom rôznych podujatí či súťaží. Zároveň participuje na medzinárodných projektoch. Finančná podpora je poskytovaná prostredníctvom **mikropôžičkového programu a fondov rizikového kapitálu v správe Národného holdingového fondu.**

Národné projekty

- **Národný projekt monitoring podnikateľského prostredia v súlade s uplatňovaním princípu „Think Small First“**

Cieľom je zabezpečiť komplexné informácie o podnikateľskom prostredí s dôrazom na MSP a to v podobe pravidelných a nepravidelných správ o stave MSP, informačných materiálov, štúdií, prieskumov atď. Okrem toho sú v rámci projektu realizované konferencie, diskusie a konzultácie na zistenie názorov jednotlivých podnikateľov na vybrané témy.

- **Národný projekt Podpora internacionalizácie MSP**

Ide o projekt, ktorého hlavným cieľom je **posilnenie internacionalizačných kapacít MSP** vrátane prezentácie podnikateľského potenciálu a poskytnutie bezplatných prezentačných, kooperačných a poradenských služieb MSP za účelom zvýšenia ich zapojenia do medzinárodnej spolupráce. Hlavným realizátorom projektu je SARIO.

- **Národný projekt NPC II – Bratislavský samosprávny kraj a Národný projekt NPC v regiónoch**

Hlavným cieľom oboch projektov je etablovanie inštitúcie, ktorá poskytne pod jednou strechou komplexnú **systematickú podporu a odborné poradenstvo pre MSP ako i pre záujemcov o podnikanie.** Medzi programy, ktoré národné projekty poskytujú patria:

✓ **Akceleračný program** – poskytovanie odborného poradenstva, informácií pri zakladaní podniku a pomoc pri tvorbe podnikateľského plánu, budovanie vzťahu k podnikaniu, zvyšovanie motivácie pre tvorbu nových podnikateľských nápadov, rozvoj základných podnikateľských zručností a zjednodušenie procesu vstupu do podnikania.

✓ **Inkubačný program** – podpora začínajúcich mikro, malých a stredných podnikov a zvýšenie miery ich prežitia v prvých kritických rokoch podnikania. Účelom programu je znížiť riziko a mieru zániku začínajúceho podniku, pomôcť podnikateľovi v rozvíjaní a posilňovaní jeho zručností, tak aby zvýšil svoju konkurencieschopnosť a dokázal vytvárať aj nové pracovné miesta.

✓ **Stážový program** – poskytuje možnosť pre začínajúceho podnikateľa ako aj záujemcu o podnikanie spoznať nové trhy, získať biznis kontakty alebo poznatky o nových podnikateľských trendoch a to prostredníctvom svojich služieb ako napr. účasť na stážových pobytoch alebo na medzinárodných odborných podujatiach.

✓ **Coworking** - služba je určená **pre nepodnikateľov, ktorí majú podnikateľský nápad** a chcú rozbehnúť podnikanie

✓ **Konzultácie** - sú určené pre MSP do 3 rokov, nad 3 roky od založenia aj pre nepodnikateľov.

✓ **Poradenstvo** - určené je pre MSP do 3 rokov a nad 3 roky od založenia. V priebehu roka možnosť využiť až **80 hodín s odborným garantom/garantami**, prípadne expertom na marketing, financie, právo, legislatívu a pod.

✓ **Medzinárodné podujatia, stáže a veľtrhy** – poskytovanie Zahraničného stážového programu pre MSP od 3 rokov od založenia a realizácia Medzinárodného odborného podujatia atď.

✓ **Creative point** – tvorivá dielňa poskytujúce nové technológie vhodné na tvorbu prototypov s cieľom pomôcť mikro, malým a stredným podnikom a tiež záujemcom o podnikanie formou sprístupnenia atraktívnych bezplatných služieb Podpora v rámci akceleračného a inkubačného programu sa uskutočňuje **prostredníctvom poradenstva, využívania kancelárskych priestorov a účasti na podujatiach**. Stážový program navyše poskytuje možnosť pobytu vo vybranej krajine (maximálne 3 mesiace). Národný projekt NPC v regiónoch poskytuje svoje služby aj znevýhodneným skupinám (seniori 50+, sociálne a zdravotne hendikepovaní).

Mikropôžičkový program je určený pre malých a stredných podnikateľov, ktorých cieľom je sprístupniť finančné prostriedky podnikateľom formou úveru za zvýhodnených podmienok. .

Národný holdingový fond

Sprostredkovateľ pre fondy rizikového kapitálu, ktorý v súčasnosti spravuje 3 fondy rizikového kapitálu:

- **Slovenský Rozvojový Fond, a. s.**, - realizácia investícií do zabehnutých alebo začínajúcich spoločností, formou vkladu do základného imania spoločnosti.
- **Fond inovácií a technológií, a. s.**, - najmä podpora projektov, ktoré prichádzajú s novými riešeniami aktuálnych problémov v spoločnosti. Ide o podporu podnikov v počiatočných fázach svojej existencie a zároveň majú potenciál na rast a expanziu. Okrem finančnej podpory sa aktívne zapája do rozvoja podporovaných firiem, a poskytovania poradenstva v kľúčových situáciách.
- **Eterus Capital** – partner pre financovanie podnikateľa vo fáze rastu

Štátne schémy a programy

- **Schéma na podporu malého a stredného podnikania v SR** - poskytovanie pomoci de minimis formou dotovaných služieb spojených s **poskytovaním informácií, individuálnych poradenských služieb, organizovaním skupinového poradenstva**, sprostredkovaním prepojení medzi mikropodnikmi, malými a strednými podnikmi, využívaním služieb CVTI SR, Creative Point a FabLab. Tiež sa podieľa na propagačných podujatiach typu veľtrhy, výstavy, podnikateľské misie, medzinárodné, sourcingové a kooperačné podujatia, zvyšovanie kvalifikácie MSP, propagácia MSP formou elektronických médií, zabezpečením pobytu v podnikateľskom inkubátore, účasti na zahraničných a kombinovaných stážových pobytoch pre MSP s cieľom podpory a rozvoja ich podnikania.
- **Schéma na podporu rodinného podnikania** – služby zamerané na odborné poradenské služby, vypracovanie analýz, štúdií a prieskumov trhu, návrhov opatrení na zlepšenie postavenia rodinných podnikov a tiež úhrada nákladov súvisiacich s účasťou na veľtrhoch, konferenciách a iných podujatiach. V roku 2020 je prioritou nefinančnej podpory rodinného podnikania a samotnej výzvy na predkladanie žiadosti poskytovanie

odborných poradenstých služieb v oblasti odborných poradenských služieb v oblasti nástupníctva a generačnej výmeny, transferu vlastníctva a riešenie dopadov krízy v súvislosti s COVID-19 na rodinné podniky a pod.

- **Program na podporu startupov** – podpora začínajúcich podnikateľov aj nepodnikateľov prostredníctvom zabezpečenia účasti na domacom alebo zahraničnom podujatí, mentoringu resp. odborného poradenstva (oblasť energetiky, IT, IKT, marketingu) a účasti na zahraničných stážach vo svetových startupových inkubátoroch, ktorá je určená výhradne pre podnikateľov. **Startup Shark je iniciatíva** zameraná na zlepšenie podmienok pre startupy s cieľom zvýšiť šancu na presadenie inovatívnych a konkurencieschopných podnikateľských nápadov a zámerov na trhu.
- **Program na podporu internetovej ekonomiky** - pomoci formou podporných služieb zameraných na využívanie nástrojov e-commerce a rozvoj elektronických služieb.

Slovenská agentúra pre rozvoj investícií a obchodu (SARIO) je štátnou príspevkovou organizáciou MH SR. Hlavným poslaním agentúry SARIO je akcelerovať slovenskú ekonomiku prostredníctvom **získavania investícií, zviditeľňovať postavenie Slovenska v medzinárodných politických, ekonomických a spoločenských štruktúrach, napomáhať slovenskému podnikateľskému prostrediu pri prenikaní na medzinárodné trhy v súlade s koncepciou zahranično-ekonomickej politiky SR.** V rámci podpory rozvoja investícií a obchodu zabezpečuje propagáciu výhod slovenského podnikateľského a investičného prostredia, získava investorov, organizuje aktivity na podporu obchodu so zahraničím, poskytuje konzultačnú činnosť. Medzi jej ďalšie aktivity patrí aj účasť na špecializovaných výstavách a veľtrhoch, realizácia obchodných misií v zahraničí, prijímanie zahraničných misií, vzdelávacie programy pre exportérov a poskytovanie poradenských služieb v tuzemsku a v zahraničí. Zároveň okrem iných projektov realizuje národný projekt **„Podpora internacionalizácie MSP“ 2017-2023 v spolupráci so Slovak Business Agency.**

Slovenská inovačná a energetická agentúra (SIEA) je príspevkovou organizáciou zriadenou MH SR. Je nezávislou odbornou autoritou v oblasti rozvoja inovácií a v oblasti energetiky. Jej úlohou je získavanie, spracovávanie a zverejňovanie informácií o činnosti fyzických a právnických osôb v oblasti rozvoja inovácií a v oblasti energetiky, o hospodárení s energiou a racionálnom využívaní zdrojov energie. SIEA plní aj funkciu technologickej agentúry. V oblasti priemyselného výskumu, inovácií a transferu výsledkov výskumu do praxe má tak riadiacu, komunikačnú a koordinačnú funkciu. Poskytuje **bezplatné poradenstvo pre podnikateľov, organizačne zabezpečuje skúšky odbornej spôsobilosti na podnikanie v tepelnej energetike.** Je realizátorom Národného projektu **Zvýšenie inovačnej výkonnosti slovenskej ekonomiky** s cieľom zvýšiť povedomie o význame inovácií aj medzi podnikateľmi vo všetkých regiónoch. Okrem toho **podporuje aj spoluprácu MSP a aktérov kreatívneho priemyslu** na Slovensku prostredníctvom **kreatívnych voucherov** v oblastiach ako reklama a marketing, architektúra, IKT-programovanie, dizajn. V rámci programového obdobia 2014 - 2020 ako sprostredkovateľský orgán implementuje dva operačné programy – OP Kvalita životného prostredia (OP KŽP) a do roku 2020 OP Výskum a inovácie.

Poľnohospodárska platobná agentúra (PPA)

Prostredníctvom agentúry môžu poľnohospodári získať priamu podporu zo zdrojov Európskeho poľnohospodárskeho záručného fondu (EPZF) a tiež priamu podporu na neprojektové opatrenia zo zdrojov Európskeho fondu rozvoja vidieka (EPFRV) alebo zo štátneho rozpočtu SR. Okrem toho agentúra implementuje operačné programy (OP RV, OP RH) na projektovú podporu.

Agentúra na podporu výskumu a vývoja (APVV)

Prostredníctvom schémy štátnej pomoci môže poskytnúť podporu subjektu, ktorý vykonáva hospodársku činnosť bez ohľadu na právny status a spôsob jeho financovania. Pomoc podľa tejto schémy sa realizuje poskytovaním finančných prostriedkov zo štátneho rozpočtu formou **nenávratného finančného príspevku**.

Výskumná agentúra

Zabezpečuje proces implementácie pomoci z európskych štrukturálnych a investičných fondov. V najbližšom období sa plánuje vyhlásiť výzvy zamerané na dopytovo-orientované projekty súvisiace s problematikou COVID-19, do ktorých sa môžu prihlásiť aj MSP. Spravuje tiež program z grantov Európskeho hospodárskeho priestoru a Nórska s názvom Rozvoj obchodu, inovácií a malých a stredných podnikov. Hlavným cieľom programu je zvýšenie tvorby hodnôt a udržateľného rastu v slovenskom podnikateľskom sektore, predovšetkým MSP. Špecificky je tento program zameraný na projekty v oblasti zelených inovácií v priemysle, vo verejnoprospešných technológiách a pomoci starším a chorým osobám pri samostatnom bývaní a taktiež v oblasti vzdelávania, štipendií, učňovského vzdelávania a podnikania mladých. V roku 2020 bola v rámci programu vyhlásená prvá výzva na cestovné granty. Ďalšou plánovanou vyhlásenou výzvou bola výzva v rámci tzv. schém malých grantov zameraná na rozvoj star-tupov v oblastiach zelenej inovácie v priemysle a verejnoprospešné technológie.

Slovenská agentúra pre medzinárodnú rozvojovú spoluprácu (SAMRS) – MZVaEZ SR

Implementačná organizácia slovenskej rozvojovej pomoci zriadená MZVaEZ SR. Prostredníctvom špecializovaných programov a grantov ponúka národným subjektom (štátne a akademické inštitúcie, mimovládne organizácie a podnikateľské subjekty) možnosť realizovať projekty vo vybraných krajinách. Medzi oblasti podpory rozvojovej spolupráce Slovenska patrí okrem iného aj **kvalitné vzdelávanie** pričom ide aj o odborné vzdelávanie so zameraním na vstup na trh práce a vlastné podnikanie. Jednou z ďalších oblastí podpory je **podpora tvorby trhového prostredia** zameraná na mikro, malé a stredné podniky a tiež zavádzanie inovácií.

Inovačný fond

Neinvestičný fond je samostatnou neziskovou, neštátnou právnickou osobou s pôsobnosťou na území SR, ktorý zriadilo MH SR. Návrhová finančná výpomoc sa poskytuje na riešenie projektov (v oblasti vedy, výskumu a vývoja), ktoré splnili podmienky na poskytnutie výpomoci a spočíva **v uľahčení prístupu k finančným zdrojom za výhodných úrokových podmienok**. Podporuje trvalý rozvoj v oblasti vedy, výskumu a vývoja s cieľom urýchlenia inovačného rozvoja v SR.

Environmentálny fond

Samostatná právnická osoba zriadená zákonom č. 587/2004 Z. z. o Environmentálnom fonde a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov, ktorého správu vykonáva MŽP SR. Na podporu podnikateľských subjektov je možné prostredníctvom fondu poskytnúť podporu vo forme úveru alebo dotácie.

- dotácie PO a FO na podporu výskumu, vývoja a podpory environmentálnej výchovy, modernizácia ekologických zariadení, podpora nízko-uhlíkovej dopravy atď.
- úvery na podporu činnosti zameraných na dosiahnutie cieľov štátnej environmentálnej politiky

Audiovizuálny fond

Verejnoprávna inštitúcia zriadená zákonom č. 516/2008 Z. z. o Audiovizuálnom fonde v znení neskorších predpisov. Základom zdrojov fondu je spojenie verejných financií (štátny rozpočet) a príspevkov od neštátnych subjektov. Finančná podpora je poskytovaná vo forme dotácií, štipendií (pre FO) a pôžičiek, pričom finančne podporuje audiovizuálnu tvorbu t.j.:

- vývoj, tvorbu a produkciu slovenských audiovizuálnych diel vrátane európskych koprodukcí
- distribúciu, propagáciu a marketingovú podporu audiovizuálnych diel
- prezentáciu slovenskej kinematografie v zahraničí
- digitalizáciu kín a technologický rozvoj v audiovízii
- filmové festivaly a prehliadky
- výskum a vydávanie odbornej literatúry
- vzdelávanie, workshopy a tréningy pre profesionálov v audiovízii

Fond na podporu umenia

Fond poskytuje finančné prostriedky formou dotácie, štipendia (len FO) alebo pôžičky so splatnosťou najviac päť rokov. Žiadateľom môže byť FO, ktorá dovŕšila vek 18 rokov, alebo právnická osoba, predmetom činnosti ktorej je realizácia aktivít v oblasti umenia, kultúry alebo kreatívneho priemyslu. Finančná podpora je zameraná na umelecké aktivity, kultúru a kreatívny priemysel. Medzi ďalšie oblasti finančnej podpory patria:

- tvorba, šírenie a prezentácia umeleckých diel a ich reflexií
- podpora medzinárodnej spolupráce v oblasti umeleckých aktivít, kultúry a kreatívneho priemyslu
- projekt, na ktorého realizáciu získal žiadateľ grant z Európskej únie

Centrum vedecko-technických informácií SR (CVTI SR) ako organizácia MŠVVaŠ SR je priamo riadená národným informačným centrom pre vedu, techniku, inovácie a vzdelávanie. Jeho súčasťou je špecializovaná vedecká knižnica SR. Koordinuje činnosť a zabezpečuje prevádzku interdisciplinárnych výskumno-vývojových centier a národných infraštruktúr pre výskum, vývoj, inovácie a vzdelávanie. Prevádzkuje Portál stimuly pre výskum a vývoj ako aj Kanceláriu Národných kontaktných bodov pre komunitárny program Horizont 2020. Centrum transferu technológií pri CVTI SR ponúka verejným vedeckovýskumným inštitúciám, podnikateľským subjektom, študentom, ale aj širokej verejnosti služby a poradenstvo v oblasti ochrany a komercializácie duševného vlastníctva. Súčasťou centra je aj stredisko patentových informácií PATLIB, ktoré zabezpečuje poskytovanie niektorých z uvedených služieb centra. Okrem poskytovaných služieb centrum buduje a prevádzkuje Národný portál pre transfer technológií, a tiež tvorivú dielňu FabLab prevádzkovanú v spolupráci s Francúzskym inštitútom na Slovensku, Magistrátom Hl. m. SR Bratislavy, Univerzitným vedeckým parkom UK v Bratislave a FIIT STU. Poskytuje malým a začínajúcim podnikateľom, ale aj širokej verejnosti – potenciálnym podnikateľom, možnosť tvorivo overovať teóriu s praxou, oboznámiť sa s progresívnymi technológiami digitálnej výroby, interaktívne vytvárať funkčné prototypy, či dizajnové produkty, alebo len jednoducho „zhmotňovať“ svoje nápady. Medzi programy podporujúce MSP v oblasti výskumu a vývoja patrí: Program Eurostars 2, Spoločné podniky ECSEL, Európska iniciatíva EUREKA.

Slovenská záručná a rozvojová banka, a.s. (SZRB) je bankou zameranou najmä na podporu a rozvoj malého a stredného podnikania na Slovensku. Poslaním SZRB je podporovať a rozvíjať malé a stredné podnikanie na Slovensku, s cieľom hľadať priestor na trhu tam, kde komerčné banky z rôznych dôvodov nevstupujú, alebo vstupujú len s limitovaným objemom zdrojov. Na splnenie poslania využíva banka okrem bankových

záruk, vlastných úverových a vkladových produktov aj partnerskú spoluprácu s komerčnými bankami a ostatnými inštitúciami podporujúcimi cieľový segment. Okrem toho poskytuje úvery z fondov Európskej únie na prípravu a realizáciu investičných podnikateľských zámerov súvisiacich s využívaním inovácií a rozvojom znalostnej ekonomiky na území SR. V období koronakrízy SZRB realizovala opatrenia na zmiernenie jej dopadov a to prostredníctvom poskytnutia prevádzkového úveru „Podnikateľ 2020.“

EXIMBANKA SR (exportno-úverová inštitúcia) je jediným priamym finančným nástrojom štátu využívaným pri podpore exportu. Jej hlavným cieľom je zvýšenie konkurenčnej schopnosti slovenských vývozcov tovarov a služieb na medzinárodných trhoch. EXIMBANKA SR ponúka celú škálu finančných produktov spojených s vývozom, predovšetkým úverové poistenie, financovanie a záruky. Produkty EXIMBANKY SR sú okrem veľkých podnikov určené aj malým a stredným podnikom. Na strane importu je to dovoz technológií, ktoré v konečnom dôsledku umožňujú vývoz kvalitnejšej produkcie s vysokou mierou pridanej hodnoty. Pôsobnosť v oblasti podpory podnikania a inovácií ukladá samosprávnym krajom zákon o samosprávnych krajoch č. 302/2001 Z. z. a zákon č. 539/2008 Z. z. o podpore regionálneho rozvoja. Jednotlivé samosprávne kraje spracovali programy hospodárskeho a sociálneho rozvoja vyšších územných celkov a stratégie výskumu a inovácií pre inteligentnú špecializáciu Slovenskej republiky (RIS3) prostredníctvom rozvoja inovácií, vedy a technológií.

Prostredníctvom bankových produktov EXIMBANKY určených malým a stredným podnikom je možné exportérovi:

- poskytnúť priame financovanie vývozného kontraktu
- poskytnúť financovanie investície výrobcu do zariadení určených na produkciu výrobkov pre zahraničné trhy
- zjednodušiť získanie akontácie od zahraničného odberateľa oproti akontačnej záruke
- poskytnúť rôzne iné formy záručných produktov
- uľahčiť prístup k financovaniu exportného kontraktu alebo nákupu technológie a to získaním úverov od komerčných bánk (refinančné úvery)

V období koronakrízy SZRB realizovala opatrenia na zmiernenie jej dopadov a to prostredníctvom odkladu splátok, poskytnutia prevádzkového úveru „COVID“ a poistenia krátkodobého vývozného úveru.

Viac o výzvach v rámci jednotlivých operačných programov zameraných na MSP v informačnom materiály [Sprievodca iniciatívami 2020](#).

Úroveň regiónu

Zákon č. 302/2001 Z. z. o samospráve vyšších územných celkov (zákon o samosprávnych krajoch) všeobecne/rámcovo vymedzuje pôsobnosť samosprávneho kraja v oblasti podpory podnikania a zákon č. 539/2008 Z. z. o podpore regionálneho rozvoja definuje podporu rozvoja podnikateľských aktivít potrebných na rozvoj regiónu ako jednu z pôsobností samosprávneho kraja na účely podpory regionálneho rozvoja.

Medzi strategické dokumenty samosprávnych krajov súvisiacich s aktivitami v oblasti podpory podnikateľského prostredia patrí Regionálna výskumná a inovačná stratégia (zlepšenie podnikateľského rozvoja a budovania inovačnej kapacity) a Program hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja na roky 2014-2020.

Medzi ďalšie podporné nástroje/aktivity patria budovanie centier odborného vzdelávania a prípravy, zosúladovanie vzdelávania či vzdelávacích programov s potrebami podnikov a tiež odborné vzdelávanie na stredných odborných učilištiach a združených stredných školách. Spolupráca s miestnymi (štátnymi) a regionálnymi agentúrami, obcami, univerzitami a inými právnickými subjektami, organizovanie a podpora prezentačných aktivít, kooperačných podujatí atď. Okrem toho jedným z ďalších spôsobov podpory podnikania je taktiež podpora vzniku klastrov.

Regionálne poradenské a informačné centrum Prešov (RPIC Prešov) je prioritne zamerané na podporu podnikania prostredníctvom poradenstva a vzdelávania. Prostredníctvom informačných služieb v rámci siete Enterprise Europe Network prevádzkuje Technologické inkubátorové centrum.

Integrovaná sieť regionálnych rozvojových agentúr (ISRRA) je tvorená 41 regionálnymi rozvojovými agentúrami a napomáha trvalo udržateľnému hospodárskemu rozvoju a sociálnemu rozvoju regiónov v súlade s regionálnou politikou štátnej správy a samosprávy. Regionálne rozvojové agentúry sa podieľajú na viacerých činnostiach, najmä na poskytovaní informácií a poradenských služieb, predovšetkým v oblasti štrukturálnych fondov, aktivizovanie regiónu v oblasti získavania domácich a zahraničných grantov, podporovanie vstupu investícií do regiónov, budovanie partnerstiev.

Iniciatívy súkromného sektora

Združenie podnikateľov Slovenska (ZPS) sa vo svojej činnosti ťažiskovo sústreďuje na zásadné otázky vytvárania a garantovania zodpovedajúceho podnikateľského prostredia, analyzuje a vyhodnocuje ekonomické, legislatívne a sociálne podmienky podnikania s dôrazom na praktické poznatky svojich členov, zúčastňuje sa na tvorbe a realizácii hospodárskej politiky štátu a obcí a na príprave a tvorbe právnych predpisov, dotýkajúcich sa podnikateľskej činnosti. Medzi aktivity združenia patrí fungujúca platforma vhodná pre podnikateľov vrátane MSP so záujmom ovplyvňovať tvorbu legislatívy, vnímanie podnikania ako podpornú činnosť a Iniciatíva Slovensko 2050 zameraná na dlhodobejšie vízie Slovenska.¹⁴

Slovenský živnostenský zväz (SŽZ) združuje na základe dobrovoľnosti živnostenské spoločenstvá, cechy, združenia a spolky. Cieľom SŽZ je tlmočiť, presadzovať a obhajovať záujmy živnostníkov, malých a stredných podnikateľov vo vzťahu k štátnym, regionálnym a miestnym orgánom, k organizáciám zamestnancov a tiež k neštátnym a mimovládnym

¹⁴ <https://www.zps.sk/slovensko-2050>

organizáciám. Pre svojich členov a pre ich členské organizácie poskytuje priamo alebo sprostredkované odborné konzultačné, poradenské informačné služby vo všetkých oblastiach záujmu, ako aj vzdelávacie aktivity aj v spolupráci so zahraničím na témy technické, obchodné, právne. Medzi aktivity zväzu patria činnosti k zmene legislatívy, živnostenský úrad – JKM a vydávanie vlastných publikácií.

Združenie mladých podnikateľov Slovenska je organizácia združujúca slovenských podnikateľov do 40 rokov. Ponúka MSP prostredníctvom aktivít (nefinančného charakteru) výmenu skúsenosti, mentoring, sieťovanie a pomoc s financovaním úvodných fáz podnikania. Organizuje podujatia vo forme prezentácií zameraných na úspešné príklady podnikateľskej praxe. Jednou z ďalších hlavných aktivít združenia je identifikácia a odstraňovanie bariér podnikateľskej činnosti mladých ľudí. Medzi projekty realizované združením patrí Byrokratický nezmysel roka (najväčšie byrokratické prekážky), Aplikácia Biznis info zameraná na zlepšenie informovanosti o aktuálnych legislatívnych návrhoch a aktivita s názvom Globálny týždeň podnikania.

- **Klub riadenia** – platforma združujúca podnikateľských anjelov a úspešných podnikateľov, ktorý majú záujem odovzdávať svoje cenné skúsenosti z podnikania generácii začínajúcich podnikateľov.
- **Klub podnikateľských anjelov Slovenska** – predstavuje iniciatívu Združenia mladých podnikateľov Slovenska v spolupráci so Slovak Business Agency a Slovenskej asociácie private equity a rozvojového kapitálu... Medzi hlavné aktivity patrí: sieťovanie investorov a koncentrácia kapitálu neformálnych investorov na jednom mieste, vyhľadávanie podnikateľov a zároveň projektov vhodných na investíciu zo strany podnikateľských anjelov, organizovanie podujatí (investičné fóra).¹⁵

Slovenská obchodná a priemyselná komora (SOPK) zastupuje a koordinuje spoločné záujmy svojich členov vo veciach podnikateľskej činnosti v tuzemsku a v zahraničí. Okrem aktivít súvisiacich s podporou podnikateľskej činnosti svojich členov sa podieľa taktiež na tvorbe legislatívy, realizuje informačnú a vzdelávaciu činnosť a venuje sa publikačnej činnosti. Od roku 2002 organizuje súťaž „Veľká cena SOPK“ a udeľuje Zlatú medailu SOPK a Čestné uznanie SOPK za mimoriadne zásluhy o rozvoj zahraničného obchodu a podnikania. Podporu začínajúcich podnikateľov realizuje od roku 2005 prostredníctvom platformy pre mladých začínajúcich podnikateľov – prístup k databázam ponúk, dopytov a investičných príležitostí.

Medzi ďalšie komory ovplyvňujúce podnikanie na Slovensku patria Slovenská živnostenská komora a Slovenská poľnohospodárska komora

Business and Innovation Centre (BIC Bratislava) je spoločnosť zameriavajúca svoju aktivitu na inovácie v MSP. Hlavnou cieľovou skupinou pre aktivity BIC Bratislava sú MSP s vyššou mierou pridanej hodnoty, s aktívnou snahou inovovať svoje výrobky či technológie, so záujmom využívať pri tom zdroje poznatkov, či už v iných firmách, alebo vo vedecko-výskumných inštitúciách v SR a v celej EÚ. Do tejto oblasti BIC Bratislava smeruje širokú ponuku služieb, od základného podnikateľského poradenstva, cez financovanie, sprostredkovanie kontaktov až po inicializáciu špecifických nástrojov na podporu inovácií

¹⁵ Slovak Business Agency (2018). Analýza start-upov na Slovensku. Dostupné online: http://www.sbagency.sk/sites/default/files/5_analyza_start-upov_na_slovensku.pdf

v jednotlivých regiónoch Slovenska. BIC Bratislava je slovenským koordinátorom najväčšej siete na podporu podnikania, inovácií a výskumu v Európe – Enterprise Europe Network (EEN) a bezplatne poskytuje niektoré jej služby

Junior Chamber International – Slovakia, n.o., dobrovoľná nezisková organizácia združujúca mladých ľudí, študentov VŠ a tiež samotných podnikateľov vo veku 18-40 rokov. Medzi aktivity realizované organizáciou patria organizovanie prednášok, seminárov, spolupráca pri sprostredkovaní obchodných kontaktov a hľadani kooperačných partnerov a tiež ponúka možnosť bezplatnej účasti na 2 medzinárodných podujatiach. Podieľa sa na iniciatívne s názvom „Mladý inovatívny podnikateľ“, ktorá je určená mladým podnikateľom uplatňujúcim vo svojej firme inovatívne postupy. Okrem toho organizuje projekt „Študentská podnikateľská cena“ s cieľom podporiť študentov pri výbere budúceho povolania.

Komerčné banky aktívne participujú na financovaní malých a stredných podnikov na Slovensku prostredníctvom využitia externých zdrojov. **VÚB, a.s.** (Všeobecná úverová banka) poskytuje úvery zo zdrojov EBRD na základe úverovej linky Programu podpory rozvoja energetickej efektívnosti a obnoviteľných zdrojov energie na Slovensku (SLOVSEFF III. – Slovakia Sustainable Energy Finance Facility), investičný úver zo zdrojov EIB určený na podporu regionálneho rozvoja, zameraný na podporu odvetví ako životné prostredie, infraštruktúra, rozvoj vedomostnej ekonomiky a spoločnosti, efektívne využívanie energií, zdravotníctvo a vzdelávanie, preklenovací úver a investičný úver z fondov EÚ i úvery zabezpečené rýchlou zárukou SZRB. **UniCredit Bank, a.s.** poskytuje investičné úvery od EIF, EIB a CEB. **Tatrabanka, a.s.** poskytuje bankové produkty na investičné aktivity s podporou štrukturálnych fondov Európskej únie a úvery na predfinancovanie príspevku, nákupu technológií a strojov či riešenia nehnuteľností. **Slovenská sporiteľňa, a.s.** v spolupráci s Európskou investičnou bankou (EIB) ponúka výhodné úvery na financovanie investičných projektov a prevádzkových potrieb malých a stredných podnikov z úverovej linky EIB. Poskytuje aj úvery z úverovej linky EBRD na podporu energetickej efektívnosti v súkromnom sektore i úvery zabezpečené rýchlou zárukou SZRB. Podpora začínajúcich podnikateľov je realizovaná prostredníctvom **zvýhodneného splátkového úveru v rámci programu EaSI** (Program pre zamestnanosť a sociálnu inováciu), ktorý je určený začínajúcim podnikateľom, mikropodnikateľom, živnostníkom, firmám, slobodným povolaniam a poľnohospodárom prostredníctvom zníženej úrokovej sadzby krytím časti úverového rizika zo strany EIF. Prostredníctvom **ČSOB banky** sú na Slovensku realizované programy COSME a InnovFin vo forme úverov so zárukou od EIF¹⁶. Napriek nižšej participácii **Poštovej banky** na podpore malých a stredných podnikateľov pri financovaní zo štátneho rozpočtu alebo zdrojov EÚ podporuje tento segment formou prevádzkových a investičných úverov alebo SME projektového financovania. V roku 2019 priniesla pre malých podnikateľov s ročným obratom do 1 mil. EUR nový úver na daň, prostredníctvom ktorého nemuseli podnikatelia ani v období predkladania daňových priznaní zmraziť potrebné investície do rozvoja či výraznejšie siahnuť do povolených prečerpaní na svojich účtoch.

Spoločnosť **SZRB Asset Management, a.s.** spravuje alternatívny investičný fond Slovak Investment Holding (SIH), Slovenský záručný a rozvojový fond (SZRF) a pôsobí ako národný koordinačný orgán pre implementáciu Investičného plánu pre Európu.

¹⁶ Skakulík, T. (2019). Podnikateľské úvery s podporou európskych inštitúcií. Dostupné online: <https://www.podnikajte.sk/financie-na-podnikanie/podnikatelske-uvery-s-podporou-europskych-institucii>

Slovak Investment Holding, a. s. (SIH) je alternatívny investičný fond, prostredníctvom ktorého sú implementované finančné nástroje z Európskych štrukturálnych a investičných fondov v programovom období 2014-2020. Medzi finančné produkty implementované prostredníctvom SIH patria najmä záručné produkty, úverové produkty a investície do vlastného imania.

Na preklenutie obdobia súčasných zdravotno-bezpečnostných opatrení proti šíreniu koronavírusu spúšťa nový program finančnej pomoci pre malé a stredné podniky (MSP) s názvom SIH antikorona záruka. Jeho cieľom je poskytovanie zvýhodnených preklenovacích úverov pre MSP, ktoré za predpokladu udržania zamestnanosti môžu byť kombinované aj s úrokovou dotáciou na zníženie úrokových sadzieb. Cieľom je pomôcť MSP vysporiadať sa s finančnými ťažkosťami spôsobenými súčasnou situáciou a napriek krízovej situácii udržať pracovné miesta. Program pozostáva **zo záruk pre banky oprávnené poskytovať úvery v SR**, ktoré budú následne poskytovať **zvýhodnené preklenovacie úvery** pre MSP a živnostníkov, ktoré môžu byť kombinované aj s **úrokovou dotáciou** na zníženie úrokových sadzieb. Konečné úvery pre MSP tak môžu byť vďaka SIH antikorona záruke bezúročné. Finančné prostriedky z úveru je možné použiť výhradne na:

- obstaranie hmotného a nehmotného majetku súvisiaceho s udržaním alebo zvýšením počtu pracovných miest, vrátane prevodu vlastníckych práv v podnikoch a doplnkového prevádzkového kapitálu
- prevádzkový kapitál súvisiaci s udržaním alebo zvýšením počtu pracovných miest a so založením, posilnením alebo rozšírením podnikateľskej činnosti MSP (napr. nákup zásob/tovarov/služieb, energie, a pod.)
- prevádzkový kapitál súvisiaci s udržaním alebo zvýšením počtu pracovných miest na podporu osobitného prístupu k znevýhodneným sociálnym skupinám a na realizáciu sociálne orientovaných opatrení (napr. udržanie pracovných miest a pod.)
- prevádzkový kapitál na podporu MSP s obmedzeným prístupom ku kapitálu v dôsledku udalostí mimo kontroly podniku.

Požiadat' o zvýhodnený úver môžu vo svojich bankách (SLSP, VÚB, UniCredit Bank, ČSOB, Oberbank a Tatrabanka, Poštová banka) živnostníci a MSP.

Medzi slovenské univerzity, ktoré sa okrem iného podieľajú aj na podpore MSP patria najmä Slovenská technická univerzita, Technická univerzita v Košiciach a Žilinská univerzita. Každá z týchto uvedených univerzít má k dispozícii start-upové centrum alebo inkubátor pre podporu začínajúcich podnikateľov a vedecký (technologický) park¹⁷, ktorý zabezpečuje podmienky na prepájanie výskumu a vývoja s podnikateľskou praxou najmä MSP alebo poradenské služby či možnosť využitia fyzického a virtuálneho inkubátora.

¹⁷ Univerzitný vedecký park TECHNIKOM, Vedecko-technologický park Žilina

2 Prehľad realizácie podporných programov pre MSP v SR

V nasledujúcej časti je spracovaný prehľad čerpania vybraných podporných nástrojov pre MSP z pohľadu foriem pomoci. Podrobnejšie je vyhodnotené využívanie **Dotácií, Nenávratný finančný príspevok (NFP) a grantov ako jednej z foriem financovania**, následne **rizikového kapitálu** a na záver **úverov alebo pôžičiek zo zdrojov ŠR a zdrojov EÚ**. Dôvodom výberu uvedených foriem pomoci sú ich najvyššie podiely na celkovej výške finančnej podpory pre MSP za rok 2019 a taktiež skutočnosť, že tieto formy financovania predstavujú priamu (finančnú) podporu pre MSP.¹⁸

V roku 2019 bola celková podpora (priama aj nepriama) pre MSP na úrovni približne 695 mil. EUR.¹⁹ Najvyšší podiel na podpore 40,6 % dosahovali úvery alebo pôžičky zo zdrojov ŠR a zdrojov EÚ. Následne dotácie, NFP a granty, ktoré spolu dosiahli 40,4 % podiel na celkovej podpore.

Pozitívne hodnotenou skutočnosťou je, že v medziročnom porovnaní bolo reálne čerpanie podpory vyššie ako v roku 2018 (približne o 12 %). V medziročnom porovnaní dosiahnutého podielu jednotlivých kategórií podpory, dominovali rovnako aj v roku 2019 formy pomoci ako úvery alebo pôžičky a dotácie, NFP, granty. Podiel dotácií, NFP, grantov je vzhľadom na nečerpanie viacerých nástrojov (v porovnaní s minulým rokom) nižší. Na druhej strane je pozitívne, že medziročne vzrástol objem, ako aj dosiahnutý podiel rizikového kapitálu na celkovom objeme podpory, ktorý bol smerovaný na pomoc pre MSP.

Tabuľka 1: Finančné vyjadrenie podpory čerpanej pre MSP podľa foriem financovania v roku 2019

Forma financovania		Absolútne vyjadrenie v EUR	Percentuálne vyjadrenie
Priama	Dotácie, NFP, granty	280 325 485	40,4%
	Úvery alebo pôžičky	281 900 421	40,6%
	Rizikový kapitál	35 599 000	5,1%
Nepriama	Bankové záruky	51 803 000	7,5%
	Stimuly, úľavy na daní a pokutách	33 544 358	4,8%
	Iné (poradenstvo a služby)	11 454 049	1,6%
Spolu		694 626 313	100,0%

Zdroj: SBA, spracované na základe podkladových materiálov pre vypracovanie Správy o stave MSP 2019

Dotácie, NFP, granty 2019

Pôdohospodárska platobná agentúra (PPA) prostredníctvom Operačného Programu rozvoja vidieka tvorila najvyšší podiel (38,4 %) na celkovej podpore v rámci formy pomoci –

¹⁸ V súvislosti so zachytením komplexného ponímania podpory bola inšpiráciou aj: Šubertová E., Kinčíková M.. Podpora podnikania pre malé a stredné podniky. 2014; Šubertová a kol.. Podnikanie v malých a stredných podnikoch. 2011; Chodasová A., Bujnová D.. Podnikanie v malých a stredných podnikoch. 2008.

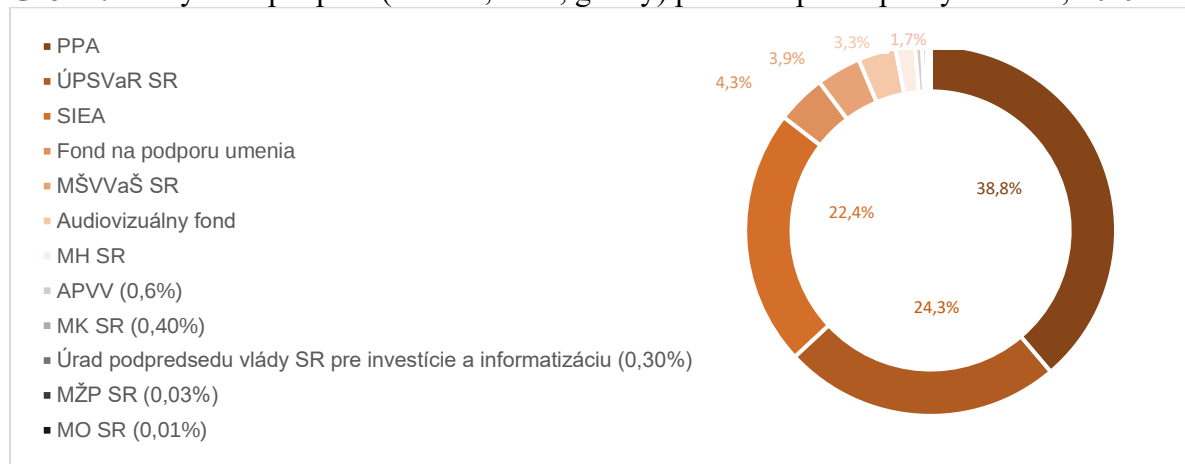
¹⁹ Uvedené údaje v tabuľke sú výsledkom zozbieraných podkladových materiálov od príslušných, inštitúcií. Vyčíslená podpora malého a stredného podnikania je limitovaná dodanými podkladmi, ktoré boli doručené do uzávierky evidencie došlých podkladov. Vzhľadom na dodané podklady bola jedným z ďalších limitujúcich faktorov skutočnosť, že niektoré z oslovených inštitúcií neevidujú realizovanú podporu podľa veľkostnej kategórie podnikov. Aj z týchto dôvodov sa môže celkové finančné čerpanie odchyľovať od skutočného stavu.

Dotácie, NFP, granty. V absolútnom vyjadrení to predstavovalo **takmer 109 mil. EUR**, pričom najväčšia časť podpory súvisela s **podporou na investície do poľnohospodárskych podnikov a podporou pre investície na spracovanie/uvádzanie na trh alebo vývojom poľnohospodárskych výrobkov**.

Druhý najvyšší podiel (**24,3 %**) v rámci sledovanej formy pomoci dosiahla podpora zo strany **ÚPSVaR SR** prostredníctvom štátnej pomoci viac ako **68 mil. EUR** a investičnej pomoci **0,2 mil. EUR**. **Viac ako polovica** poskytnutej štátnej pomoci (55,6 %) bola smerovaná **mikropodnikom** a približne jedna pätina malým podnikom (19,5 %). Až 98,8 % poskytnutej investičnej pomoci bolo pre **stredné podniky**.

Slovenská inovačná a energetická agentúra (SIEA) prostredníctvom Operačného programu Výskum a inovácie podporila MSP vo výške viac ako **50 mil. EUR**. Prevažná časť podpory bola zameraná na Rast výskumno-vývojových a inovačných kapacít. Podporu MSP poskytla aj prostredníctvom Operačného programu Kvalita životného prostredia v celkovom objeme **takmer 13 mil. EUR**, pričom **80 % podpory** bolo poskytnutých na Rozvoj účinnejších systémov centralizovaného zásobovania teplom založených na dopyte po využiteľnom teple.

Graf 1: Poskytnutá podpora (dotácie, NFP, granty) pre MSP podľa poskytovateľa, 2019

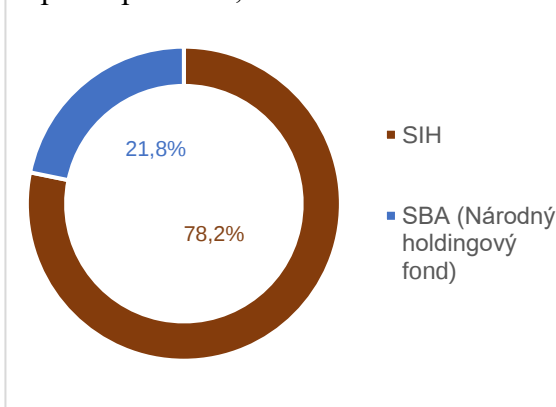

Zdroj: SBA, spracované na základe podkladových materiálov pre vypracovanie Správy o stave MSP 2019

Rizikový kapitál 2019

Slovak Investment Holding tvoril z celkového objemu poskytnutého rizikového kapitálu pre MSP takmer **80 %** (približne **28 mil. EUR**), predovšetkým prostredníctvom Nation Development Fund II a tiež prostredníctvom Operačného programu Integrovaná infraštruktúra v rámci nástroja rizikového kapitálu (SEED/START-UP CAPITAL FUNDS) určeného pre začínajúce podniky vo fáze seed a startup. Podpora zo strany **Slovak Business Agency** prostredníctvom špecializovanej dcérskej spoločnosti **Národný holdingový fond, s.r.o** vo výške **približne 8 mil. EUR** tvorila z celkového objemu poskytnutého rizikového kapitálu pre MSP **viac ako jednu pätinu (21,8 %)**. Podpora bola poskytnutá

Graf 2: Štruktúra poskytnutého rizikového kapitálu pre MSP, 2019

prostredníctvom spravovaných fondov t.j. Fond inovácií a technológií a Slovenský rastový kapitálový fond, a.s. najmä do **odvetvia informačných technológií**.

V medziročnom porovnaní sa celková výška realizovaných investícií Národného holdingového fondu s.r.o., zvýšila o viac ako 7 mil. EUR.

Úvery alebo pôžičky 2019 (zdroj EÚ a ŠR)

Forma financovania – **úvery a pôžičky** tvorili v roku 2019 najväčší podiel (**40,6 %**) na celkovej podpore pre MSP. **Úvery zo zdrojov ŠR** predstavovali **68,5 % (193 mil. EUR)** a **úvery zo zdrojov EÚ** zvyšných **31,5 % (približne 89 mil. EUR)** z celkového objemu poskytnutých úverov alebo pôžičiek.

Viac ako jednu tretinu (**31,9 %**) z celkového objemu poskytnutých úverov a pôžičiek zo zdrojov EÚ pre MSP poskytla **Slovenská sporiteľňa (SLSP)**, a.s. t.j. v absolútnej výške viac ako **28 mil. EUR**, pričom približne polovicu z nej (**50,5 %**) tvorili úvery zo zdrojov **Európskej investičnej banky**. Následne úvery zo zdrojov Programu EaSI – Microfinance²⁰ a tiež úvery zo zdrojov Európskej banky pre obnovu a rozvoj. **Československá obchodná banka, a.s. (ČSOB) banka** prostredníctvom programu **COSME** podporila MSP v celkovej výške viac ako **24 mil. EUR**, čo je zároveň **druhý najvyšší podiel (27,5%)** na celkovom objeme poskytnutých úverov a pôžičiek zo zdrojov EÚ. **Poštová banka** priniesla v roku 2019 pre malých podnikateľov **nový úver na daň**, prostredníctvom ktorého podporila MSP vo výške takmer 0,13 mil. EUR. **Všeobecná úverová banka, a.s. (VÚB banka)** prostredníctvom **Európskej investičnej banky a Európskej banky pre obnovu a rozvoj** podporila MSP v celkovej výške približne 10 mil. EUR, pričom poskytnutá podpora je orientovaná najmä na odvetvie životného prostredia, infraštruktúry, rozvoja vedomostnej ekonomiky a spoločnosti, zdravotníctva a vzdelávania a tiež efektívneho využívania energií.

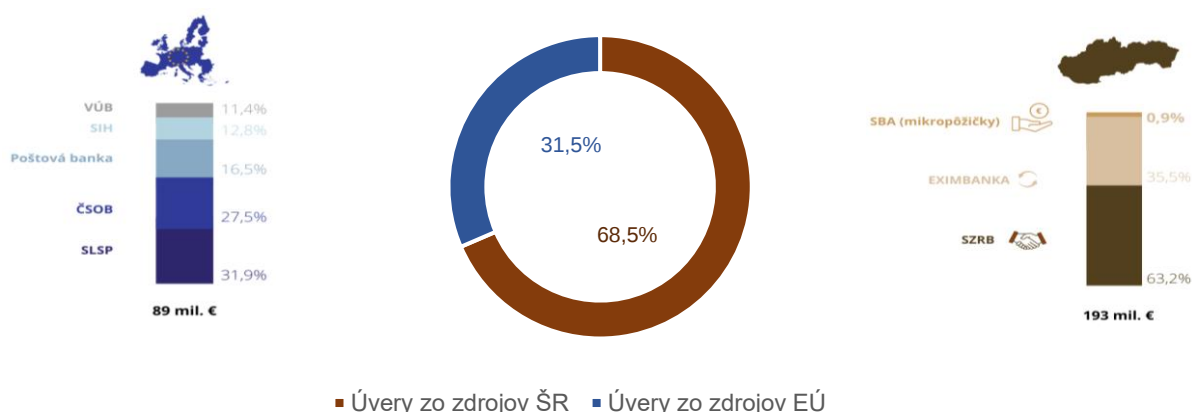
Viac ako polovicu (**63,2 %**) objemu poskytnutých úverov a pôžičiek pre MSP zo zdrojov ŠR poskytla **Slovenská záručná a rozvojová banka (SZRB)**, pričom poskytnuté priame úvery v celkovej výške takmer **123 mil. EUR** boli zamerané na podporu financovania investičných a prevádzkových potrieb malých a stredných podnikateľov, financovanie rozvoja regiónov, miest obcí a právnických osôb zriadených podľa osobitných predpisov. **Exportno-importná banka Slovenskej republiky (EXIMBANKA SR)** podporila MSP v celkovej výške viac ako **68 mil. EUR**, pričom tvorila viac ako jednu tretinu (**35,5 %**) z celkového objemu poskytnutých úverov a pôžičiek zo zdrojov ŠR.

Klienti segmentu MSP najviac využívali v rámci EXIMBANKY úvery na podporu exportu do dvoch rokov (predexportné financovanie). Pre niektoré MSP ide tak o jediný spôsob akým preniknúť na zahraničné trhy a realizovať vývozný kontrakt.

Najnižšie zastúpenie, **takmer 1 %** z celkového objemu poskytnutých úverov a pôžičiek zo zdrojov ŠR mala **Slovak Business Agency**. Prostredníctvom **Mikropôžičkového programu** podporila MSP vo výške takmer **2 mil. EUR**, pričom poskytnuté **mikropôžičky boli v nasledovných odvetviach:**

²⁰ Program EaSI – Program EÚ v oblasti zamestnanosti a sociálnych inovácií na podporu mikropodnikateľov a začínajúcich podnikateľov

Graf 3: Štruktúra poskytnutých úverov pre MSP podľa zdrojov a poskytovateľov, 2019

Zdroj: SBA, spracované na základe podkladových materiálov pre vypracovanie Správy o stave MSP 2019

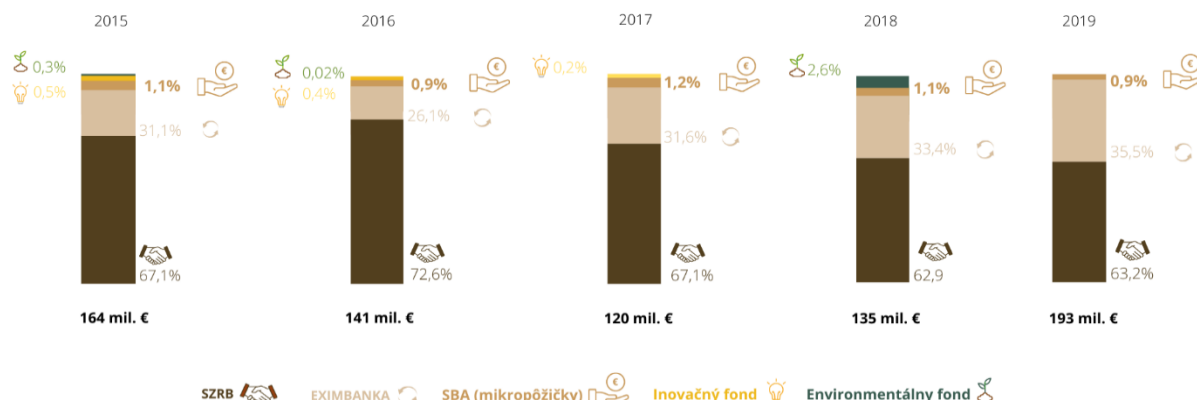
Vývoj úverov zo zdrojov ŠR (SZRB, EXIMBANKA, Mikropôžičky SBA) za obdobie 2015 - 2019

Za sledované obdobie 2015 – 2019 **klesal** celkový objem poskytnutých úverov a pôžičiek zo zdrojov ŠR, a to najmä **do roku 2017**. Avšak za posledné dva roky pokles vystriedal nárast a v roku **2019** dosiahol výšku viac ako **193 mil. EUR**, pričom ide **najväčší objem** poskytnutých úverov a pôžičiek zo zdrojov ŠR za sledované obdobie. **Takmer rovnaký vývoj** objemu poskytovaných úverov a pôžičiek v absolútnom vyjadrení mali aj jednotlivé inštitúcie, ktoré taktiež dosiahli **najvyššiu úroveň** poskytovaných úverov a pôžičiek práve v roku **2019**. Od roku 2017 podiel SZRB a Mikropôžičkového programu SBA na celkovom (rastúcom) objeme úverov a pôžičiek klesal. Naopak, EXIMBANKA SR popri rastúcom objeme poskytovaných úverov a služieb od roku 2017 **zvyšovala aj svoj podiel** na celkovom objeme podpory.

Tabuľka 2: Štruktúra úverov zo zdrojov ŠR v absolútnom vyjadrení v eurách za roky 2015 – 2019

Úvery zo zdrojov ŠR	Finančná podpora v absolútnom vyjadrení v EUR				
	2015	2016	2017	2018	2019
SZRB	110 212 000	102 119 000	80 786 000	85 124 000	122 903 000
EXIMBANKA	51 041 000	36 719 000	38 034 000	45 256 000	68 484 000
Mikropôžičky (SBA)	1 739 000	1 199 000	1 437 500	1 536 480	1 800 100
Inovačný fond	750 000	560 000	212 000	0	0
Environmentálny fond	50 000	30 000	0	3 474 719	0
Spolu	164 242 000	140 627 000	120 469 500	135 391 199	193 187 100

Zdroj: SBA, spracované na základe podkladových materiálov pre vypracovanie Správy o stave MSP

3 Využívanie podporných programov podnikania z medzinárodného kontextu

Sektor malého a stredného podnikania predstavuje neoddeliteľnú súčasť každej vyspelej trhovej ekonomiky. Dôležitosť malých a stredných podnikov si uvedomujú aj jednotlivé krajiny EÚ, ktoré na ich podporu využívajú široké spektrum podporných opatrení. V nasledujúcich častiach kapitoly je prezentovaná komparácia stavu a využívania podporných opatrení pre MSP na Slovensku a v krajinách EÚ.

3.1 Hodnotenie stavu a kvality vládnych podporných programov pre MSP

Hodnotenie stavu a kvality vládnych podporných programov pre malé a stredné podniky z medzinárodného kontextu je spracované na základe výsledkov prieskumu **Global entrepreneurship monitor** (GEM), komponentu národný expertný prieskum (NES). Cieľom národného expertného prieskumu je posúdenie rámcových podmienok na podnikanie v jednotlivých krajinách. Prieskum NES je na Slovensku realizovaný každoročne od roku 2011. Do prieskumu sú zapojení experti z rôznych oblastí podnikania, pričom je realizovaný podľa jednotnej medzinárodnej harmonizovanej metodiky, čo umožňuje porovnávať stav podmienok na podnikanie z medzinárodného hľadiska.

Vládne podporné programy pre malé a stredné podnikanie sú jednou z rámcových oblastí podmienok na podnikanie, ktoré hodnotí expertný prieskum NES. Hodnotenie vládnych programov pre malé a stredné podniky je klasifikované na škále od 1 (najhoršie) po 5 (najlepšie).

V roku 2019 sa hodnotenie stavu a kvality vládnych podporných programov pre malé a stredné podniky na Slovensku mierne zlepšilo. V medziročnom porovnaní sa hodnotenie podporných programov zvýšilo na 2,4 bodu, z úrovne 2,1 bodu dosiahnutej v roku 2018. Pozitívny vývoj hodnotenia slovenských podporných programov je možné sledovať druhý rok po sebe. Dosiahnutá úroveň hodnotenia podporných programov v roku 2019 bola druhá najvyššia v rámci sledovaného obdobia. **Napriek miernemu zlepšeniu postavenia, ktoré bolo dosiahnuté v posledných rokoch sa Slovensko naďalej nachádza pod priemerom krajín EÚ, ako aj krajín V4/V3²¹, čo poukazuje na potrebu ďalšieho zlepšenia v uvedenej oblasti.**

Tabuľka 3: Hodnotenie stavu a kvality vládnych podporných programov pre malé a stredné podniky v rokoch 2013 – 2019

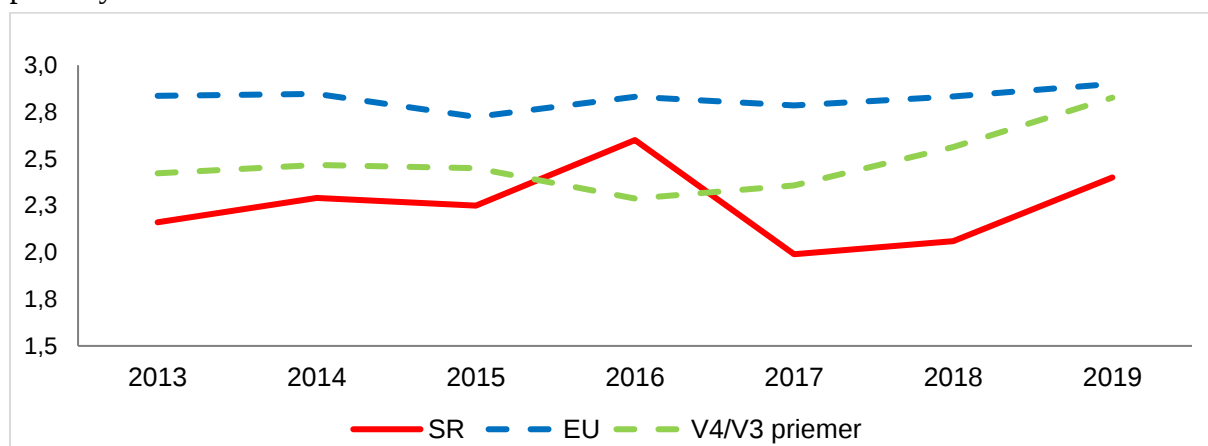
Krajina	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	rozdiel 2019 a 2018 v p. b.
Slovensko	2,2	2,3	2,3	2,6	2,0	2,1	2,4	0,3
Krajiny EÚ	2,8	2,8	2,7	2,8	2,8	2,8	2,9	0,1
Krajiny V4/V3 od roku 2017	2,4	2,5	2,5	2,3	2,4	2,6	2,8	0,2

Zdroj: Prieskum GEM NES, spracované SBA

²¹ Od roku 2017 sú z dôvodu nedostupnosti dát za Maďarsko a Českú republiku v rámci skupiny V3 zohľadnené krajiny Slovensko, Poľsko a Slovinsko.

Hodnotenie podporných programov pre malé a stredné podniky v rámci krajín V3 taktiež vykazuje pozitívny vývoj. V roku 2019 dosiahlo v uvedenej skupine hodnotených krajín 2,8 bodu, pričom sa v medziročnom porovnaní zvýšilo o 0,2 bodu. Pomerne konštantné je aj hodnotenie v rámci krajín EÚ, ktoré počas posudzovaného obdobia osciluje na úrovni 2,8 bodu, s miernym nárastom zaznamenaným v roku 2019.

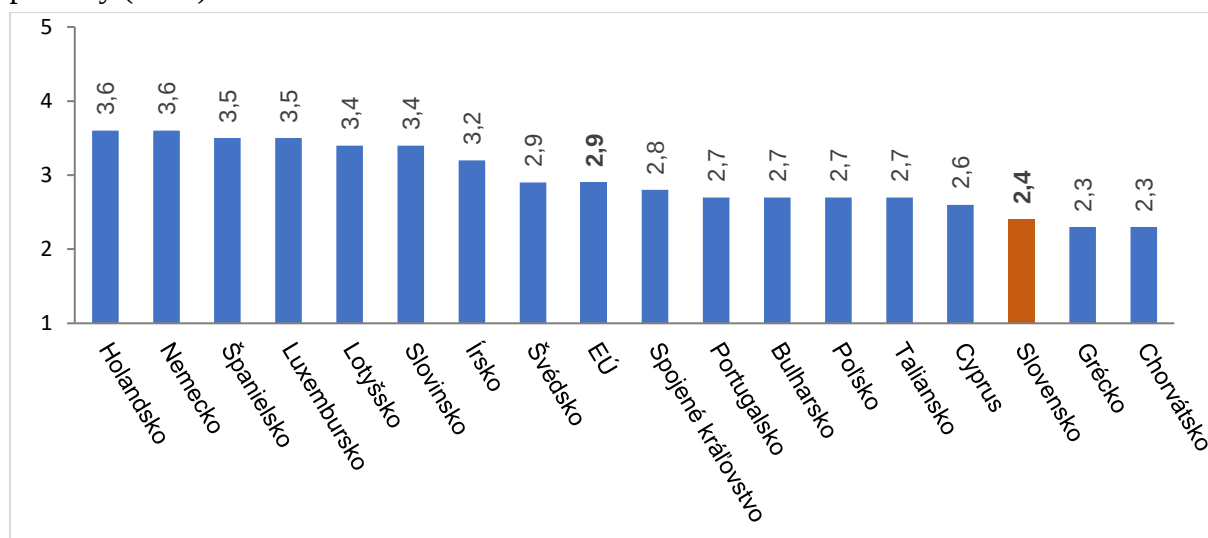
Graf 4: Hodnotenie stavu a kvality vládnych podporných programov pre malé a stredné podniky v rokoch 2013 – 2019

Zdroj: Prieskum GEM NES, spracovane SBA

Nedostatočnú úroveň slovenského podporného systému pre malé a stredné podniky potvrdzuje aj rebríček hodnotených krajín EÚ v danej oblasti. Slovensko sa v uvedenom porovnaní umiestňuje na treťom mieste od konca, pred Gréckom a Chorvátskom, ktoré dosiahli v roku 2019 hodnotenie na úrovni 2,3 bodu. Najlepšie hodnotenie vládnych podporných programov pre podnikateľov dosahujú krajiny ako Holandsko (3,6), Nemecko (3,6) a Španielsko (3,5).

Graf 5: Hodnotenie stavu a kvality vládnych podporných programov pre malé a stredné podniky (2019)

Zdroj: Prieskum GEM NES, spracovane SBA.

3.2 Financovanie podnikania z verejných zdrojov

Prístup k finančným zdrojom patrí medzi základné predpoklady rozvoja sektora malých a stredných podnikov. Malé a stredné podniky vzhľadom na svoje charakteristické črty majú rozdielne potreby v oblasti financií v porovnaní s veľkými podnikmi. Zo strany bankového sektora sú MSP často vnímané ako pomerne rizikové subjekty, aj preto sa snažia získať zdroje pre rozvoj svojho podnikania z verejného sektora.

Verejné granty a zvýhodnené úvery ako relevantný zdroj financovania MSP

Malé a stredné podniky na Slovensku sa pri získavaní finančných zdrojov nespoliehajú na pomoc z verejného sektora. Dokazuje to nízky podiel malých a stredných podnikov, ktoré považujú granty alebo zvýhodnené úvery z verejného sektora za relevantný zdroj financovania. **Len každý šiesty malý a stredný podnikateľ (15,7 %) na Slovensku, podľa výsledkov prieskumu EK v roku 2018 (Survey on the access to finance of enterprise), považoval granty a zvýhodnené úvery za relevantný zdroj svojho financovania.** Za relevantný zdroj financovania sa v zmysle prieskumu považuje zdroj, o ktorom podnikatelia predpokladajú, že ho využijú v budúcnosti alebo využili v minulosti.

Malé a stredné podniky v krajinách EÚ majú pozitívnejšie postoje k využívaniu verejných grantov a úverov ako na Slovensku. Až takmer jedna tretina malých a stredných podnikov (30,9 %) v rámci EÚ považuje granty alebo zvýhodnené úvery za relevantný zdroj svojho financovania. Viac ako jednu štvrtinu (27,7 %) dosahuje podiel uvedenej skupiny respondentov v rámci krajín V4.

Tabuľka 4: Podiel MSP, ktoré považujú granty alebo zvýhodnené úvery za relevantný zdroj svojho financovania v rokoch 2014 - 2019

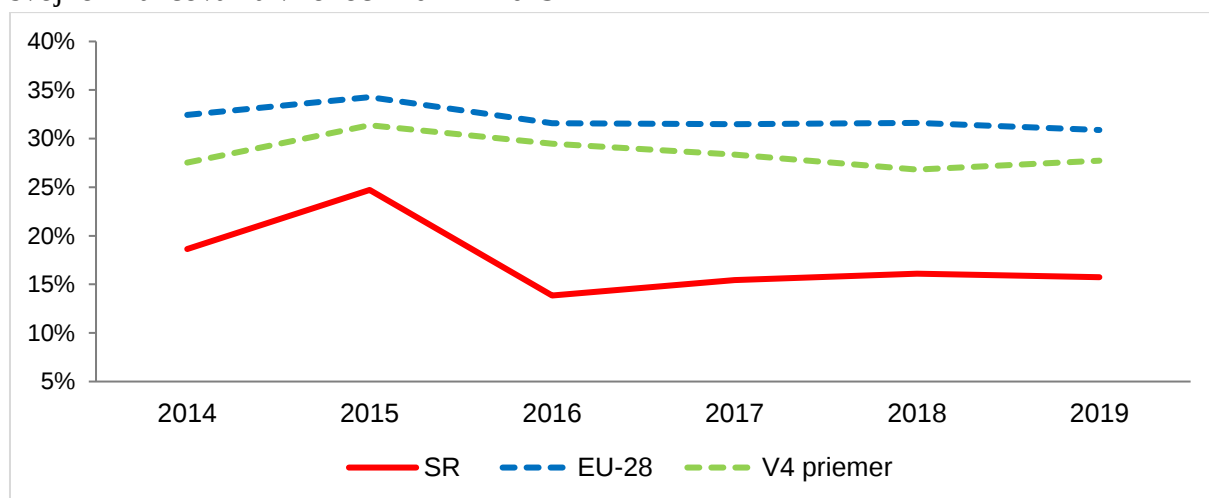
Krajina	2014	2015	2016	2017	2018	2019	rozdiel 2019 a 2018 v p. b.
Slovensko	18,6%	24,7%	13,9%	15,4%	16,1%	15,7%	-0,4
Krajiny EÚ - 28	32,4%	34,3%	31,6%	31,5%	31,6%	30,9%	-0,7
Krajiny V4	27,5%	31,4%	29,5%	28,4%	26,8%	27,7%	0,9

Zdroj: EK, Survey on the access to finance of enterprise, spracované SBA.

V roku 2019 došlo k prerušeniu trendu postupného nárastu podielu podnikateľov, ktorí považujú granty alebo zvýhodnené úvery za relevantný zdroj svojho financovania. V medziročnom porovnaní sa znížilo zastúpenie uvedených podnikateľov o 0,4 p. b.

Pokles zastúpenia malých a stredných podnikov, ktoré sú pozitívne naklonené k využívaniu verejných podporných grantov a úverov nastal aj na úrovni krajín EÚ. Naopak, v rámci krajín V4 došlo v porovnaní s rokom 2018 k pozitívnemu vývoju. Podiel MSP, ktoré majú pozitívne postoje k využitiu verejných zdrojov financovania sa v rámci krajín V4 zvýšil na 27,7 %.

Graf 6: Podiel MSP, ktoré považujú verejné granty alebo zvýhodnené úvery za relevantný zdroj svojho financovania v rokoch 2014 – 2019

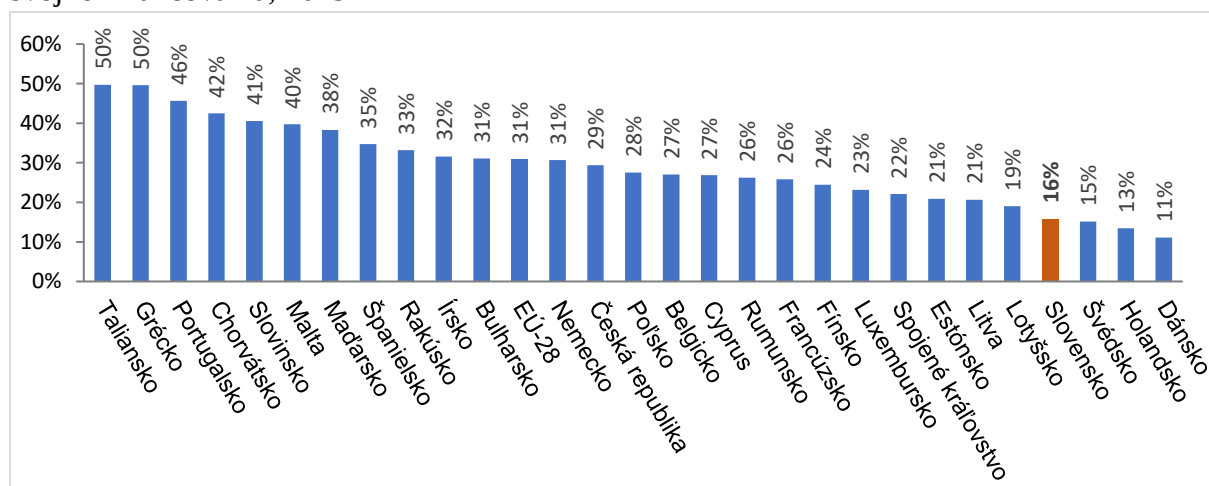

Zdroj: EK, Survey on the access to finance of enterprise, spracované SBA.

Slovensko sa v uvedenej oblasti v porovnaní s ostatnými krajinami EÚ nachádza v záverečnej časti rebríčka. Za Slovenskom sa umiestnili iba tri krajiny, a to Švédsko (15 %), Holandsko (13 %) a Dánsko (11 %). Podnikatelia z Dánska, či Švédska vo zvýšenej miere preferujú využívanie interných zdrojov financovania, leasingu, či rizikového kapitálu.

Každý druhý malý a stredný podnikateľ v Taliansku (50 %) a Grécku (50 %) považuje verejné granty alebo zvýhodnené úvery za relevantný zdroj svojho financovania. Z jednotlivých krajín V4 dosiahlo najvyšší podiel Maďarsko (38 %), následne Česká republika (29 %) a Poľsko (28 %).

Graf 7: Podiel MSP, ktoré považujú verejné granty alebo zvýhodnené úvery za relevantný zdroj svojho financovania, 2019

Zdroj: EK, Survey on the access to finance of enterprise, spracované SBA.

Využívanie verejných grantov a zvýhodnených úverov MSP

Na základe rovnakého prieskumu EK, ktorý hodnotil prístup malých a stredných podnikov k financovaniu, sa **malé a stredné podniky v SR vyznačujú nízkou mierou využívania verejných grantov a zvýhodnených úverov**. V roku 2019 využívalo verejné granty a zvýhodnené úvery podľa prieskumu EK len 2,6 % malých a stredných podnikov na Slovensku. Podstatne vyššia miera využívania verejných grantov a zvýhodnených úverov je dosahovaná v krajinách EÚ – 28 (7,5 %), ako aj v rámci krajín V4 (6,6 %).

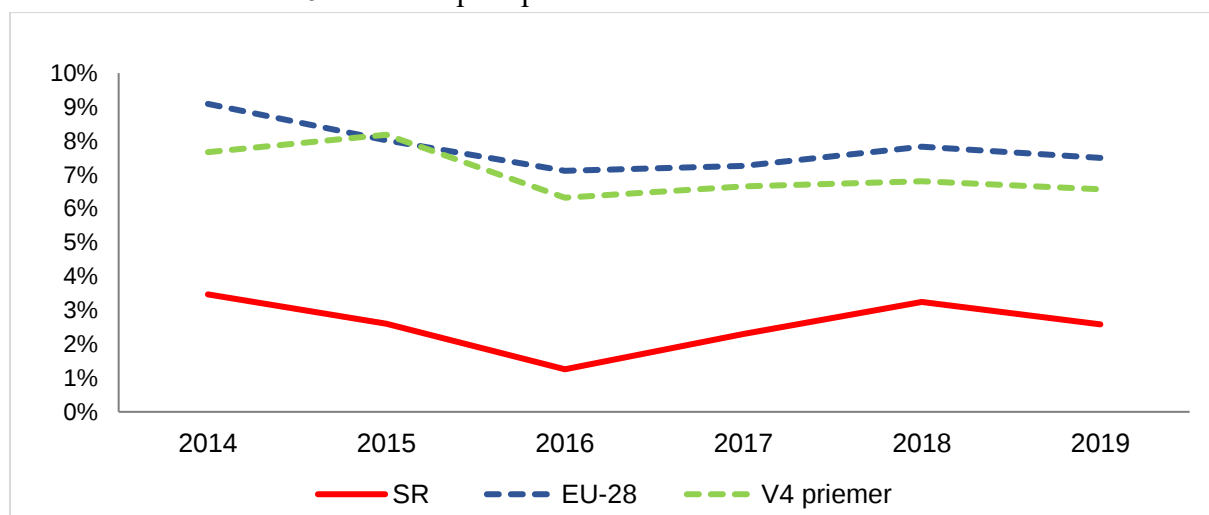
Tabuľka 5: Podiel MSP, ktoré využili verejné granty alebo zvýhodnené úvery ako zdroj svojho financovania v období 6 mesiacov pred prieskumom

Krajina	2014	2015	2016	2017	2018	2019	rozdiel 2019 a 2018 v p. b.
Slovensko	3,5%	2,6%	1,3%	2,3%	3,2%	2,6%	-0,7
Krajiny EÚ - 28	9,1%	8,0%	7,1%	7,3%	7,8%	7,5%	-0,3
Krajiny V4	7,7%	8,2%	6,3%	6,7%	7,4%	6,6%	-0,8

Zdroj: EK, Survey on the access to finance of enterprise, spracované SBA.

V medziročnom porovnaní sa miera využívania verejných grantov alebo zvýhodnených úverov malých a stredných podnikov na Slovensku znížila na 2,6 %. Mierny pokles využívania verejných grantov a zvýhodnených úverov malými a strednými podnikmi bol v roku 2019 zaznamenaný aj v prípade krajín EÚ – 28, ako aj krajín V4.

Graf 8: Podiel MSP, ktoré využili verejné granty alebo zvýhodnené úvery ako zdroj svojho financovania v období 6 mesiacov pred prieskumom

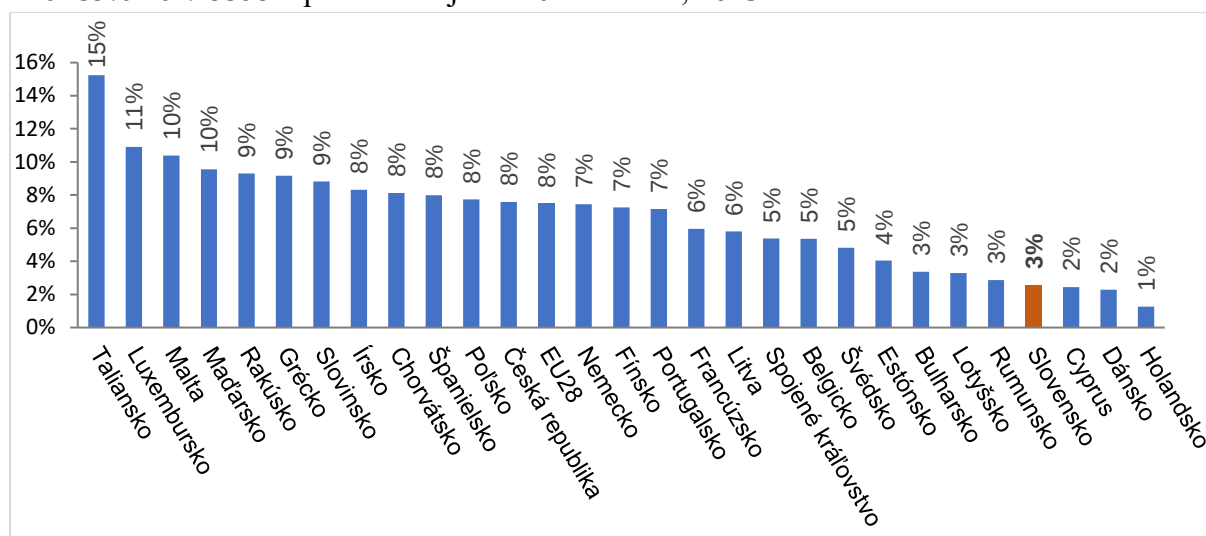

Zdroj: EK, Survey on the access to finance of enterprise, spracované SBA.

Verejné granty a zvýhodnené úvery najviac využívajú malé a stredné podniky v Taliansku (15,0 %), Luxembursku (11 %), Malte a Maďarsku (zhodne po 10 %). Slovensko sa zaraďuje medzi krajiny s najnižšou mierou využívania verejných zdrojov financovania (2,6 %).

Za Slovenskom sa v uvedenom porovnaní umiestnili iba tri krajiny, a to Cyprus (2 %), Dánsko (2 %) a Holandsko (1 %). V rámci krajín V4 využívajú najviac malé a stredné podniky verejnú finančnú podporu v Maďarsku (10 %).

Graf 9: Podiel MSP, ktoré využili verejné granty alebo zvýhodnené úvery ako zdroj svojho financovania v období predchádzajúcich 6 mesiacov, 2019

Zdroj: EK, Survey on the access to finance of enterprise, spracované SBA.

Hodnotenie prístupu k verejnej finančnej podpore

Na Slovensku len každý dvadsiaty malý a stredný podnikateľ (5,1 %) vníma pozitívne zmeny v prístupe k verejnej finančnej podpore počas roka 2019. V rámci krajín EÚ vníma zlepšenie v prístupe k verejnej finančnej podpore 6,5 % malých a stredných podnikateľov a v rámci krajín V4 8,8 % podnikateľov, čo však predstavuje vyšší podiel ako na Slovensku.

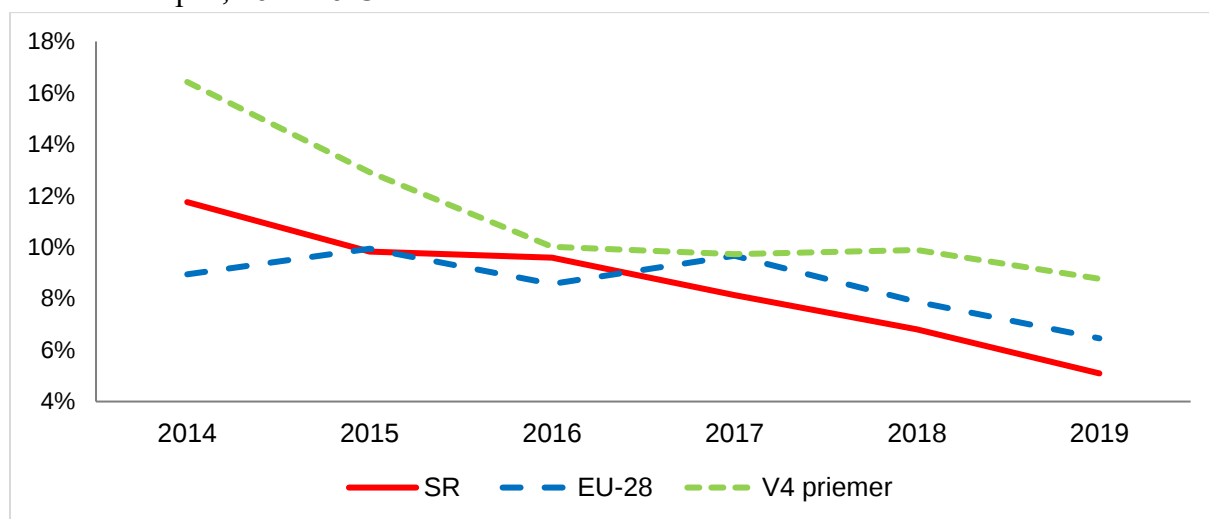
Tabuľka 6: Podiel MSP, ktorí uviedli, že prístup k verejnej finančnej podpore sa v priebehu 6 mesiacov zlepšil

Krajina	2014	2015	2016	2017	2018	2019	rozdiel 2019 a 2018 v p. b.
Slovensko	11,8%	9,8%	9,6%	8,1%	6,8%	5,1%	-1,7
Krajiny EÚ - 28	8,9%	9,9%	8,6%	9,7%	7,9%	6,5%	-1,4
Krajiny V4	16,4%	12,9%	10,0%	9,7%	9,9%	8,8%	-1,1

Zdroj: EK, Survey on the access to finance of enterprise, spracované SBA.

V rámci posudzovaného obdobia **dochádza na Slovensku ku kontinuálnemu poklesu MSP, ktoré vnímajú pozitívne zmeny v prístupe k verejnej finančnej podpore.** V porovnaní s rokom 2014 sa zastúpenie uvedených subjektov na Slovensku znížilo o viac ako polovicu. Obdobný trend poklesu zastúpenia MSP je zreteľný aj v prípade krajín V4. V rámci krajín EÚ – 28 dochádzalo od roku 2014 k cyklickému vývoju zastúpenia uvedených subjektov, s poklesom v posledných dvoch rokoch.

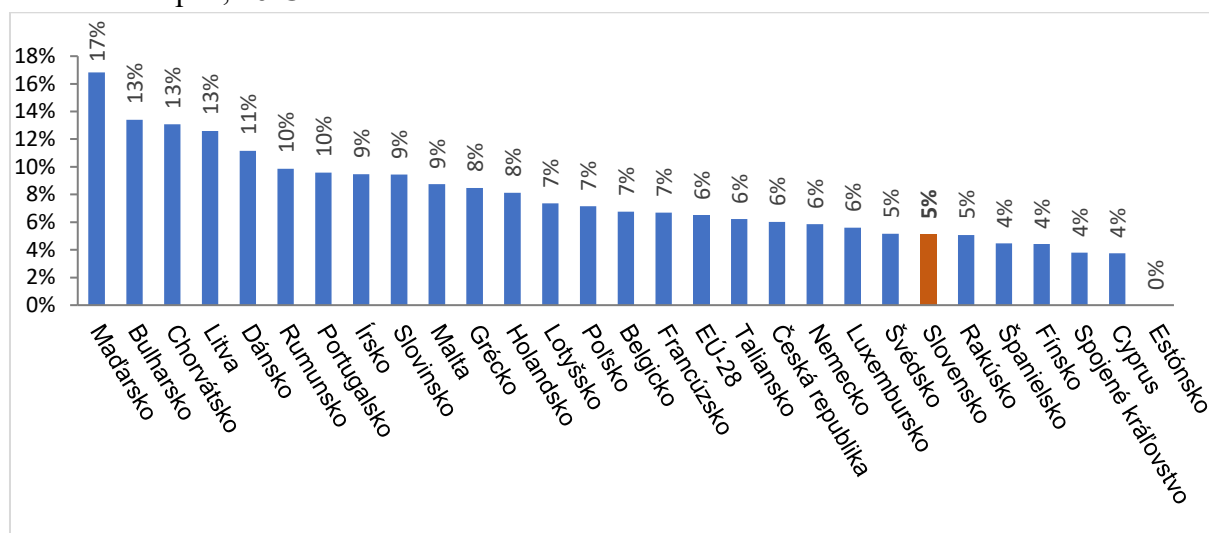
Graf 10: Podiel MSP, ktorí uviedli, že prístup k verejnej finančnej podpore sa v priebehu 6 mesiacov zlepšil, 2014-2019

Zdroj: EK, Survey on the access to finance of enterprise, spracované SBA.

Pozitívne zmeny v prístupe k verejnej finančnej podpore pociťujú najviac malé a stredné podniky v Maďarsku (17 %), Bulharsku, Chorvátsku a Litve (zhodne po 13 %). Najmenej malých a stredných podnikov vníma pozitívne zmeny v prístupe k verejnej finančnej podpore v Estónsku (0 %), na Cypre, v Spojenom kráľovstve, Fínsku a Španielsku (zhodne po 4 %).

Graf 11: Podiel MSP, ktorí uviedli, že prístup k verejnej finančnej podpore sa v priebehu 6 mesiacov zlepšil, 2019

Zdroj: EK, Survey on the access to finance of enterprise, spracované SBA.

3.3 Financovanie inovačných aktivít MSP z verejných zdrojov

Podľa údajov Eurostatu vykonáva inovačné aktivity na Slovensku len takmer každý tretí malý a stredný podnikateľ (29,0 %). Z celkového počtu inovujúcich MSP využíva verejnú finančnú podporu len 13,6 % subjektov, čo je podstatne menej ako v krajinách EÚ-28 (22,4 %), ako aj v krajinách V4 (19,3 %).

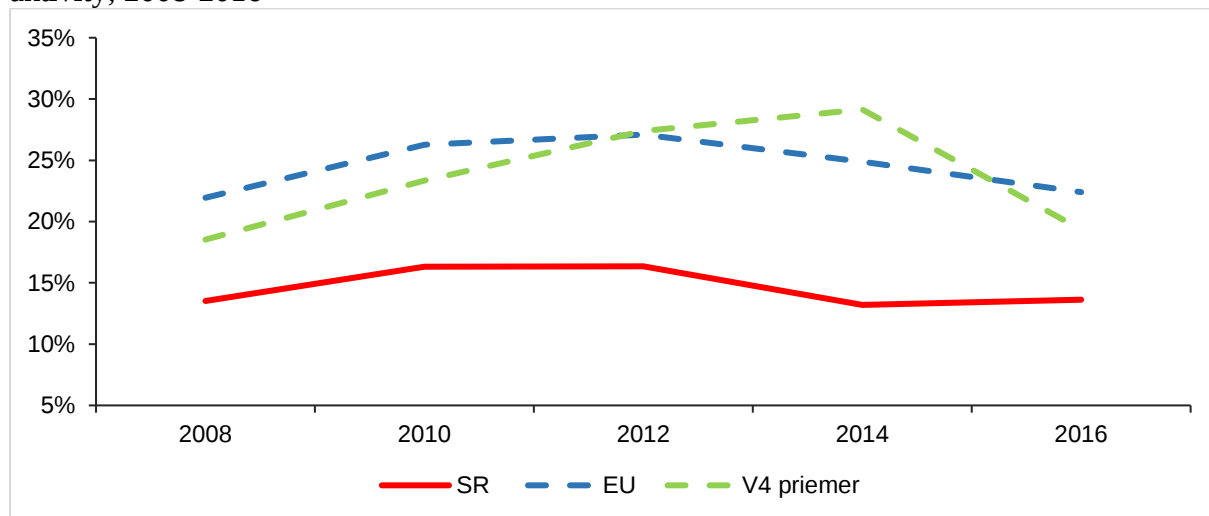
Tabuľka 7: Podiel inovujúcich MSP, ktoré získali verejnú finančnú podporu pre svoje inovačné aktivity

Krajina	2008	2010	2012	2014	2016	rozdiel 2016 a 2014 v p. b.
Slovensko	13,5%	16,3%	16,4%	13,2%	13,6%	0,4%
Krajiny EÚ - 28	21,9%	26,3%	27,1%	24,9%	22,4%	-2,5%
Krajiny V4	18,5%	23,4%	27,4%	29,1%	19,3%	-9,8%

Zdroj: Eurostat, spracované SBA

Podiel malých a stredných podnikov, ktoré využili verejnú finančnú podporu pre svoje inovačné aktivity sa na Slovensku po predchádzajúcom poklese medziročne mierne zvýšil (o 0,4 p. b.). Naopak pokles v porovnaní s rokom 2014 bol zaznamenaný v rámci krajín EÚ-28, ako aj krajín V4. Uvedený pokles v rámci krajín V4 súvisel predovšetkým s nižším využívaním verejnej finančnej podpory MSP na inovačné aktivity v Maďarsku a v Poľsku.

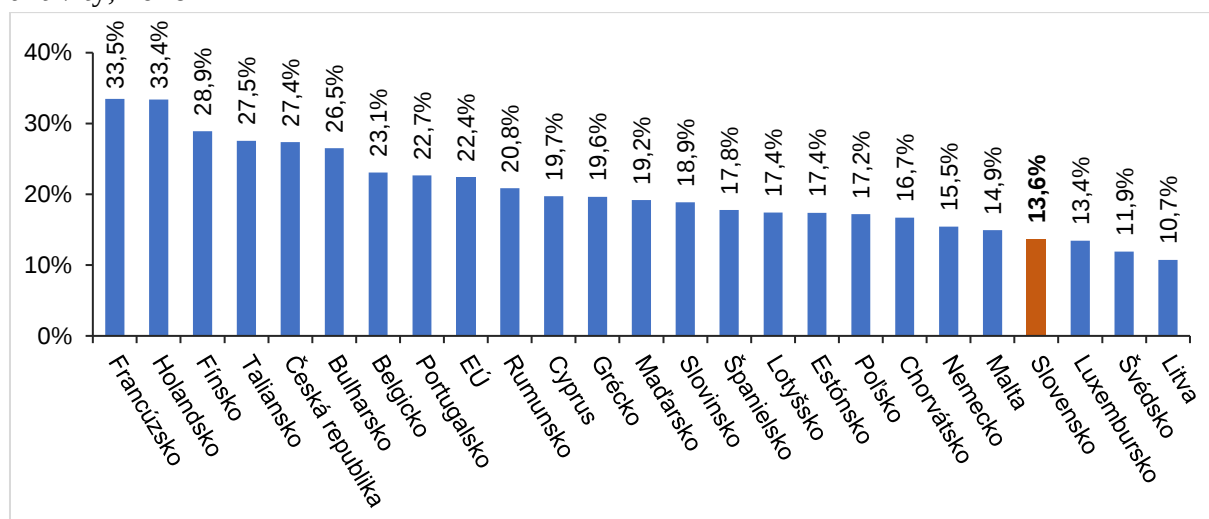
Graf 12: Podiel inovujúcich MSP, ktoré získali verejnú finančnú podporu pre svoje inovačné aktivity, 2008-2016

Zdroj: Eurostat, spracované SBA

V rámci porovnania s jednotlivými krajinami EÚ sa Slovensko nachádza na štvrtom mieste od konca. Za Slovenskom sa umiestňujú krajiny ako Luxembursko (13,4 %), Švédsko (11,9 %) a Litva (10,7 %).

Najviac inovatívnych MSP, ktoré využívajú verejnú finančnú podporu je vo Francúzsku (33,5 %), Holandsku (33,4 %) a vo Fínsku (28,9 %). Nadpriemerným využívaním verejnej finančnej podpory na realizáciu inovačných aktivít sa vyznačuje aj Česká republika (27,4 %).

Graf 13: Podiel inovujúcich MSP, ktoré získali verejnú finančnú podporu pre svoje inovačné aktivity, 2016

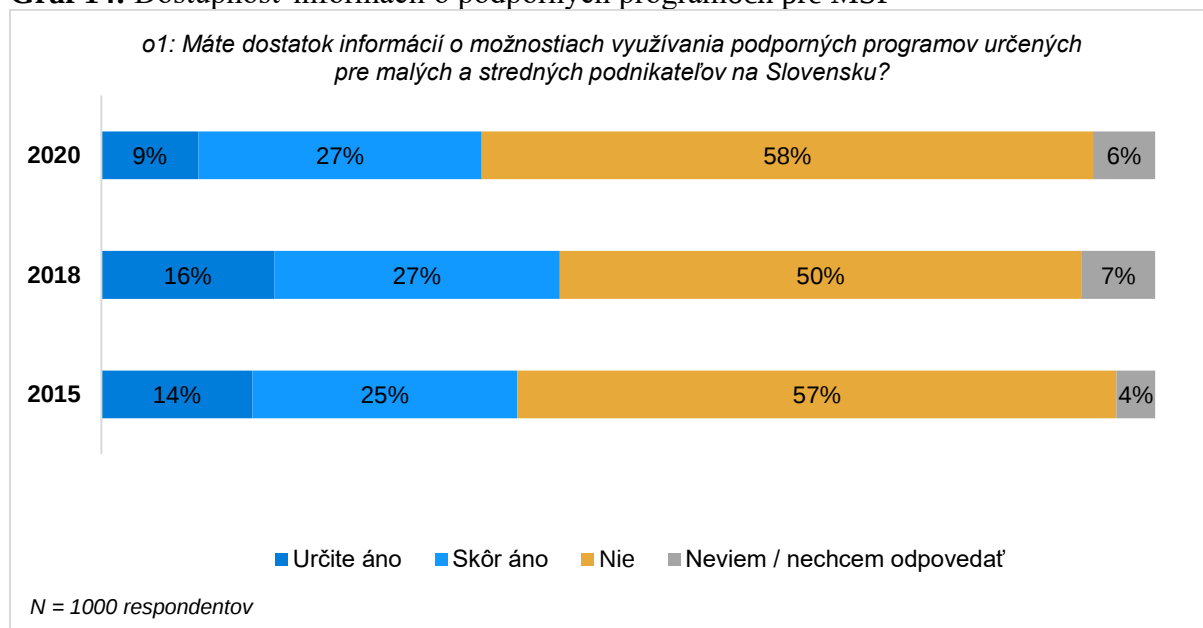
Zdroj: Eurostat, spracované SBA

4 Postoje MSP k využívaniu podporných nástrojov

S cieľom zmapovať postoje malých a stredných podnikateľov k využívaniu podporných programov uskutočnila Slovak Business Agency reprezentatívny kvantitatívny prieskum. Prieskum bol realizovaný formou telefonických rozhovorov v mesiacoch január až február 2020 na celkovej vzorke 1000 malých a stredných podnikateľov. Zber údajov realizovala prieskumná agentúra AKO s.r.o. Čiastkovými cieľmi prieskumu bolo preskúmanie názorov na podporné programy určené pre MSP, vyhodnotenie využívania informačných zdrojov o podporných programoch pre MSP, posúdenie názorov na prioritizáciu oblastí, do ktorých by mala smerovať výraznejšia podpora pre MSP, zhodnotenie dopadov získanej podpory na ďalšie fungovanie podnikov a identifikovanie príčin nezájmu o podporu.

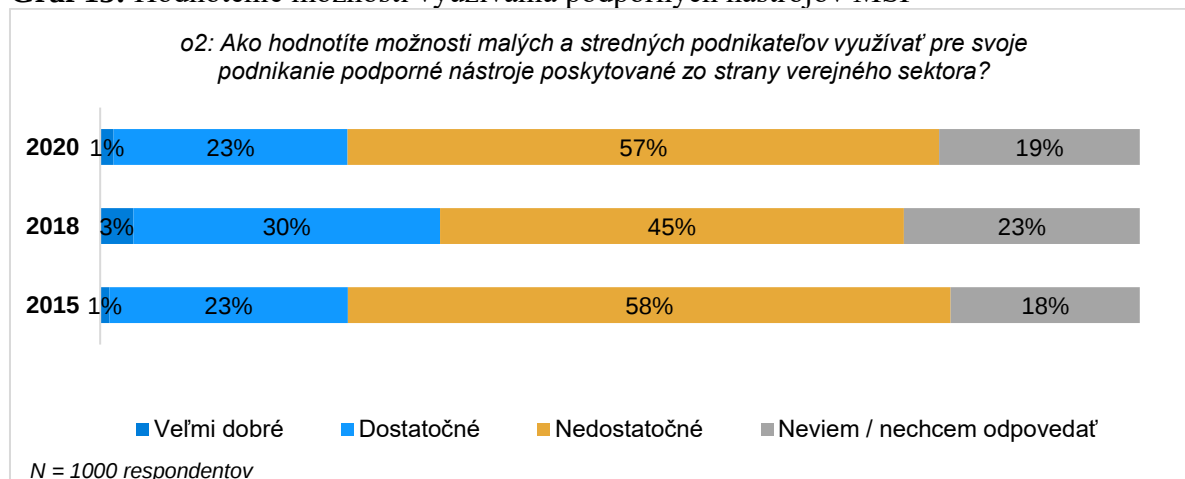
Dostupnosť informácií o podporných opatreniach predstavuje jeden z kľúčových faktorov, ktoré ovplyvňujú aj mieru využívania podporných programov zo strany malých a stredných podnikateľov. Podľa výsledkov prieskumu, dostatok informácií o možnostiach využívania podporných programov určených pre malých a stredných podnikateľov deklarovala viac ako jedna tretina podnikateľov (36 %). Naopak, nedostatok informácií o možnostiach využívania podporných programov určených pre malých a stredných podnikateľov pociťuje viac ako polovica podnikateľov (58 %). Podiel podnikateľov, ktorí majú dostatok informácií o možnostiach využívania podporných programov poklesol v porovnaní s rokom 2018 o 7 p. b., a v porovnaní s rokom 2015 o 3 p. b.

Graf 14: Dostupnosť informácií o podporných programoch pre MSP

Zdroj: SBA

Takmer štvrtina respondentov (24 %) hodnotí možnosti malých a stredných podnikateľov využívať pre svoje podnikanie podporné nástroje poskytované zo strany verejného sektora kladne. Naopak, negatívne vníma možnosti malých a stredných podnikateľov využívať pre svoje podnikanie podporné nástroje poskytované zo strany verejného sektora viac ako polovica oslovených podnikateľov (57 %). V porovnaní s predchádzajúcim prieskumom z roku 2018, podnikatelia hodnotia možnosti využívať podporné nástroje z verejného sektora negatívnejšie.

Graf 15: Hodnotenie možností využívania podporných nástrojov MSP**Zdroj:** SBA

Administratívne a regulačné zaťaženie podnikania predstavuje významnú bariéru rozvoja sektora malých a stredných podnikov na Slovensku. Podľa výsledkov prieskumu by takmer dve tretiny malých a stredných podnikateľov preferovali nepriamu podporu formou zníženia administratívnej a regulačnej záťaže podnikania (61 %). Nepriama podpora formou zníženia administratívnej a regulačnej záťaže sa umiestnila v prieskume na prvom mieste, s pomerne výrazným nárastom za zjednodušeným zamestnávaním v mikropodnikoch (43 %). Takmer jedna tretina podnikateľov by uprednostnila výraznejšiu podporu prostredníctvom vzdelávania a poradenstva pre podnikateľov (30 %). Približne jedna štvrtina podnikateľov preferuje výraznejšiu podporu inovačných a výskumných aktivít (26 %), zavádzanie ekologických produktov a služieb (25 %), rekvalifikácie zamestnancov (24 %) a využívanie alternatívnych foriem financovania (24 %).

Takmer polovica podnikateľov zapojených v prieskume by podporu zo strany verejného sektora výraznejšie smerovala na podporu podnikania mikropodnikov (46 %). 43 % oslovených podnikateľov by podporu viac nasmerovalo pre rodinné firmy, mladých a začínajúcich podnikateľov. Takmer jedna tretina podnikateľov preferuje výraznejšiu podporu pre sociálne a zdravotne znevýhodnené skupiny (30 %). 28 % respondentov preferuje podporu pre ženy – podnikateľky, 27 % pre starších podnikateľov a 15 % pre rýchlorastúce firmy.

Graf 16: Preferované cieľové skupiny podpory z verejného sektora**Zdroj:** SBA

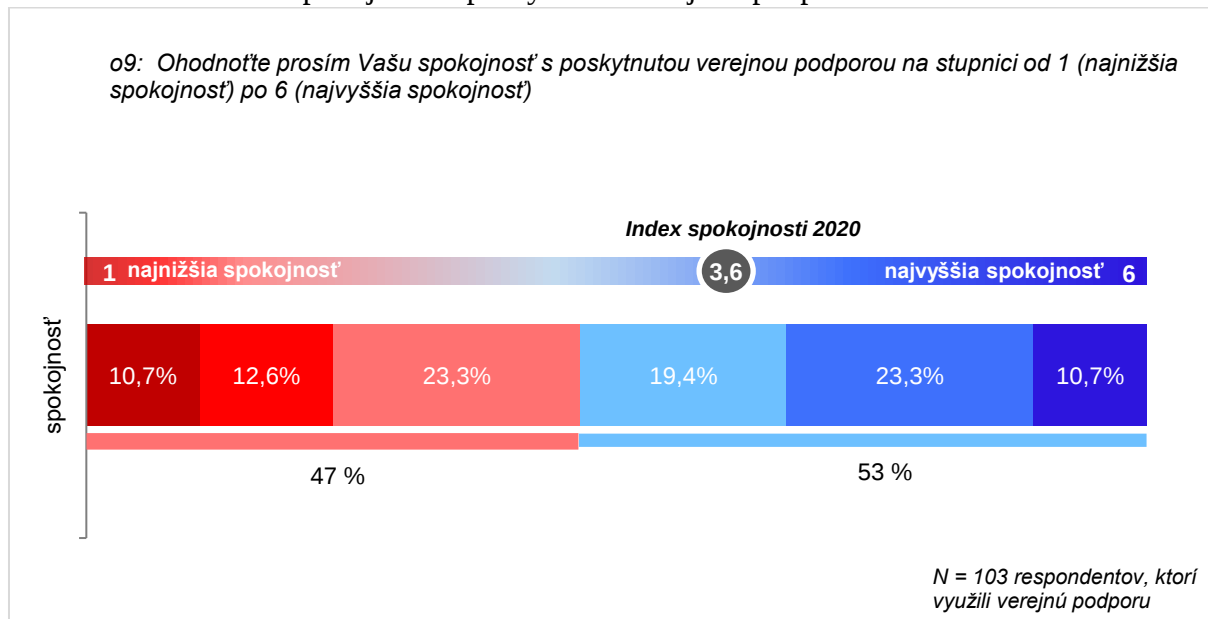
Takmer dve tretiny (65 %) malých a stredných podnikateľov vnímajú ako najvýznamnejšiu prekážku v rámci dostupnosti verejnej podpory pre podnikateľov vysokú administratívnu náročnosť. 44 % predstaviteľov malých a stredných podnikov vníma ako prekážku náročné splnenie podmienok podpory a dlhé procedúry hodnotenia žiadateľov. Nedostatočnú informovanosť o podmienkach podporných programov považuje za prekážku 43 % podnikateľov. Nízka miera financovania predstavuje prekážku v dostupnosti verejnej podpory pre 28 % podnikateľov a nevhodné zameranie podpory pre viac ako jednu štvrtinu podnikateľov (26 %).

Spracované výsledky prieskumu indikujú, že každý desiaty malý a stredný podnikateľ (10 %) využil v období predchádzajúcich 12 mesiacov nejaký druh verejnej podpory (napr. dotáciu, pôžičku, záruku, EÚ fondy, poradenstvo, mentoring, informačné služby). Ďalších 14 % malých a stredných podnikateľov sa pokúsilo získať verejnú podporu pre svoje podnikanie v období predchádzajúcich 12 mesiacov, ale neúspešne. Viac ako tri štvrtiny (76 %) malých a stredných podnikateľov sa v období predchádzajúcich 12 mesiacov vôbec nepokúsili o získanie verejnej podpory pre ich podnikanie. V porovnaní s obdobným prieskumom z roku 2018 sa miera využívania podporných opatrení v sektore malých a stredných podnikov znížila.

Zo skupiny malých a stredných podnikateľov, ktorí využili verejnú podporu v období predchádzajúcich 12 mesiacov takmer polovica (47 %) získala príspevok/grant zo zdrojov EÚ. Viac ako jedna štvrtina (26 %) malých a stredných podnikateľov získala príspevok/dotáciu zo štátneho rozpočtu. 13 % respondentov využilo zvýhodnenú pôžičku/úver a 9 % podnikateľov poradenstvo (individuálne poradenstvo, semináre, workshopy).

Viac ako jedna tretina (38 %) podnikateľov, ktorá získala verejnú podporu na svoje podnikanie v období predchádzajúcich 12 mesiacov ju využila na zamestnávanie a udržiavanie pracovníkov. Jedna tretina podnikateľov (33 %) využila získanú podporu na zavádzanie inovačných aktivít. Podpora začatia podnikania bola primárnym cieľom využitej podpory v prípade 9 % podnikateľov.

U malých a stredných podnikateľov, ktorí získali verejnú podporu na svoje podnikanie celkovo prevláda spokojnosť s poskytnutou podporou. Podľa hodnotenia výsledkov prieskumu na stupnici od 1 (najnižšia spokojnosť) po 6 (najvyššia spokojnosť) u 53 % malých a stredných podnikateľov prevláda spokojnosť (hodnotenie 4 až 6) s poskytnutou podporou. Na druhej strane, u 47 % malých a stredných podnikateľov prevláda nespokojnosť s verejnou podporou (hodnotenie 1 až 3). Index spokojnosti malých a stredných podnikateľov s poskytnutou verejnou podporou dosiahol v roku 2020 podľa spracovaných výsledkov prieskumu 3,6 bodu (na stupnici od 1 po 6). V porovnaní s obdobným prieskumom z roku 2018 Index spokojnosti s poskytnutou verejnou podporou poklesol z úrovne 3,8 bodu v roku 2018 na 3,6 bodu v roku 2020.

Graf 17: Hodnotenie spokojnosti s poskytnutou verejnou podporou

Zdroj: SBA

U podnikateľov, ktorí získali verejnú podporu na rozvoj svojho podnikania prevládali pozitívne dopady. Takmer jedna tretina podnikateľov (32 %) využila získanú podporu na udržanie zamestnanosti vo firme. Štvrtine malých a stredných podnikateľov napomohla získaná podpora posilniť postavenie firmy na trhu (25 %). U 17 % podnikateľov sa získaná podpora premietla do rozvoja inovačného potenciálu firmy. 15 % podnikateľom získaná podpora podnietila expanziu firmy a 14 % podnikateľom využitá podpora napomohla preklenúť krátkodobé problémy v podnikaní.

Oslovení podnikatelia v prieskume mali možnosť sa vyjadriť aj k trvalej udržateľnosti podporeného projektu, či aktivity. Viac ako polovica (55 %) malých a stredných podnikateľov hodnotila projekt/aktivitu, na ktorú získali verejnú podporu ako trvale udržateľnú (bodové hodnotenie od 4 po 6). Naopak, menej ako polovica (45 %) podnikateľov deklarovala, že projekt/aktivita, na ktorú získali verejnú podporu bude mať nízku trvalú udržateľnosť (bodové hodnotenie od 1 po 3). Index udržateľnosti verejnej podpory podnikania dosiahol v roku 2020 na základe spracovaných výsledkov prieskumu 3,8 bodu (na stupnici od 1 po 6).

Podnikatelia, ktorí získali verejnú podporu pre svoje podnikanie uviedli oficiálne stránky inštitúcií poskytujúcich podporu (30 %) ako najčastejšie využívaný zdroj informácií o verejnej podpore. Jedna štvrtina podnikateľov získala informácie o verejnej podpore od svojich priateľov, známych a obchodných partnerov (25 %) a prostredníctvom výzvy na predkladanie projektov (23 %). Iné internetové zdroje využila jedna pätina (20 %) malých a stredných podnikateľov.

Takmer polovica (44 %) malých a stredných podnikateľov, ktorí neboli úspešní pri uchádzaní sa o verejnú podporu najčastejšie uvádzali, že sa pokúsili získať príspevok/grant zo zdrojov EÚ (44 %). Viac ako jedna štvrtina respondentov (28 %) v prieskume deklarovala, že sa neúspešne uchádzala o príspevok/dotáciu zo štátneho rozpočtu. 16 % podnikateľov sa pokúsilo získať zvýhodnenú pôžičku/úver.

Takmer jedna štvrtina (23 %) malých a stredných podnikateľov neuspela so svojou žiadosťou o získanie verejnej podpory z dôvodu nedostatku finančných prostriedkov. Približne jedna pätina (19 %) malých a stredných podnikateľov neuspela so svojou žiadosťou o získanie verejnej podpory z dôvodu vysokých nákladov. Nesplnenie výkonnostných podmienok bolo dôvodom zamietnutia žiadosti o verejnú podporu pre 16 % podnikateľov.

Štyria z desiatich malých a stredných podnikateľov (40 %) sa neuchádzali o verejnú podporu, pretože podporu nepovažovali za potrebnú. Jedna štvrtina (25 %) malých a stredných podnikateľov sa neuchádzala o verejnú podporu z dôvodu administratívne náročného spracovania žiadostí a z dôvodu komplikovaného splnenia podmienok získania podpory. Nedôvera voči dostupnosti a kvalite služby bola dôvod, pre ktorý sa 17 % malých a stredných podnikateľov neuchádzalo o získanie verejnej podpory.

Graf 18: Dôvody nezájmu o verejnú podporu pre podnikanie

Zdroj: SBA

Podľa výsledkov prieskumu dve tretiny malých a stredných podnikateľov (66 %) považujú internet za najviac preferovaný zdroj o verejnej podpore pre podnikateľov. Viac ako jedna tretina podnikateľov (35 %) považuje oficiálne stránky inštitúcií poskytujúcich podporu za preferovaný zdroj informácií o verejnej podpore. Menej ako jedna tretina respondentov (30 %) uviedla v prieskume priateľov, známych a obchodných partnerov ako preferovaný zdroj informácií o verejnej podpore. Obdobná skupina respondentov (30 %) ako informačný zdroj preferuje televíziu, rozhlas a tlačové médiá. Odborné podujatia pre podnikateľov a sociálne siete uprednostňuje jedna pätina respondentov (21 %).

Podľa výsledkov prieskumu viac ako polovica malých a stredných podnikateľov (51 %) plánuje v budúcnosti využiť verejnú podporu pre svoje podnikanie. Približne jedna pätina respondentov plánuje v budúcnosti využiť príspevok/grant zo zdrojov EÚ (20 %) a daňové zvýhodnenie (19 %). Príspevok/ dotáciu zo štátneho rozpočtu plánuje v budúcnosti využiť 15 % malých a stredných podnikov. 13 % podnikateľov plánuje využiť zvýhodnenú pôžičku/úver, 6 % poradenstvo a informačné služby a 3 % záruku.

5 Analýza dopadov Mikropôžičkového programu SBA

Táto kapitola predstavuje nosnú časť analýzy, pričom pozostáva z dvoch parciálnych častí, ktoré sa detailnejšie zaoberajú samotným hodnotením dopadov a meraním efektívnosti verejnej podpory pre malých a stredných podnikateľov na Slovensku. V prvej časti sa pozornosť upriamuje na stručné zhodnotenie použitých metodických prístupov. Druhá časť predstavuje samotnú kvantifikáciu dopadov hodnotenej podpory.

5.1 Metodika vyhodnocovania dopadov podporného programu

Základnou podstatou hodnotenia, resp. evaluácie je posúdenie intervencií vo vzťahu k explicitným kritériám na základe informácií, ktoré boli špeciálne zozbierané a analyzované. Intervencie sa posudzujú podľa výsledkov, dopadov a potrieb, ktoré by mali uspokojiť. Hodnotenie predstavuje proces, ktorý skúma nakladanie s verejnými prostriedkami s cieľom zvýšenia hospodárnosti²². Relevantné hodnotenia poskytujú dve základné funkcie: 1) určujú mieru v akej sa požadované zmeny udiali a 2) do akej miery je za tieto zmeny zodpovedná hodnotená intervencia. Podľa príručky k hodnoteniu aktivít EÚ²³ možno identifikovať štyri prioritné dôvody vykonávania hodnotení:

- prispieť k lepšiemu navrhovaniu intervencií;
- zvýšiť kvalitu intervencie;
- prehĺbiť efektívne prerozdelenie zdrojov;
- informovať o úspešnosti intervencie.

To na čo sa bude evaluácia pýtať, do veľkej miery závisí od toho, komu je adresovaná, kto sú jej užívatelia a aký bol dôvod na jej realizáciu. Z tohto pohľadu sa rozlišujú formatívne a sumatívne evaluácie. **Formatívne hodnotenie** (uplatňované aj v hodnotiacej časti analýzy) je zamerané na zlepšenie riadenia a realizácie intervencií a mali by byť prínosom pre manažérov teda pre tých, ktorí ich riadia. Štandardne sa v tomto prípade aplikujú kvantitatívne a kvalitatívne metódy. **Sumatívne hodnotenie** sa realizuje až po ukončení implementácie programu alebo jeho časti s cieľom vyhodnotiť či boli dosiahnuté stanovené ciele a posúdiť prínos programu pre definované cieľové skupiny.

Hodnotenie realizované v predloženej analýze zároveň napĺňa znaky **priebežného hodnotenia** (označované tiež ad-hoc, ongoing alebo mid-term). Priebežné hodnotenie sa uskutočňuje počas implementácie intervencií, pričom kriticky posudzuje, či sú ciele aj naďalej relevantné a hodnotí prvé výstupy a výsledky intervencie. Toto hodnotenie býva často veľmi dôležitým zdrojom informácií pri plánovaní ďalšej generácie intervencií a má tak črty **predbežnej (ex-ante) evaluácie**. Priebežné hodnotenie má „formatívny“ charakter, to znamená, že tvorí priamu spätnú väzbu pre riadenie programu, ktoré pomáha zdokonaľiť. V praxi sú okrem toho často aplikované hodnotenia intervencie po jej ukončení, tzv. **ex-post hodnotenia**, ktorých cieľom je analyzovať použitie zdrojov a podať správu o efektívnosti a hospodárnosti intervencií a rozsahu naplnenia očakávaných efektov.

²² Gombitová, D. (2007). Úvod do monitorovania a evaluácie. Príručka monitorovania a evaluácie intervencií financovaných z verejných zdrojov. ISBN 978-80-969860-9-5

²³ Európska komisia (2003). Evaluating EU activities – a practical guide for Commission Services. Luxemburg, Office for Official Publications of the European Communities

Východiska a prístupy hodnotenia dopadov podpory

Základom každého hodnotenia dopadov a efektívnosti podporných programov je návrh základného rámca výskumu, ktorý určuje výber a spôsob aplikácie jednotlivých metód. Podľa typu otázok použitých v hodnotení (kauzálné, deskriptívne alebo normatívne) možno rozlíšiť tri základné prístupy hodnotenia dopadov podpory: neexperimentálny, experimentálny a kváziexperimentálny.²⁴

Neexperimentálny prístup predstavuje najjednoduchšiu formu hodnotenia dopadov, kedy sa hodnotia hrubé výstupy na základe pozorovaných údajov. V rámci tohto metodologického postupu sa nevytvára porovnateľná skupina k podporenej (intervenčnej) skupine. Pri neexperimentálnom prístupe sa dôraz kladie najmä na deskripciu, teda opis, charakteristiky, vzťahy či výskyt skúmaného javu. Prioritou je zber vlastných údajov alebo už existujúce informácie, napr. z prieskumov alebo iných už realizovaných štúdií. V európskom kontexte je práve neexperimentálny prístup s jedným pozorovaním počas alebo po intervencii považovaný za najpoužívanejší²⁵.

V prípade hodnotení s prevahou kauzálnych otázok je najvhodnejší **experimentálny dizajn** (niekedy označovaný aj ako náhodný). Podstatou hodnotenia je použitie dvoch skupín – jedna s intervenciou a druhá bez nej, ide o tzv. kontrolnú skupinu. Hlavným kritériom na rozlíšenie experimentálneho dizajnu od iných je náhodný výber skupín (randomizácia). Účastníci tým majú rovnakú príležitosť pri zaradení do jednej alebo druhej skupiny. V konkrétnom projekte by sa tým mala zabezpečiť vyššia miera zhody v charakteristikách testovacej a kontrolnej skupiny. Sledujú sa dosiahnuté výsledky oboch skupín a ich rozdiely sú pripísané pôsobeniu intervencie. Obmedzením experimentálneho prístupu je jeho finančná a časová náročnosť.

Kváziexperimentálny prístup je založený na porovnávaní jednotlivcov cieľovej (intervenčnej) skupiny zúčastnených na programe s porovnávacou skupinou nie náhodne zvolených jednotlivcov cieľovej populácie, ktorí sa na intervencii nezúčastnili. Hodnotiteľ na základe dostupných údajov, explicitných predpokladov a analytických postupov identifikuje tzv. kontrafaktuál, čiže analyticky vypočítaný hypotetický stav určitej intervenčnej skupiny v situácii, kedy by sa intervencia nezrealizovala. Následnou komparáciou pozorovaných údajov a kontrafaktuálu môže hodnotiteľ odhadnúť dopad intervencie, t. j. zmenu výsledkových hodnôt, ktorú možno pripísať intervencii²⁶. Za predpokladu, že je porovnávací skupina v relevantných charakteristikách podobná skupine s intervenciou, účinky programu možno vyhodnotiť s relatívnou presnosťou.

Európska nadácia pre zlepšovanie životných a pracovných podmienok definovala pri skúmaní hodnotení podpory v EÚ²⁷ rámec, ktorý rozlišuje jednoduchšie metódy monitorovania a sofistikovanejšie metódy hodnotenia využívajúce prístupy kauzálnej inferencie. Hoci sa v literatúre všetkých šesť krokov často označuje ako hodnotenia, kroky 1 až 3 skôr možno považovať za súčasť procesu monitorovania, pričom len kroky 4 až 6 predstavujú hodnotenia

²⁴ Morra Imas, L. a Rist, R. (2009). The Road to Results: Designing and Conducting Effective Development Evaluations. The World Bank. Dostupné online na: <https://openknowledge.worldbank.org/handle/10986/2699>.

²⁵ Glazerman, S., Levy, D. M., Myers, D. (2003). Nonexperimental versus experimental estimates of earnings impacts. The Annals of the American Academy of Political and Social Science, 589(1).

²⁶ White, H., S. Sabarwal (2014). Quasi-experimental Design and Methods, *Methodological Briefs: Impact Evaluation 8*, UNICEF Office of Research, Florence.

²⁷ Eurofound (2016). Start-up support for young people in the EU: From implementation to evaluation, Publications Office of the European Union, Luxembourg.

využívajúce kontrafaktuálne porovnanie, metódy párovania intervenčnej skupiny s porovnávacou, alebo iné metódy vyvinuté za účelom eliminácie, resp. kontroly možného výberového skreslenia. Dodatočný krok 6+ konkrétnejšie poukazuje na hodnotenia založené na experimentálnom prístupe s náhodným začlenením subjektov do intervenčnej skupiny a kontrolnej skupiny bez intervencie.

Zásadný rozdiel medzi monitorovaním a hodnotením je použitie presne definovaných analytických metód v procese hodnotenia podpory. Monitorovacie prístupy len dokumentujú činnosť programu alebo poskytujú názory účastníkov na podporu. Eurofound považuje za relevantnejšie hodnotenia tie, ktoré využívajú **kontrafaktuálne metódy** zohľadňujúce vplyv podporného opatrenia na intervenčnú skupinu v porovnaní s kontrolnou skupinou bez intervencie.

Tabuľka 8: Spôľahlivosť prístupov hodnotenia

Monitoring	Krok 1	Začatie programu
	Krok 2	Názory príjemcov podpory
	Krok 3	Názory príjemcov na rozdiel, ktorý je spôsobený podporou
Hodnotenie	Krok 4	Porovnanie výkonnosti podporených a „typických“ subjektov
	Krok 5	Porovnanie s vybranou skupinou subjektov s podobnými charakteristikami
	Krok 6	Zohľadnenie výberového skreslenia
	Krok 6+	Náhodne vytvorená kontrolná skupina

Zdroj: Eurofound (2016)

Za účelom hodnotenia dopadov intervencie z Mikropôžičkového programu SBA bola **zvolená metóda kontrafaktuálneho hodnotenia dopadov (Counterfactual impact evaluation – CIE)**, ktorá vychádza z kváziexperimentálneho prístupu. Základným cieľom CIE je určiť čistý účinok intervencie porovnaním výkonnosti podporených subjektov s kontrafaktuálnou situáciou, teda so situáciou, ktorá by nastala pri absencii intervencie. Keďže kontrafaktuálnu situáciu nemožno priamo pozorovať, vykoná sa jej odhad využitím vhodnej porovnávacjej (kontrolnej) skupiny.

Na aproximáciu kontrafaktuálnej situácie sa v praxi najčastejšie používajú **dve skupiny: skupina zamietnutých žiadateľov o podporu a skupina spoločností, ktoré sa na hodnotenej podpore nezúčastnili**, resp. na ňu vôbec nereflektovali. Z pohľadu relevancie hodnotenia je rozhodujúca kvalita kontrolnej skupiny. Zamietnuté spoločnosti vo všeobecnosti vytvárajú vhodnejšiu porovnávaciu skupinu ako je skupina nezúčastnených spoločností, keďže s podporenými podnikmi zdieľajú podobnú iniciatívu a zámer investovať do zlepšenia produkčných možností. To znamená, že ich nepozorovateľné charakteristiky (zámer a vôľa investovať) sú podobnejšie podporeným podnikom²⁸. Za nevýhodu použitia vzorky zamietnutých žiadateľov ako porovnávacjej skupiny sa v niektorých prípadoch hodnotenia zvykne označovať malá, resp. nedostatočná veľkosť vzorky.

Na základe vyššie uvedených predpokladov je pre realizáciu relevantného hodnotenia veľmi **dôležité zabezpečiť, aby systematický rozdiel medzi príjemcami podporných**

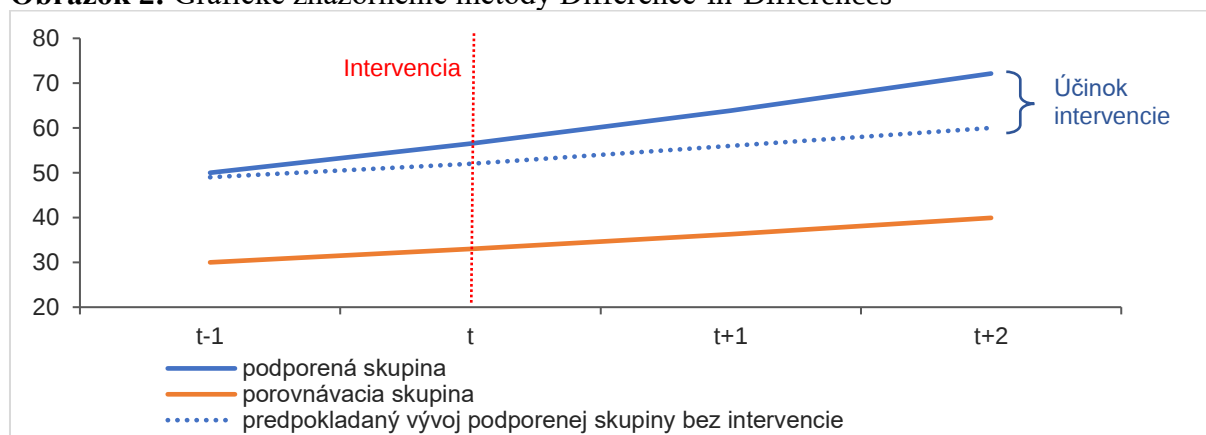
²⁸ KPMG (2015). Hodnotenie vybraných intervencií ŠF a KF využitím metód Counterfactual Impact Evaluation. Záverečná správa. Úrad vlády SR, Centrálny koordinačný orgán.

programov a subjektami, ktoré nie sú príjemcami pomoci (tzv. účinok výberu) neskreslil výsledky. Za posledné desaťročia bolo vypracovaných niekoľko spoľahlivých metód, ktoré sú špecificky zamerané na problematiku zníženia výberového skreslenia v rámci kontrafaktuálneho hodnotenia dopadov²⁹.

V praxi sú intenzívnejšie aplikované metódy ako Difference-in-Differences, Propensity score matching, Regression discontinuity design alebo Instrumental variables. Neexistuje však presne stanovený postup ako čo najefektívnejšie tieto metódy kombinovať. Ich použitie totiž závisí od rôznych faktorov ako napr. dostupnosť údajov, typ štúdie alebo cieľ hodnotenia.

V prípade hodnotenia dopadov intervencie z Mikropôžičkového programu SBA bola použitá metóda **Difference-in-Differences (DiD)**, ktorá využíva časové rady údajov na určenie kontrafaktuálnej situácie. Pre jej použitie je potrebné zozbierať požadované údaje pre podporenú skupinu (prijímateľa pomoci) a nepodporenú skupinu (podniky, ktoré nie sú prijímateľmi pomoci). Tieto údaje musia byť dostupné pre obdobie pred a po realizácii intervencie. Priemerný účinok podpory sa pre podporených prijímateľov určí pomocou porovnania rozdielov výsledkov medzi podporenou a porovnávacou skupinou po určitom čase od ukončenia realizácie intervencie a následným porovnaním s ich rozdielom v období pred intervenciou. Zjednodušený princíp, z ktorého metóda vychádza je uvedený na nižšie uvedenom obrázku. Metóda Difference-in-Differences zohľadňuje prítomnosť nepozorovateľnej heterogenity pri selekcii prijímateľov do programu, čo zaručuje odhad skutočného priemerného účinku podpory pre podporenú skupinu v čase konštantného výberového skreslenia (tzn. výberové skreslenie je rovnaké v čase pred aj po intervencii a teda neovplyvní výsledný priemerný účinok). Na výpočet rozdielov sa využívajú časové rady údajov rovnakých jednotiek počas zvoleného obdobia.

Obrázok 2: Grafické znázornenie metódy Difference-in-Differences

Zdroj: vlastné spracovanie

Hodnotenie je založené na longitudinálnej, resp. kohortnej analýze. V prípade longitudinálneho výskumu sa skupina subjektov skúma opakovane, obvyčajne v priebehu dlhšieho času (počas niekoľkých mesiacov až rokov). Kohortu v tomto prípade predstavuje skupina podnikateľských subjektov, ktorá získala hodnotený typ intervencie v rovnakom roku.

²⁹ Európska komisia. (2014). Spoločná metodika hodnotenia štátnej pomoci. Pracovný dokument útvarov komisie. Brusel, Belgicko. Dostupné na: http://ec.europa.eu/competition/state_aid/modernisation/state_aid_evaluation_methodology_en.pdf

5.2 Hodnotenie dopadov a efektívnosti Mikropôžičkového programu SBA

Hodnotenie dopadov a účinkov verejnej podpory z Mikropôžičkového programu SBA nadväzuje na predchádzajúce predbežné hodnotenie, ktoré bolo realizované v roku 2018³⁰. Hlavným **cieľom Mikropôžičkového programu Slovak Business Agency (MP) je sprístupniť finančné prostriedky podnikateľom formou úveru za zvýhodnených podmienok**. Mikropôžičkový program je určený malým podnikateľom zamestnávajúcim do 50 zamestnancov. Oprávnenými žiadateľmi sú:

- fyzické alebo právnické osoby v postavení podnikateľa
- spĺňajúce podmienku mikro podniku (zamestnáva menej ako 10 osôb s ročným obratom a/alebo celkovou ročnou súvahou (bilančnou sumou) nepresahujúcou 2 000 000 EUR alebo ide o malý podnik, ktorý zamestnáva menej ako 50 osôb s ročným obratom a/alebo celkovou ročnou súvahou (bilančnou sumou) nepresahujúcou 10 000 000 EUR.
- držiteľ živnostenského listu, koncesie alebo iného relevantného oprávnenia na vykonávanie podnikateľskej činnosti na území SR.

Mikropôžičku možno použiť na investičné projekty a na projekty zamerané na nákup zásob obchodného charakteru v rozsahu nasledovnej špecifikácie:

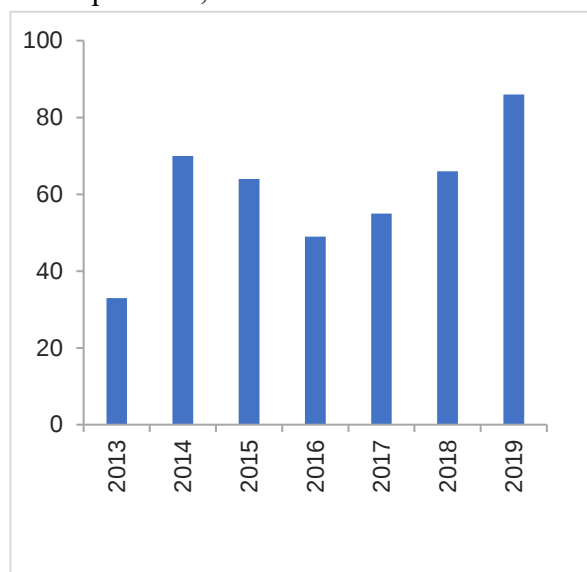
- nákup hnuťelného a nehnuteľného investičného majetku súvisiaceho s podnikaním,
- rekonštrukcia, úprava a opravu a prevádzkových priestorov a technológií,
- nákup potrebných zásob materiálu, surovín a tovaru,
- úhrada nákladov na nákup vstupov nevyhnutných na zabezpečenie technologických procesov vo výrobe alebo v službách.

Minimálna výška mikropôžičky je 2 500 EUR, maximálna výška je 50 000 EUR. Úver je poskytovaný s úrokovou sadzbou na úrovni referenčnej sadzby v zmysle oznámenia Komisie o revízii spôsobu stanovenia referenčných a diskontných sadzieb (2008/C 14/02). Výška referenčnej sadzby je určená ako základná sadzba ECB zvýšená o maržu, ktorej výška závisí od ratingu príslušného žiadateľa a od úrovne príslušného zabezpečenia, pričom sa uplatňuje metóda „úverových marží v bázičných bodoch“. Výsledná úroková sadzba je medzi 0,61 % až 9,67 %.

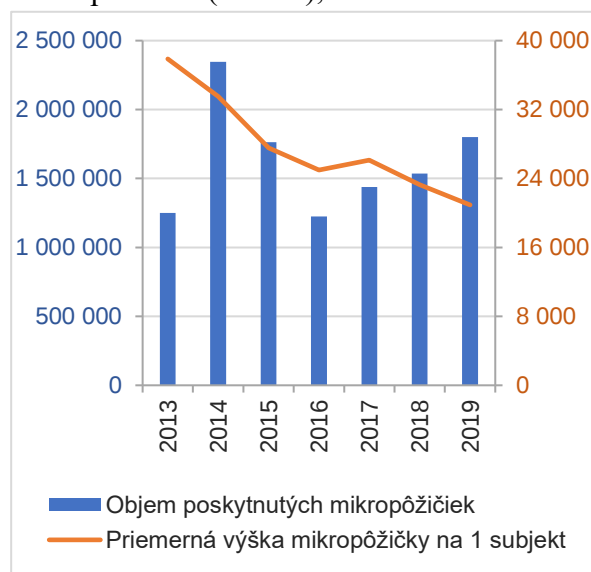
Doba splatnosti je stanovená od 6 mesiacov do 4 rokov s možnosťou odkladu splátok istiny maximálne na dobu 6 mesiacov. Pomoc a technickú podporu zabezpečujú spolupracujúce inštitúcie: <http://www.sbagency.sk/kontakty-0#.XqbMgEBuKIU>. V súvislosti s prebiehajúcou krízou **COVID 19 možno požiadať o zníženie splátok**.

Slovak Business Agency poskytla od roku 2013 celkovo 423 mikropôžičiek v hodnote 11,4 mil. EUR. Od začiatku realizácie Mikropôžičkového programu bolo poskytnutých už 2 250 mikropôžičiek v objeme 42,5 mil. EUR. V porovnaní s rokom 2013 sa počet ročne poskytnutých mikropôžičiek v roku 2019 zvýšil o 160 %. Celková výška poskytnutých mikropôžičiek sa v rovnakom období zvýšila o 44 %. Pozitívnym znakom je kontinuálny nárast počtu a objemu poskytnutých mikropôžičiek od roku 2017. Z dlhodobého hľadiska však dochádza k postupnému znižovaniu priemernej výšky mikropôžičiek v prepočte na jedného prijímateľa.

³⁰ Výsledky hodnotenia dopadov podpory z Mikropôžičkového programu SBA v roku 2018 sú dostupné online na: http://monitoringmsp.sk/wp-content/uploads/2019/09/Analýza-efektivnosti-podporn%C3%BDch-programov-pre-MSP_2018.pdf

Graf 19: Počet poskytnutých mikropôžičiek, 2013-2019

Zdroj: SBA

Graf 20: Objem poskytnutých mikropôžičiek (v EUR), 2013-2019

Zdroj: SBA

Prehľad využitých údajov

Vzorka podporených subjektov bola tvorená príjemcami Mikropôžičkového programu SBA v období rokov 2013 – 2017. Počiatočná databáza obsahovala 247 subjektov. Zo vzorky boli vylúčené subjekty, ktoré čerpali v posudzovanom období inú štátnu pomoc a taktiež subjekty, za ktoré neboli dostupné dáta pre ďalšiu analýzu (prevažne FO – podnikatelia). V rámci ďalšej analýzy bola daná vzorka rozdelená na päť kohort, v závislosti od obdobia čerpania mikropôžičky. Prvú kohortu tvorili príjemcovia mikropôžičiek z roku 2013, druhú príjemcovia z roku 2014 atď. Pre tvorbu vzorky nezúčastnených subjektov boli využité databázy Registra účtovných závierok a Registra organizácií ŠÚ SR. Z databáz boli vylúčené subjekty, ktorých tržby boli nad hranicou maximálnych tržieb podporených subjektov. Výsledná databáza pre tvorbu vzorky nezúčastnených subjektov obsahovala takmer 200 tisíc subjektov.

Príprava a čistenie údajov

Na tvorbu vzorky nezúčastnených subjektov s identickými charakteristickými znakmi, ako majú podporené subjekty, bolo využité dynamické štatistické párovanie. Párovanie subjektov sa uskutočnilo na základe nasledovných znakov: región (kraj SR), rok vzniku, odvetvie SK NACE, kategória počtu zamestnancov. V ďalšom kroku bola uplatnená podmienka maximálneho počtu piatich nezúčastnených na jeden podporený subjekt. Zo vzorky nezúčastnených boli následne vylúčené subjekty, za ktoré neboli dostupné dáta pre ďalšiu analýzu a subjekty s inou verejnou pomocou vyššou ako 5 % priemernej mikropôžičky poskytnutej podporeným subjektom. Finálna vzorka určená na ďalšiu analýzu obsahovala **88 podporených a 210 nezúčastnených subjektov**.

V nižšie uvedenej tabuľke je znázornené porovnanie podporených a nezúčastnených subjektov podľa nasledovných charakteristík: **veľkostná kategória podnikateľského subjektu, regionálna pôsobnosť, odvetvové zameranie a veková kategória subjektu**.

Veľkostná štruktúra podporených subjektov sa vyznačuje prevažujúcim zastúpením firiem s počtom zamestnancov 0 až 2. Uvedené subjekty tvorili podiel takmer dve tretiny (62,5 %). Z hľadiska regionálnej pôsobnosti najviac podporených subjektov pôsobí na východnom (42 %) a západnom Slovensku (29,5 %). Nadpriemerné zastúpenie východného Slovenska súvisí s nadpriemernou aktivitou spolupracujúcich inštitúcií poskytujúcich mikropôžičky práve v tomto regióne (RPIC Poprad, RPIC Prešov). Z hľadiska odvetvového zamerania podporených subjektov mali najvyššie zastúpenie podnikatelia z odvetvia služieb (38,6 %) a výroby (35,2 %). Cieľom Mikropôžičkového programu je aj podpora začínajúcich podnikateľov. Práve začínajúci podnikatelia pôsobiaci na trhu do 3 rokov tvorili viac ako jednu pätinu z celkového počtu podnikateľov. Najvyššie zastúpenie mali podnikatelia pôsobiaci na trhu od 4 do 9 rokov (44,3 %).

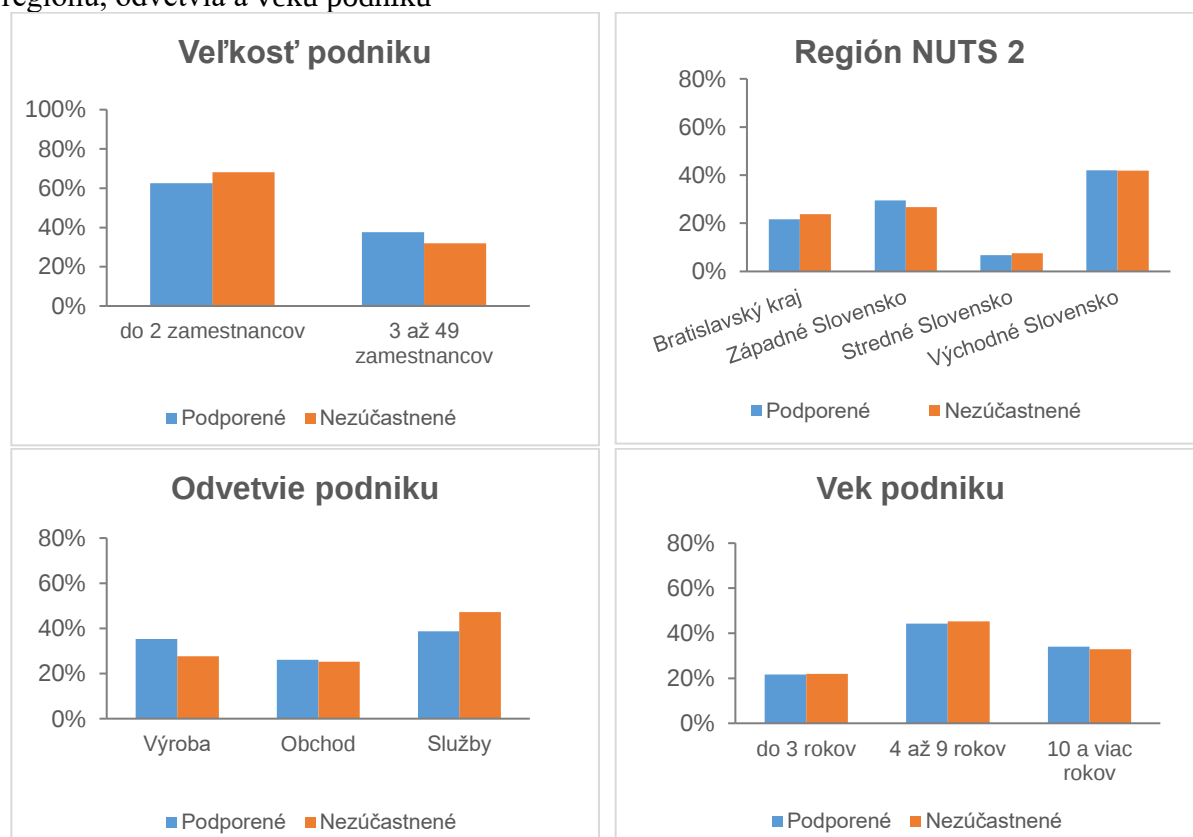
Na tvorbu porovnateľnej vzorky nezúčastnených subjektov (kontrafaktuálu) s identickými charakteristikami bola aplikovaná **metóda štatistického párovania**. Nevýznamný odklon oproti vzorke podporených subjektov bol spôsobený uplatnením podmienky maximálneho počtu piatich nezúčastnených subjektov na jeden podporený subjekt. Testovanie rozdielov v štruktúre podporených a nezúčastnených subjektov sa uskutočnilo použitím Pearsonovho Chí-kvadrát testu dobrej zhody, ktorý neidentifikoval významnejšie rozdiely medzi porovnávanými skupinami.

Tabuľka 9: Štruktúra podporených a nezúčastnených subjektov podľa veľkosti, regiónu, odvetvia a veku podniku

podniku, odvetvia a veku podniku

Veľkosť					
	do 2 zamestnancov		3 až 49 zamestnancov		Spolu
Podporené	62,5%		37,5%		100,00%
Nezúčastnené	68,1%		31,9%		100,00%
Spolu	66,4%		33,6%		100,00%
Región NUTS 2					
	Bratislavský kraj	Západné Slovensko	Stredné Slovensko	Východné Slovensko	Spolu
Podporené	21,6%	29,5%	6,8%	42,0%	100,0%
Nezúčastnené	23,8%	26,7%	7,6%	41,9%	100,0%
Spolu	23,2%	27,5%	7,4%	41,9%	100,0%
Odvetvie					
	Výroba	Obchod	Služby	Spolu	
Podporené	35,2%	26,1%	38,6%	100,0%	
Nezúčastnené	27,6%	25,2%	47,1%	100,0%	
Spolu	29,9%	25,5%	44,6%	100,0%	
Vek podniku					
	do 3 rokov	4 až 9 rokov	10 a viac rokov	Spolu	
Podporené	21,6%	44,3%	34,1%	100,00%	
Nezúčastnené	21,9%	45,2%	32,9%	100,00%	
Spolu	21,8%	45,0%	33,2%	100,00%	

Zdroj: SBA, na základe údajov Registra organizácií ŠÚ SR

Obrázok 3: Porovnanie vzorky podporených a nezúčastnených podnikov podľa veľkosti, regiónu, odvetvia a veku podniku

Zdroj: SBA, na základe údajov Registra organizácií ŠÚ SR

Deskriptívne charakteristiky ekonomických ukazovateľov (tržby a pridaná hodnota), poskytujúce podrobnejšie informácie o ekonomických výsledkoch podporených a nezúčastnených podnikov z obdobia prijatia intervencie, sú prezentované v nižšie uvedenej tabuľke. Podporené subjekty dosahovali vyššie tržby, ako aj pridanú hodnotu v porovnaní so vzorkou nezúčastnených subjektov.

Tabuľka 10: Vybrané ekonomické ukazovatele podporených a nezúčastnených podnikov

		Priemer	Medián	Minimum	Maximum	Štandard. odchýlka
Tržby	Podporené	263 814	111 085	600	2 148 625	388 118
	Nezúčastnené	185 882	69 634	0	1 782 795	262 458
Pridaná hodnota	Podporené	53 859	24 250	-72 847	602 672	99 759
	Nezúčastnené	41 357	18 507	-168 435	562 685	83 807

Zdroj: finančné výkazy podnikateľských subjektov

Na hodnotenie vývojových tendencií ekonomických výsledkov podporených a nezúčastnených subjektov v rámci pred-intervenčného a po-intervenčného obdobia boli využité ukazovatele tržieb a pridanej hodnoty. Výsledky prezentované **v nasledujúcich častiach nemožno považovať za priamy prejav poskytnutej pomoci**. Identifikácia významnejšej zmeny trendov však môže indikovať určitú zmenu spôsobenú vplyvom intervencie. Údaje zároveň predstavovali základ pre výpočet očakávaných odhadovaných vplyvov.

5.2.1 Tržby podporených a nezúčastnených subjektov

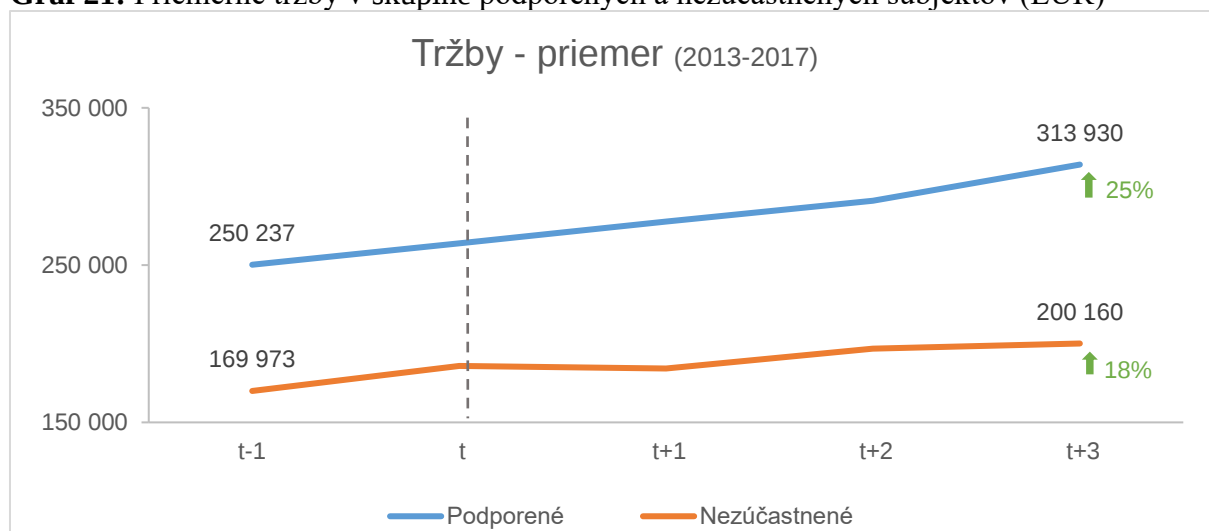
V rámci posudzovaného obdobia (t-1 až t+3) zaznamenáva vzorka podporených subjektov vyšší rast priemerných tržieb (o 25 %) ako kontrafaktuálna skupina nezúčastnených subjektov (o 18 %). Uvedený vývoj môže indikovať pozitívny vplyv intervencie. V absolútnej hodnote sa priemerné tržby podporených subjektov zvýšili z úrovne 250,2 tis. EUR na 313,9 tis. EUR. V podporenej skupine subjektov vzrástli tržby v prípade 62,5 % podnikov, v nezúčastnenej skupine rast tržieb v posudzovanom období dosiahol 59,6 % firiem.

Tabuľka 11: Tržby v skupine podporených a nezúčastnených subjektov (EUR)

Podporené	t-1	t	t+1	t+2	t+3	Index t+3 / t-1
Priemer	250 237	263 814	277 700	290 913	313 930	125
Medián	81 094	111 085	128 161	135 698	135 441	167
Nezúčastnené						
Priemer	169 973	185 882	184 260	196 814	200 160	118
Medián	61 136	69 634	78 059	78 068	73 309	120

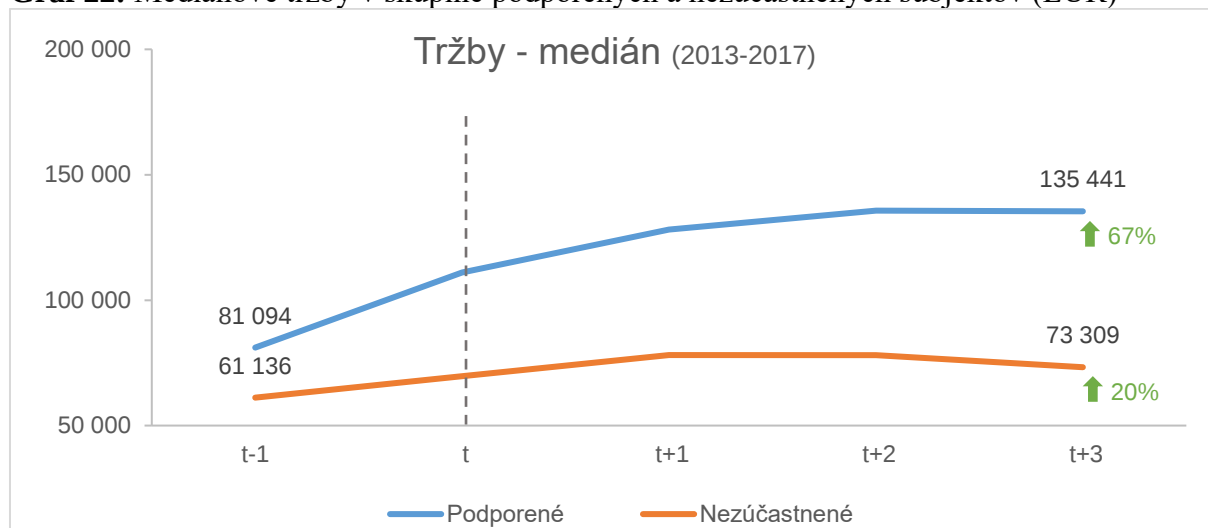
Zdroj: finančné výkazy podnikateľských subjektov, spracované SBA. Poznámka: Tržby pre rok 2020 (t+3) boli v prípade kohorty 2017 odhadnuté na základe údajov z predchádzajúcich rokov.

Graf 21: Priemerné tržby v skupine podporených a nezúčastnených subjektov (EUR)

Zdroj: finančné výkazy podnikateľských subjektov, spracované SBA

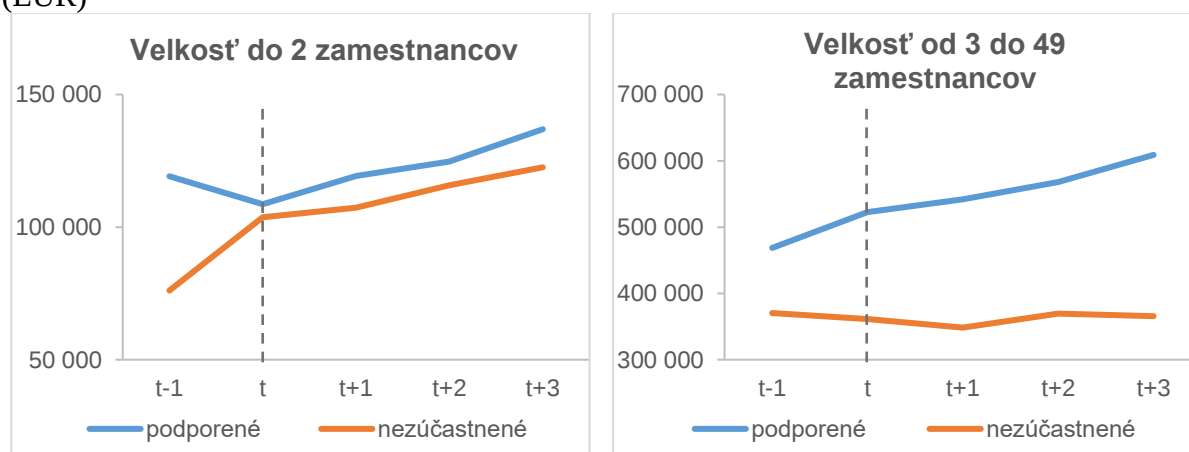
Rast mediánových tržieb podporených subjektov bol taktiež vyšší ako v prípade kontrafaktuálnej skupiny nezúčastnených subjektov. Mediánové tržby podporených subjektov sa v rámci posudzovaného obdobia zvýšili o 67 %. V absolútnej hodnote sa medián tržieb podporených subjektov zvýšil z úrovne 81,1 tis. EUR na úroveň 135,4 tis. EUR. Rast tržieb v skupine nezúčastnených subjektov predstavoval len 20 %.

Graf 22: Mediánové tržby v skupine podporených a nezúčastnených subjektov (EUR)

Zdroj: finančné výkazy podnikateľských subjektov, spracované SBA

Z hľadiska veľkostných kategórií podnikov podľa počtu zamestnancov bola vzorka hodnotených subjektov rozdelená na dve kategórie. Skupina podporených subjektov vo veľkostnej kategórii do 2 zamestnancov vykázala v čase prijatia intervencie medziročný pokles priemerných tržieb o takmer 9 %. V rámci celého posudzovaného obdobia (t-1 až t+3) sa ich priemerné tržby zvýšili o 15 %. Skupina nezúčastnených subjektov však vykázala v posudzovanom období výraznejší rast priemerných tržieb (o 61 %).

Pozitívnejší vývoj možno sledovať v kategórii podnikateľských subjektov s počtom zamestnancov od 3 do 49. Rast priemerných tržieb podporených subjektov dosiahol v posudzovanom období 30 %. Nezúčastneným subjektom sa tržby znížili o 1 %. **Tieto výsledky indikujú pozitívny vplyv intervencie v prípade subjektov s počtom zamestnancov od 3 do 49.**

Obrázok 4: Priemerné tržby podporených a nezúčastnených subjektov podľa veľkosti podniku (EUR)

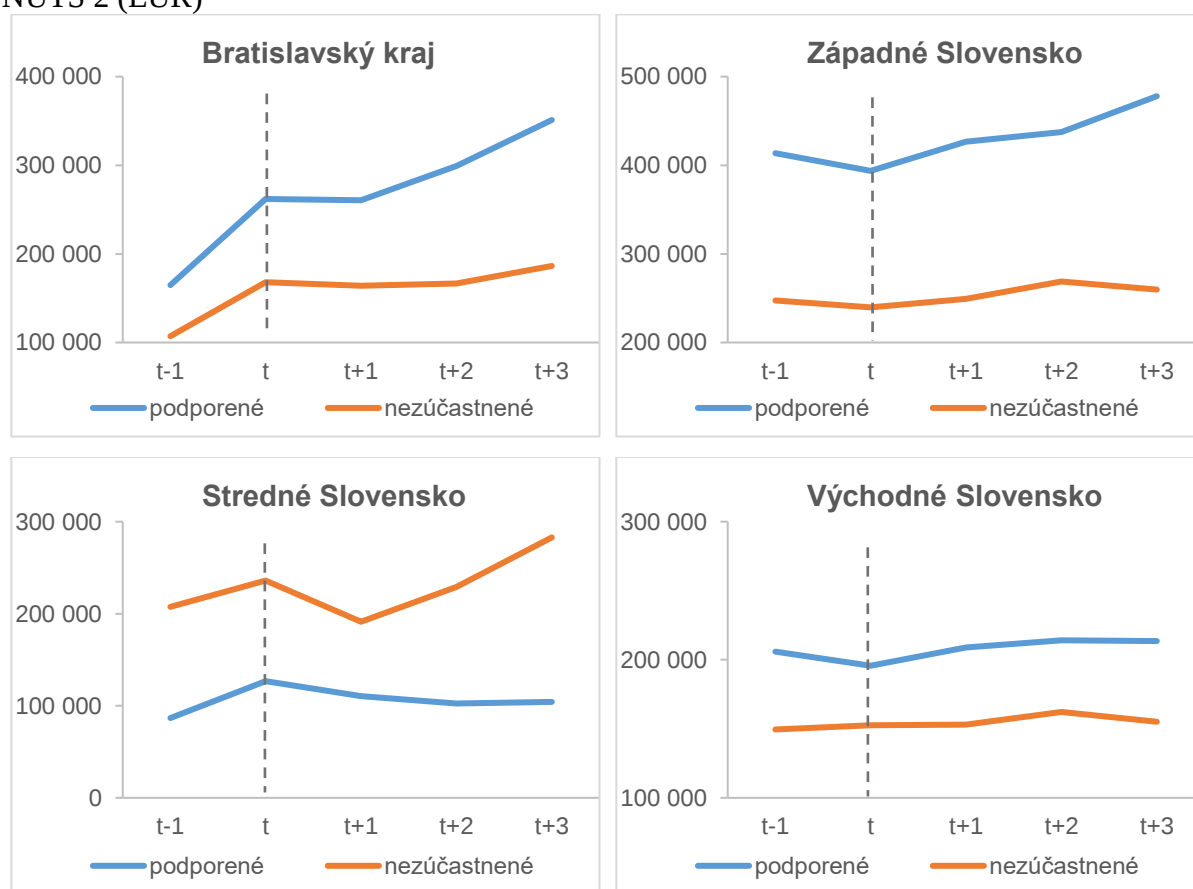
Zdroj: finančné výkazy podnikateľských subjektov, spracované SBA

V rámci regiónov Slovenska dosahovali v sledovanom období podporené subjekty vyššie priemerné tržby ako skupina nezúčastnených subjektov, s výnimkou stredného Slovenska. Najvyšším rastom priemerných tržieb v posudzovanom období sa vyznačovala skupina podporených subjektov v Bratislavskom kraji (o 113 %). Vysoký rast priemerných tržieb

dosiahli v Bratislavskom kraji aj nezúčastnené subjekty (o 74 %). Dosiahnutý rast bol však nižší ako v prípade podporených subjektov. Medzi pred-intervenčným rokom a obdobím po troch rokoch od prijatia intervencie rástli tržby vyšším tempom (o 16 %) v porovnaní so skupinou nezúčastnených subjektov (o 5 %) aj na západnom Slovensku. Vývoj priemerných tržieb podporených subjektov na východnom Slovensku bol mierne pozitívnejší ako u nezúčastnenej skupiny podnikateľov. **Uvedené tendencie mohla spôsobiť poskytnutá intervencia z Mikropôžičkového programu.**

Rozdielne tendencie boli zaznamenané u firiem so sídlom na strednom Slovensku. Skupina podporených subjektov dosiahla v posudzovanom období rast tržieb 20 %. V prípade nezúčastnených subjektov však bola dosiahnutá dynamika rastu tržieb na vyššej úrovni (36 %).

Obrázok 5: Priemerne tržby podporených a nezúčastnených subjektov podľa regiónu NUTS 2 (EUR)

Zdroj: finančné výkazy podnikateľských subjektov, spracované SBA

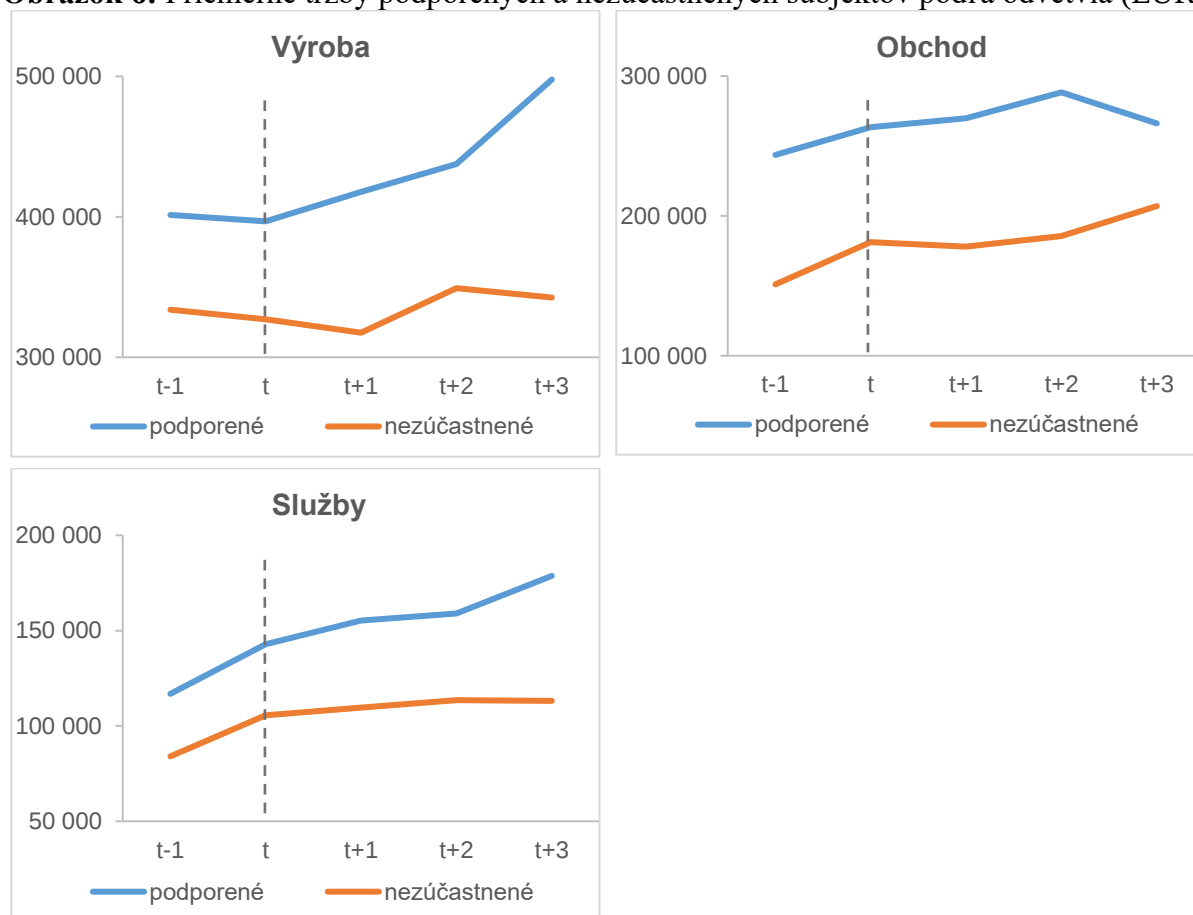
Subjekty pôsobiace v oblasti výrobných odvetví dosahovali v posudzovanom období v absolútnej hodnote výraznejší objem tržieb, ako spoločnosti pôsobiace v odvetví obchodu a služieb.

Najvyšším rastom priemerných tržieb sa v posudzovanom období vyznačovali podporené subjekty pôsobiace v sektore služieb. Ich tržby sa v posudzovanom období zvýšili o viac ako polovicu (o 53 %). Pomerne vysoký rast priemerných tržieb dosiahli v službách aj nezúčastnené subjekty (o 35 %), avšak ich dynamika rastu bola nižšia ako v prípade podporených subjektov. Výrobným spoločnostiam sa tržby v skupine podporených subjektov zvýšili o takmer jednu

štvrtinu (o 24 %), čo predstavoval výrazne vyšší rast ako v prípade nezúčastnených subjektov (o 3 %). **Tieto výsledky možno pripísať vplyvu posudzovanej intervencie.**

Odlišnými tendenciami sa vyznačoval sektor obchodu. V prípade obchodných spoločností sa vyšším rastom priemerných tržieb v posudzovanom období vyznačovali nezúčastnené subjekty (o 37 %), ako skupina podporených subjektov (o 9 %).

Obrázok 6: Priemerné tržby podporených a nezúčastnených subjektov podľa odvetvia (EUR)

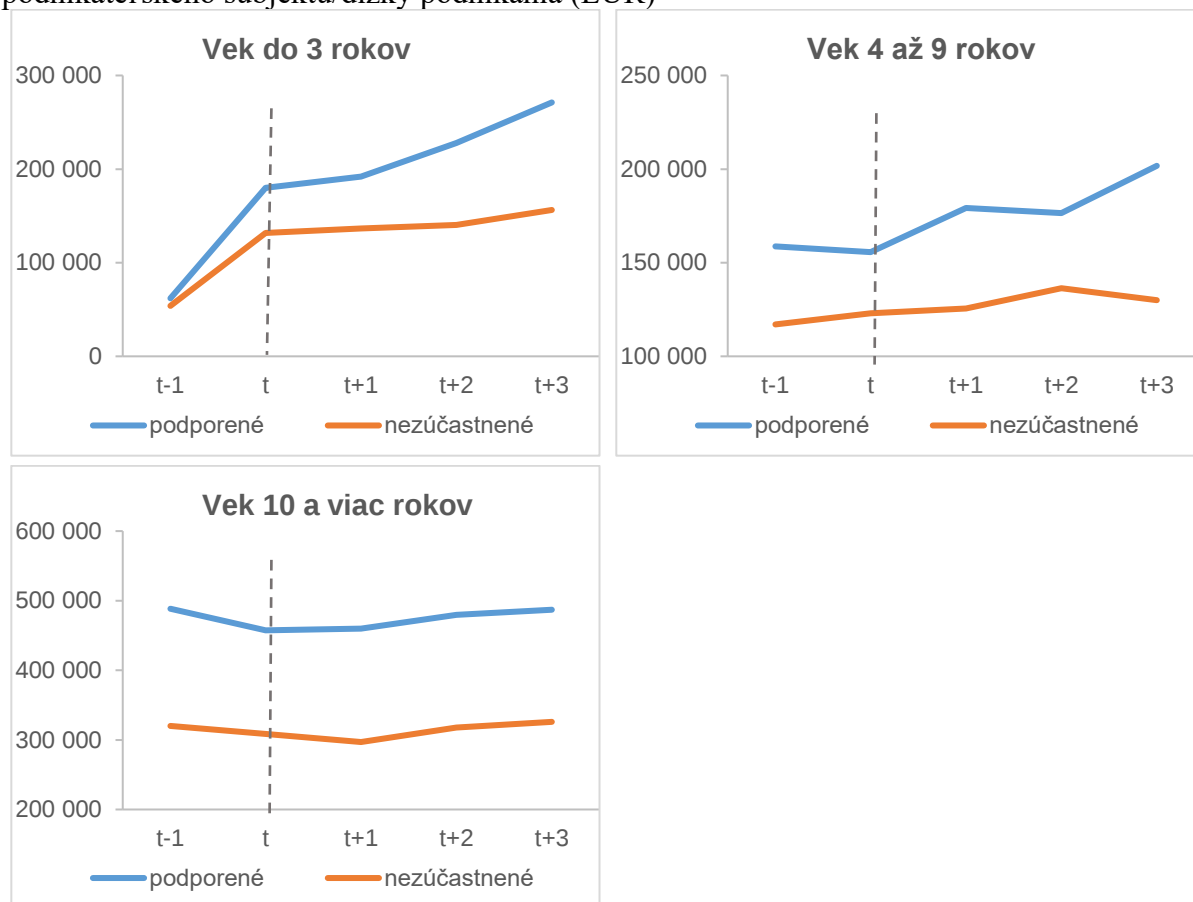
Zdroj: finančné výkazy podnikateľských subjektov, spracované SBA

Z pohľadu dĺžky pôsobenia hodnotených subjektov na trhu sa najvyššími priemernými tržbami vyznačovali etablované subjekty podnikajúce 10 a viac rokov.

Najvyšším rastom priemerných tržieb sa v posudzovanom období vyznačovali podporené začínajúce firmy pôsobiace na trhu do 3 rokov, ktorým sa tržby zvýšili o 338 %. Rast priemerných tržieb začínajúcich nezúčastnených subjektov dosiahol 190 %. Vyšší rast priemerných tržieb bol dosiahnutý aj v prípade podporených subjektov pôsobiacich na trhu od 4 do 9 rokov (o 27 %), ako v prípade nezúčastnených subjektov (o 11 %). **Uvedené výsledky indikujú pozitívny vplyv intervencie.**

V skupine dlhodobo podnikajúcich firiem, s dĺžkou podnikania 10 a viac rokov, bol dosiahnutý vyšší rast priemerných tržieb v posudzovanom období na strane nezúčastnených subjektov (o 2 %). Na vývoji tržieb podporených subjektov sa využitá podpora výraznejšie neprejavila, ich tržby sa v posudzovanom období takmer nezmenili.

Obrázok 7: Priemerne tržby podporených a nezúčastnených subjektov podľa veku podnikateľského subjektu/dĺžky podnikania (EUR)

Zdroj: finančné výkazy podnikateľských subjektov, spracované SBA

5.2.2 Pridaná hodnota podporených a nezúčastnených subjektov

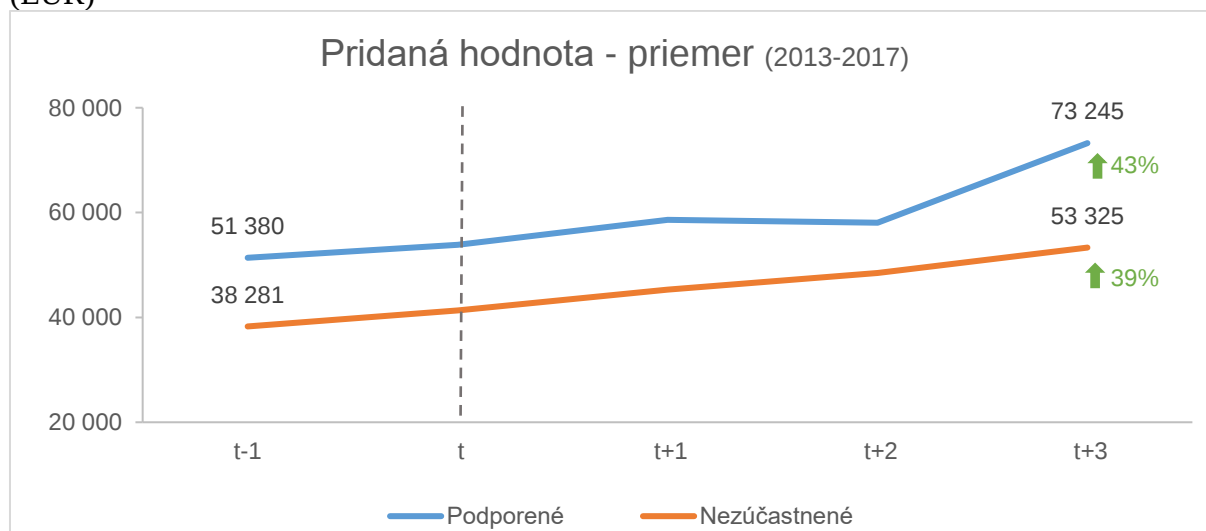
Obdobne ako v prípade tržieb, aj v rámci hodnotenia pridanej hodnoty bola dosiahnutá vyššia dynamika rastu priemernej pridanej hodnoty v posudzovanom období vo vzorke podporených podnikateľov (o 43 %) ako v skupine nezúčastnených subjektov (o 39 %). V absolútnej hodnote sa priemerná pridaná hodnota podporených subjektov zvýšila z úrovne 51,4 tis. EUR na úroveň 73,2 tis. EUR. V podporenej skupine subjektov vzrástla pridaná hodnota v prípade 54,5 % podnikov, v nezúčastnenej skupine rast pridanej hodnoty v posudzovanom období dosiahol 53,6 % firiem.

Tabuľka 12: Pridaná hodnota v skupine podporených a nezúčastnených subjektov (EUR)

Podporené	t-1	t	t+1	t+2	t+3	Index t+3 / t-1
Priemer	51 380	53 859	58 623	58 038	73 245	143
Medián	9 745	24 250	22 772	22 980	31 922	328
Nezúčastnené						
Priemer	38 281	41 357	45 321	48 509	53 325	139
Medián	12 537	18 507	18 220	21 317	22 643	181

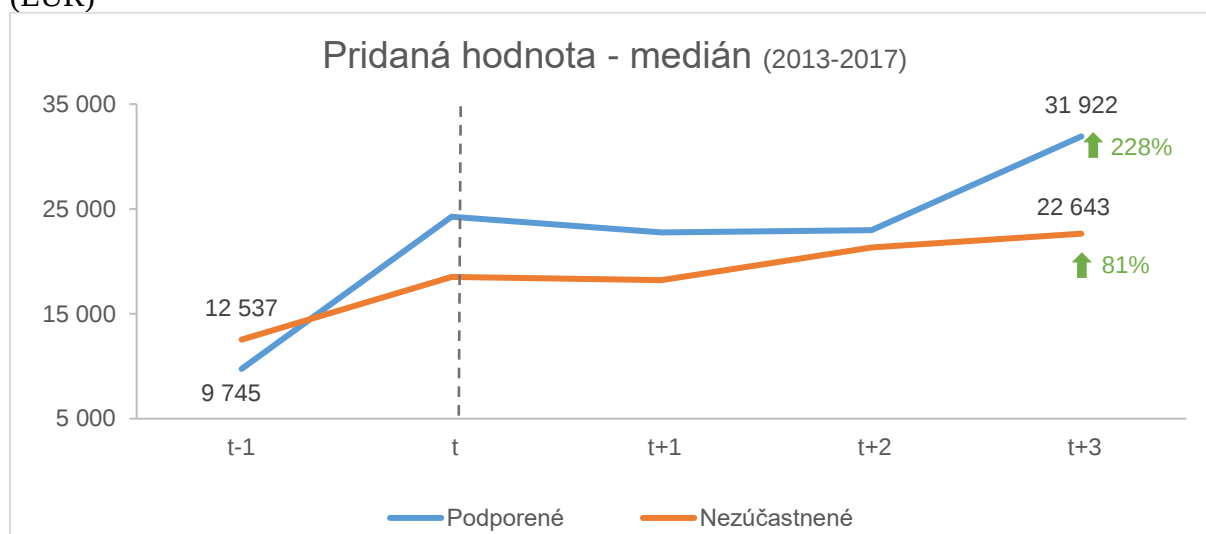
Zdroj: finančné výkazy podnikateľských subjektov, spracované SBA

Graf 23: Priemerná pridaná hodnota v skupine podporených a nezúčastnených subjektov (EUR)

Zdroj: finančné výkazy podnikateľských subjektov, spracované SBA

Mediánová pridaná hodnota podporených subjektov sa v posudzovanom období zvýšila o 228 %. V absolútnej hodnote sa medián pridanej hodnoty podporených subjektov zvýšil z úrovne 9,7 tis. EUR na úroveň 31,9 tis. EUR. Rast pridanej hodnoty v skupine nezúčastnených subjektov dosiahol 81 %. Skupina podporených subjektov sa vyznačovala vyšším rastom medianánovej pridanej hodnoty ako v prípade kontrafaktuálnej skupiny nezúčastnených subjektov.

Graf 24: Mediánová pridaná hodnota v skupine podporených a nezúčastnených subjektov (EUR)

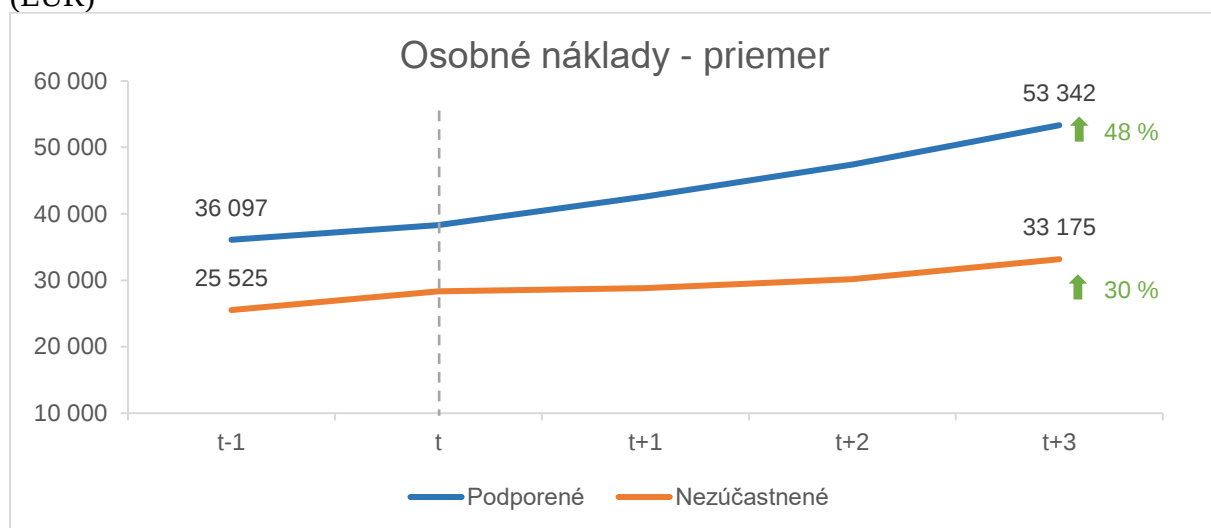
Zdroj: finančné výkazy podnikateľských subjektov, spracované SBA

5.2.3 Zamestnanosť podporených a nezúčastnených subjektov

Okrem skúmania efektu čerpania podpory Mikropôžičkového programu SBA na vyššie prezentované finančné ukazovatele, bol v rámci analýzy posudzovaný aj vplyv na zamestnanosť. Na zdokumentovanie vývoja zamestnanosti MSP v skupine podporených a nezúčastnených subjektov boli použité dva základné ukazovatele: osobné náklady (zahŕňajú mzdové náklady, zákonné sociálne poistenie) a počet zamestnancov.

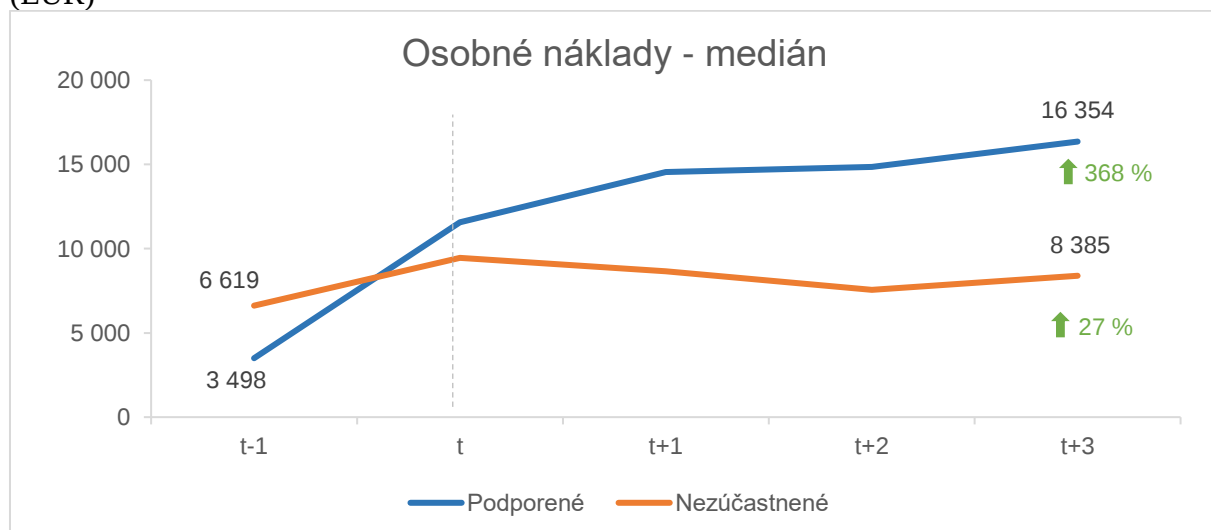
V skupine podporených podnikov bol počas celého sledovaného obdobia (t-1 až t+3) zaznamenaný vyšší rast osobných nákladov ako v prípade podnikov, ktoré sa na podpore nezúčastnili. Medzi t-1 a t+3 sa **priemerné osobné náklady v podporenej skupine zvýšili takmer o polovicu (48 %)**. Rast osobných nákladov bol celkovo evidovaný u viac ako polovice (54 %) podporených subjektov. Ako naznačujú údaje z nezúčastnenej skupiny podnikov, rast osobných nákladov bol v rovnakom období charakteristický pre široké spektrum podnikateľských subjektov na Slovensku. Priemerné osobné náklady sa v skupine nezúčastnených podnikov zvýšili o 30 %, pričom nárast osobných nákladov evidovala polovica (50 %) MSP v tejto skupine. Navýšenie osobných nákladov však môže znamenať nie len rast zamestnanosti, ale aj rast miezd v analyzovaných MSP.

Zmenu vo vývojových trendoch oboch skupín možno sledovať hneď po získaní intervencie v období t (pozri graf nižšie). Rok po získaní intervencie sa osobné náklady v podporenej skupine zvýšili o 11 %, no v skupine nezúčastnených podnikov bol zaznamenaný rast len na úrovni 2 %. V celom po-intervenčnom období (t až t+3) sa priemerné osobné náklady podporenej skupiny zvýšili o 39 % a v nezúčastnenej o 17 %. Uvedené **rozdiely môžu indikovať pozitívny vplyv intervencie**, ktorý sa prejavil na dynamickejšom raste osobných nákladov a teda i zamestnanosti v podporenej skupine podnikov.

Graf 25: Priemerné osobné náklady v skupine podporených a nezúčastnených subjektov (EUR)

Zdroj: finančné výkazy podnikateľských subjektov, spracované SBA

V prípade mediánových osobných nákladov **dochádza k rozdielnej vývojovej trajektórii oboch porovnávaných skupín už v období získania intervencie**. V roku získania intervencie sa u podporenej skupiny medziročne zvýšili mediánové osobné náklady viac ako trojnásobne, pričom medzi nezúčastnenými MSP sa rast osobných nákladov pohyboval na úrovni 43 %. Rozdiel medzi oboma skupinami sa ešte zvýraznil v po-intervenčnom období. Po troch rokoch od získania mikropôžičky sa medián osobných nákladov MSP zvýšil o 43 %, no u nezúčastnenej skupiny došlo k poklesu mediánu o 11 %. Počas celého sledovaného obdobia sa mediánové osobné náklady v podporenej skupine zvýšili o 368 % a v nezúčastnenej len o 27 %.

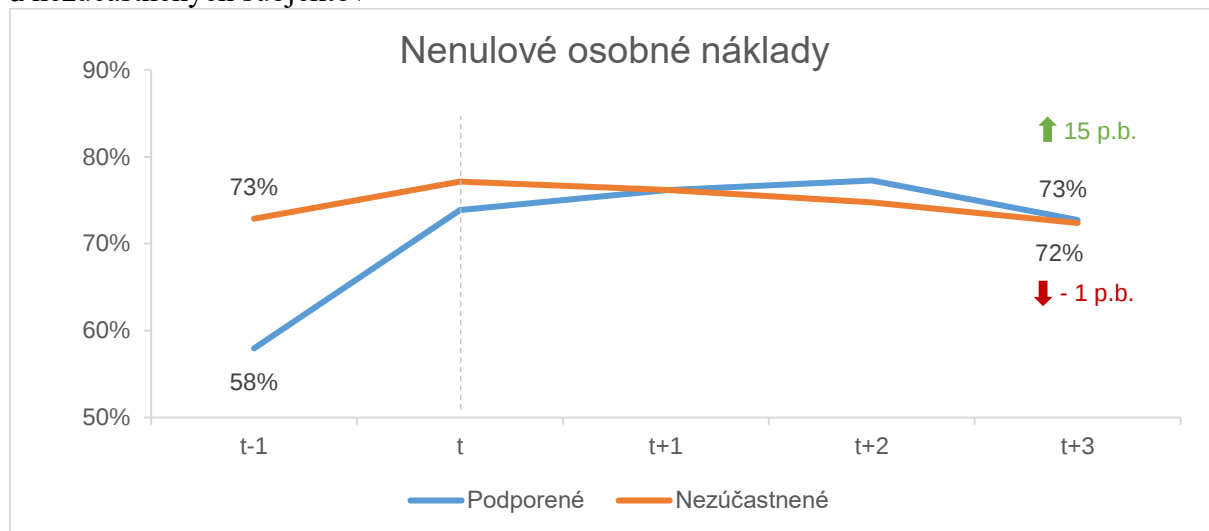
Graf 26: Mediánové osobné náklady v skupine podporených a nezúčastnených subjektov (EUR)

Zdroj: finančné výkazy podnikateľských subjektov, spracované SBA

Vývoj zamestnanosti bol sledovaný aj prostredníctvom ukazovateľa podielu MSP s nenulovými osobnými nákladmi. Pozitívny vplyv získanej podpory na zamestnanosť by sa mal prejaviť na vyššom podiele podnikov s nenulovými osobnými nákladmi, čo by znamenalo viac firiem s minimálne 1 zamestnancom. V pred-intervenčnom období sa dynamicky zvýšil

podiel MSP s nenulovými osobnými nákladmi najmä v podporenej skupine – o 16 p. b. V nezúčastnenej skupine sa podiel zvýšil len o 4 p. b. V porovnaní s obdobím pred intervenciou (t-1) sa podiel MSP s nenulovými osobnými nákladmi po troch rokoch od podpory zvýšil o 14,7 p. b. na 73 %, pričom v nezúčastnenej skupine sa podiel znížil o 1 p. b. a dosiahol úroveň 72 %.

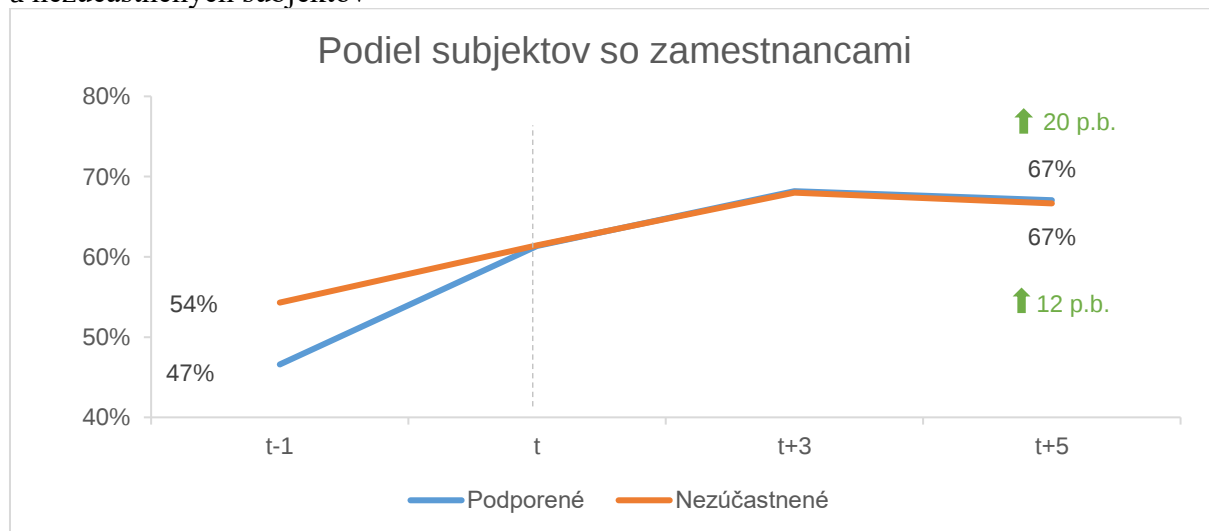
Graf 27: Podiel MSP s nenulovými osobnými nákladmi v skupine podporených a nezúčastnených subjektov

Zdroj: finančné výkazy podnikateľských subjektov, spracované SBA

Vývoj podielu MSP s nenulovými osobnými nákladmi zodpovedá podielu podnikov s nenulovým počtom zamestnancov, ktorý dokumentuje graf nižšie. Podiel MSP so zamestnancami sa u podporenej skupiny najviac zvýšil v období medzi t-1 a rokom, kedy získali mikropôžičku – nárast o 15 p. b. Po troch rokoch od intervencie sa podiel zvýšil na 67 %, čo v porovnaní s predintervenčným obdobím predstavuje zvýšenie podielu o 20 p. b. Za rovnaké obdobie sa podiel MSP zo zamestnancami u nezúčastnenej skupiny zvýšil len o 12 p. b.

Graf 28: Podiel podnikov s nenulovým počtom zamestnancov v skupine podporených a nezúčastnených subjektov

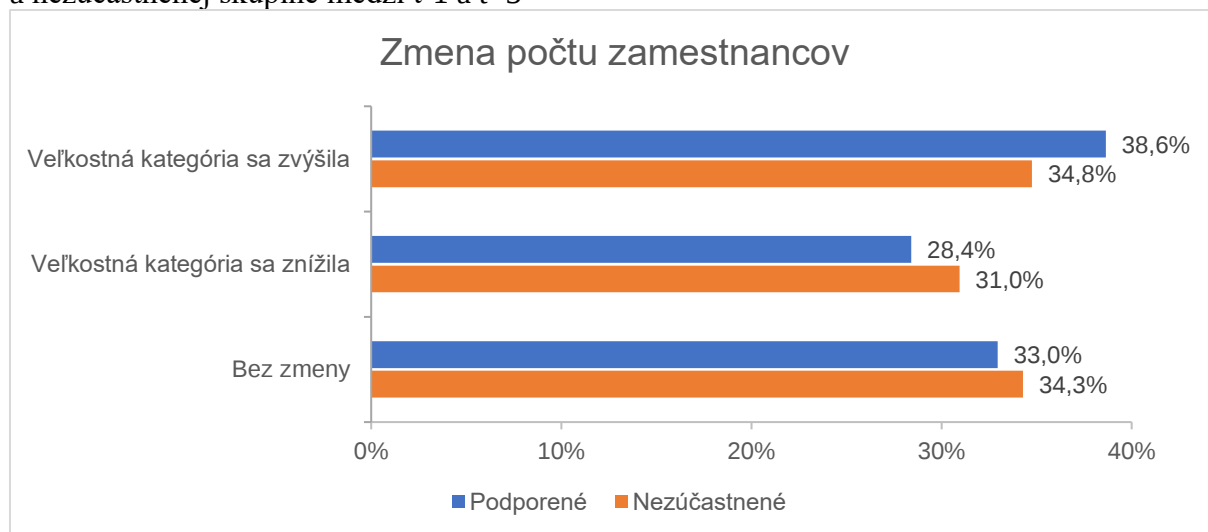

Zdroj: SBA, na základe údajov Registra organizácií ŠÚ SR

Keďže SBA nedisponuje detailnými informáciami o počte zamestnancov podnikateľských subjektov z Registra organizácií ŠÚ SR, pre porovnanie vývoja zamestnanosti v skupine podporených a nezúčastnených MSP boli použité kategórie, ktoré reprezentujú intervalové rozdelenie početnosti.

V období medzi t-1 a t+3 sa veľkostná kategória počtu zamestnancov u podporených subjektov zvýšila v prípade 38,6 %. Ďalších 28,4 % MSP zaznamenalo pokles počtu zamestnancov a tretina (33,0 %) firiem čerpajúcich mikropôžičku SBA v rokoch 2013 až 2017 bola bez zmeny veľkostnej. V skupine nezúčastnených sa veľkostná kategória zvýšila v prípade 34,8 % podnikov. Naopak, 28,4 % subjektov zaznamenalo pokles počtu zamestnancov. Rovnaký veľkostný interval počtu zamestnancov si medzi t-1 a t+3 zachovalo 34,3 %. Výsledky tak potvrdzujú pozitívny dopad čerpania intervencie z Mikropôžičkového programu SBA na zamestnanosť.

Graf 29: Zmena veľkostnej kategórie podniku podľa počtu zamestnancov v podporenej a nezúčastnenej skupine medzi t-1 a t+3

Zdroj: SBA, na základe údajov Registra organizácií ŠÚ SR

5.2.4 Výsledky modelu – hodnotiace obdobie 2013 až 2017

Vplyv podpory na tržby

Z hľadiska veľkostnej kategórie hodnotených subjektov je odhadovaný priemerný vplyv na tržby pozitívny. Dosiahol úroveň 36 363 EUR. Odhady dopadov na úrovni jednotlivých veľkostných kategórií podnikov sú pozitívne v prípade firiem s počtom zamestnancov od 3 do 49. Na druhej strane, negatívny vplyv bol zaznamenaný v kategórii subjektov zamestnávajúcich 2 zamestnancov a menej. Odhadované náklady na generovanie dodatočného eura tržieb dosiahli 0,9 EUR.

Podľa regiónu NUTS 2 je odhadovaný priemerný vplyv na tržby pozitívny a jeho veľkosť predstavuje 35 509 EUR. Odhady dopadov na úrovni jednotlivých územných celkov SR sú pozitívne v prípade všetkých analyzovaných regiónov s výnimkou stredného Slovenska. Odhadované náklady na generovanie dodatočného eura tržieb sú na úrovni 0,9 EUR.

Hodnotenie priemerného vplyvu na tržby podľa odvetví dosiahlo pozitívne výsledky. Veľkosť pozitívneho vplyvu predstavuje 34 823 EUR. Odhady dopadov na úrovni jednotlivých odvetví sú pozitívne v rámci výroby a služieb. Naopak negatívne v prípade obchodu. Odhadované náklady na generovanie dodatočného eura tržieb dosiahli 1,0 EUR.

Priemerný vplyv na tržby je podľa veku firmy pozitívny. Dosiahol úroveň 33 877 EUR. Odhady dopadov na úrovni jednotlivých vekových kategórií sú pozitívne s výnimkou subjektov pôsobiacich na trhu viac ako 10 rokov. Odhadované náklady na generovanie dodatočného eura tržieb³¹ sú na úrovni 1,0 EUR.

Tabuľka 13: Priemerný vplyv na tržby v eurách podľa veľkosti, regiónu, odvetvia a veku podniku

Veľkosť podniku	Vplyv	Počet podporených subjektov
do 2 zamestnancov	-28 765	55
3 až 49 zamestnancov	144 911	33
Vážený priemer	36 363	
Región NUTS 2		
Bratislavský kraj	107 047	19
Západné Slovensko	52 111	26
Stredné Slovensko	-57 919	6
Východné Slovensko	2 258	37
Vážený priemer	35 509	
Odvetvie		
Výroba	87 691	31
Obchod	-33 468	23
Služby	32 815	34
Vážený priemer	34 823	
Vek podniku		
do 3 rokov	106 785	19
4 až 9 rokov	29 989	39
viac ako 10 rokov	-7 244	30
Vážený priemer	33 877	

Zdroj: vlastné spracovanie

³¹ Jednotkové náklady sú počítané ako podiel celkových finančných prostriedkov vyplatených podporeným podnikom na priemerný vplyv na tržby vynásobený počtom podporených subjektov.

Vplyv podpory na pridanú hodnotu

Podľa veľkostnej kategórie firiem je odhadovaný priemerný vplyv na pridanú hodnotu pozitívny. Jeho veľkosť dosahuje hodnotu 5 808 EUR. Odhady dopadov na úrovni jednotlivých veľkostných kategórií podnikov sú pozitívne v prípade firiem s počtom zamestnancov od 3 do 49, negatívny vplyv bol zaznamenaný v kategórii subjektov zamestnávajúcich 2 zamestnancov a menej. Odhadované náklady na generovanie dodatočného eura pridanej hodnoty dosiahli 5,6 EUR.

Na základe regiónu NUTS 2 je odhadovaný priemerný vplyv na pridanú hodnotu pozitívny a jeho veľkosť je 7 143 EUR. Odhady dopadov na úrovni jednotlivých regiónov Slovenska sú pozitívne v prípade Bratislavského kraja a západného Slovenska. Naopak negatívny vplyv bol zaznamenaný v rámci stredného a východného Slovenska. Agregovaný odhad nákladov na generovanie dodatočného eura pridanej hodnoty predstavuje 4,7 EUR.

Podľa odvetví dosiahlo hodnotenie priemerného vplyvu na pridanú hodnotu pozitívne výsledky. Veľkosť pozitívneho vplyvu predstavuje 6 901 EUR. Odhady dopadov na úrovni jednotlivých odvetví sú pozitívne v rámci výroby a služieb, negatívne v prípade obchodu. Odhadované náklady na generovanie dodatočného eura tržieb dosiahli 4,8 EUR.

Odhad priemerného vplyvu na pridanú hodnotu podľa veku podniku je pozitívny. Jeho úroveň dosahuje 6 743 EUR. Pozitívne sú taktiež aj odhady dopadov na úrovni jednotlivých vekových kategórií podnikov, s výnimkou vekovej kategórie 10 a viac rokov. Odhadované náklady na generovanie dodatočného eura pridanej hodnoty predstavujú 4,9 EUR.

Tabuľka 14: Priemerný vplyv na pridanú hodnotu v eurách podľa veľkosti, regiónu, odvetvia a veku podniku

Veľkosť podniku	Vplyv	Počet podporených subjektov
do 2 zamestnancov	-8 952	55
3 až 49 zamestnancov	30 409	33
Vážený priemer	5 808	
Región NUTS 2		
Bratislavský kraj	40 277	19
Západné Slovensko	17 224	26
Stredné Slovensko	-18 042	6
Východné Slovensko	-12 872	37
Vážený priemer	7 143	
Odvetvie		
Výroba	21 732	31
Obchod	-27 516	23
Služby	16 660	34
Vážený priemer	6 901	
Vek podniku		
do 3 rokov	53 294	19
4 až 9 rokov	5 895	39
viac ako 10 rokov	-21 636	30
Vážený priemer	6 743	

Zdroj: vlastné spracovanie

Sumárne výsledky pre podporu v rámci Mikropôžičkového programu SBA

Agregované odhady vplyvov posudzovaného opatrenia sú prezentované v nižšie uvedenej tabuľke podľa jednotlivých stratifikačných kritérií. **Agregované odhady vplyvov tržieb sú pozitívne** a pohybujú sa v intervale od 33 877 do 36 363 EUR na jeden podnikateľský subjekt. **Agregované odhady vplyvov pridanej hodnoty sú taktiež pozitívne a dosahujú úroveň od 5 808 do 7 143 EUR**, v rámci aplikovaných stratifikačných kritérií.

Tabuľka 15: Agregované odhady vplyvu podpory na tržby a pridanú hodnotu v eurách

	Veľkosť podniku	Región NUTS 2	Odvetvie	Vek podniku
Tržby	36 363	35 509	34 823	33 877
Pridaná hodnota	5 808	7 143	6 901	6 743

Zdroj: vlastné spracovanie

Odhadované náklady na generovanie dodatočného eura tržieb sa pohybovali v intervale od 0,9 do 1,0 EUR. Náklady na generovanie dodatočného eura pridanej hodnoty dosahovali hodnoty v intervale od 4,7 do 5,7 EUR.

Tabuľka 16: Náklady na generovanie dodatočného eura tržieb a pridanej hodnoty

	Veľkosť podniku	Región NUTS 2	Odvetvie	Vek podniku
Tržby	0,9	0,9	1,0	1,0
Pridaná hodnota	5,7	4,7	4,8	4,9

Zdroj: vlastné spracovanie

5.2.5 Výsledky modelu – hodnotiace obdobie 2014 až 2017

Analýza efektívnosti Mikropôžičkového programu SBA bola vykonaná na príjemcoch podpory, ktorí čerpali pôžičky v období 2013 až 2017. Vzorka podporených subjektov bola počas spracovania rozdelená na kohorty podľa jednotlivých rokov čerpania pôžičiek.

Rok 2013 predstavoval prvý rok spustenia nového Mikropôžičkového programu SBA. Kohorta 2013 dosahovala v rámci hodnotenia ako jediná negatívne výsledky a mala tlmiaci efekt na celkové pozitívne výsledky hodnotenia Mikropôžičkového programu. Z uvedeného dôvodu bolo hodnotenie efektívnosti Mikropôžičkového programu spracované aj vo variante, v ktorom bola vylúčená kohorta 2013. Za negatívnymi výsledkami hodnotenia kohorty 2013 stojí pravdepodobne slabšia kvalita príjemcov mikropôžičiek, ktorí boli podporení v prvom ročníku spustenia nového Mikropôžičkového programu. Nasledujúca časť kapitoly obsahuje hodnotenie, ktoré pokrýva len kohorty 2014 až 2017.

Tržby

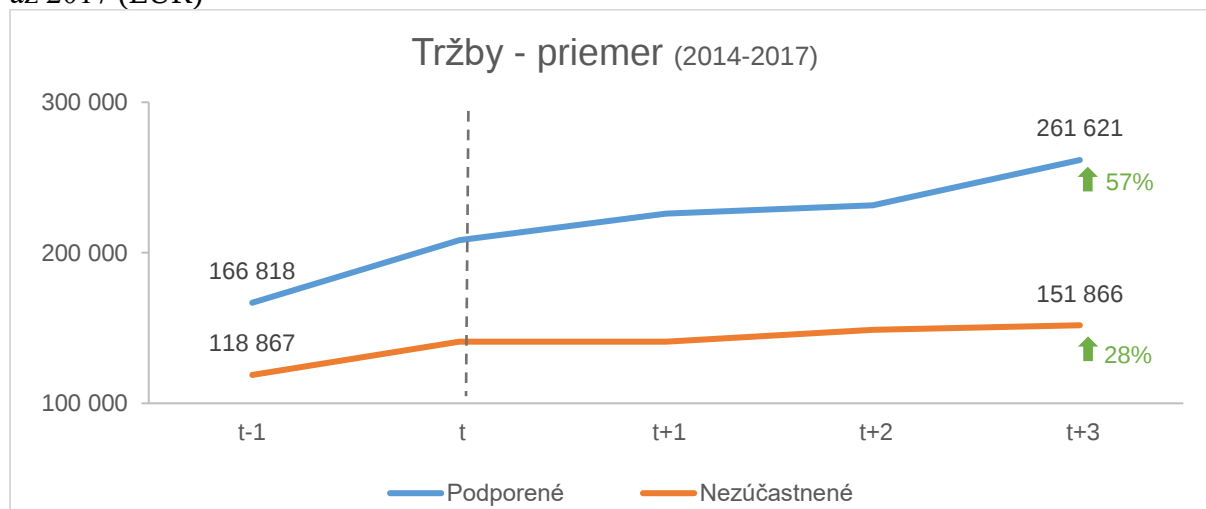
V posudzovanom období (t-1 až t+3), v rámci kohort 2014 - 2017 vzrástli priemerné tržby podporených subjektov o viac ako polovicu (o 57 %). V absolútnej hodnote sa priemerné tržby podporených subjektov zvýšili z úrovne 166,8 tis. EUR na 261,6 tis. EUR. Priemerné tržby kontrafaktuálnej skupiny nezúčastnených subjektov sa zvýšili o 28 %. Uvedený vývoj môže indikovať pozitívny vplyv intervencie.

Tabuľka 17: Tržby v skupine podporených a nezúčastnených subjektov - kohorty 2014 až 2017 (EUR)

Podporené	t-1	t	t+1	t+2	t+3	Index t+3 / t-1
Priemer	166 818	208 351	226 103	231 495	261 621	157
Medián	49 729	82 903	107 711	88 661	99 751	201
Nezúčastnené						
Priemer	118 867	141 053	140 953	148 854	151 866	128
Medián	50 056	59 459	67 252	59 363	61 436	123

Zdroj: finančné výkazy podnikateľských subjektov, spracované SBA

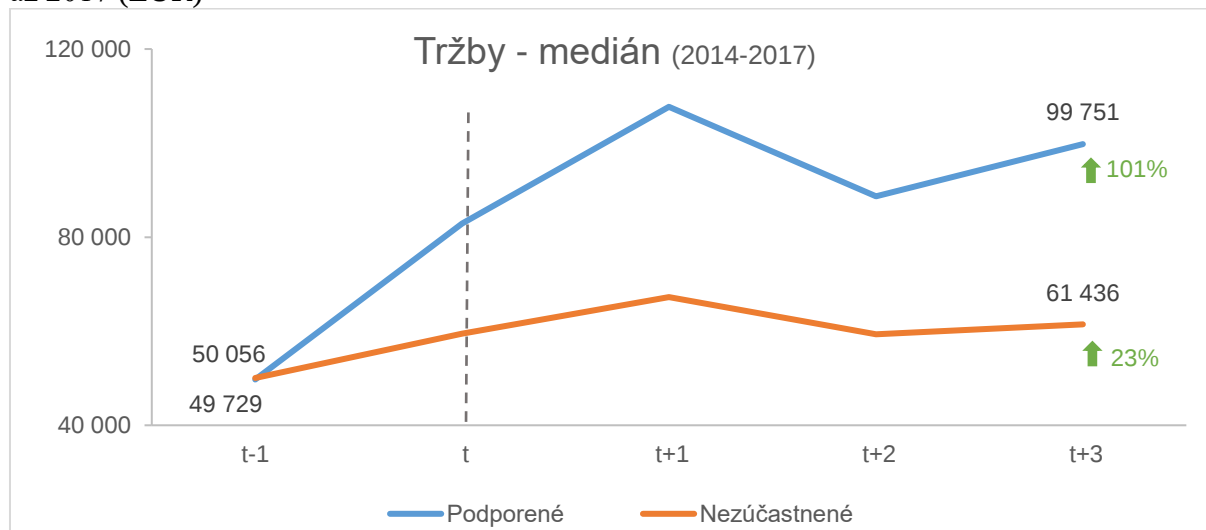
Graf 30: Priemerné tržby v skupine podporených a nezúčastnených subjektov - kohorty 2014 až 2017 (EUR)

Zdroj: finančné výkazy podnikateľských subjektov, spracované SBA

V hodnotiacom období 2014-2017 bol rast mediánových tržieb podporených subjektov podstatne vyšší ako v prípade kontrafaktuálnej skupiny nezúčastnených subjektov. Mediánové tržby podporených subjektov sa v rámci posudzovaného obdobia zdvojnásobili (rast o 101 %). V absolútnej hodnote sa medián tržieb podporených subjektov zvýšil z úrovne 49,7 tis. EUR na úroveň 99,7 tis. EUR. Rast tržieb v skupine nezúčastnených subjektov bol podstatne nižší, dosiahol len 23 %.

Graf 31: Mediánové tržby v skupine podporených a nezúčastnených subjektov - kohorty 2014 až 2017 (EUR)

Zdroj: finančné výkazy podnikateľských subjektov, spracované SBA

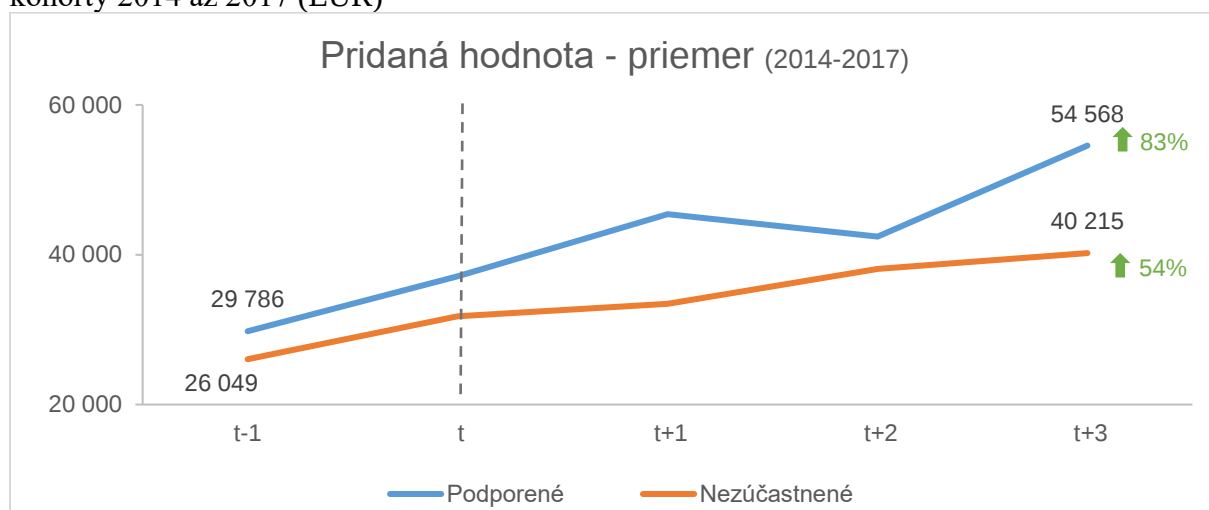
Pridaná hodnota

Hodnotiace obdobie 2014-2017, ktoré nezahrňovalo kohortu 2013 dosahovalo pozitívnejšie výsledky aj v prípade pridanej hodnoty. Priemerná pridaná hodnota podporených subjektov sa v posudzovanom období zvýšila o 83 %. V absolútnej hodnote sa priemerná pridaná hodnota podporených subjektov zvýšila z úrovne 29,7 tis. EUR na úroveň 54,6 tis. EUR. Rast priemernej pridanej hodnoty nezúčastnených subjektov dosiahol 54 %, čo predstavuje podstatne nižší rast ako v prípade podporených subjektov.

Tabuľka 18: Pridaná hodnota v skupine podporených a nezúčastnených subjektov - kohorty 2014 až 2017 (EUR)

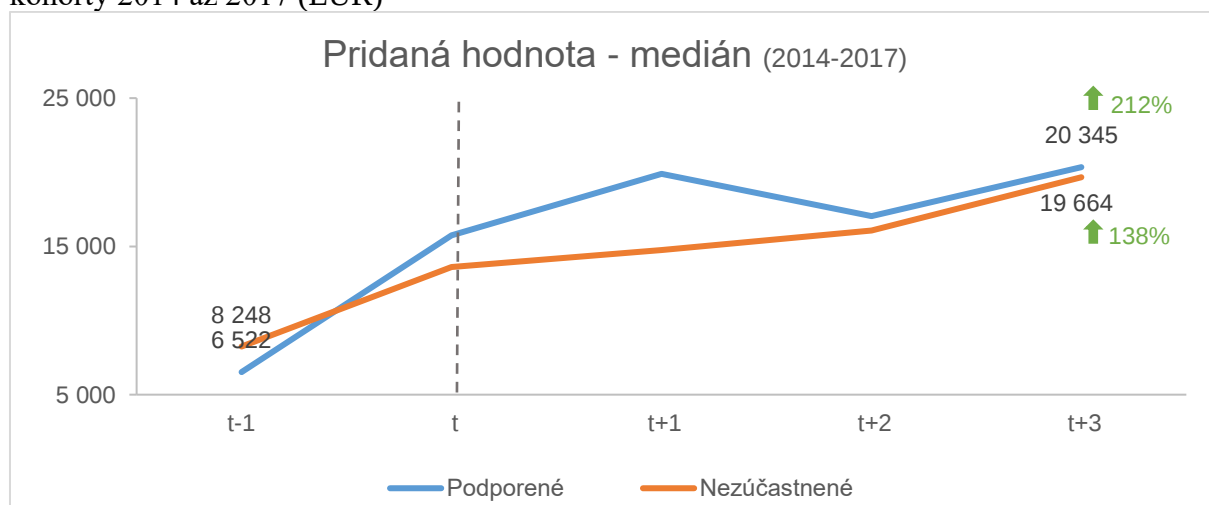
Podporené	t-1	t	t+1	t+2	t+3	Index t+3 / t-1
Priemer	29 786	37 139	45 422	42 422	54 568	183
Medián	6 522	15 743	19 885	17 042	20 345	312
Nezúčastnené						
Priemer	26 049	31 779	33 438	38 098	40 215	154
Medián	8 248	13 620	14 763	16 070	19 664	238

Zdroj: finančné výkazy podnikateľských subjektov, spracované SBA

Graf 32: Priemerná pridaná hodnota v skupine podporených a nezúčastnených subjektov - kohorty 2014 až 2017 (EUR)

Zdroj: finančné výkazy podnikateľských subjektov, spracované SBA

Mediánová pridaná hodnota podporených subjektov sa v posudzovanom období zvýšila o 212 %. V absolútnej hodnote sa medián pridanej hodnoty podporených subjektov zvýšil zo 6,5 tis. EUR na 20,3 tis. EUR. Vzorka nezúčastnených subjektov dosiahla rast mediánu pridanej hodnoty 138 %. Vyššia dynamika rastu mediánu pridanej hodnoty bola dosiahnutá v skupine podporených subjektov.

Graf 33: Mediánová pridaná hodnota v skupine podporených a nezúčastnených subjektov - kohorty 2014 až 2017 (EUR)

Zdroj: finančné výkazy podnikateľských subjektov, spracované SBA

Vplyv podpory na tržby

V rámci posudzovaného obdobia 2014-2017 je z hľadiska **veľkostnej kategórie hodnotených subjektov** odhadovaný **priemerný vplyv na tržby pozitívny**, dosiahol úroveň 65 915 EUR. Odhady dopadov na úrovni jednotlivých veľkostných kategórií firiem sú pozitívne u oboch veľkostných kategórií. Odhadované náklady na generovanie dodatočného eura tržieb dosiahli 0,5 EUR.

Z hľadiska **regiónu NUTS 2** je odhadovaný **priemerný vplyv na tržby tiež pozitívny**. Jeho veľkosť predstavuje 65 512 EUR. Odhady dopadov na úrovni jednotlivých územných

celkov SR sú pozitívne v prípade všetkých analyzovaných regiónov, s výnimkou stredného Slovenska. Odhadované náklady na generovanie dodatočného eura tržieb dosiahli 0,5 EUR.

Pozitívne výsledky vykazuje aj hodnotenie priemerného vplyvu na tržby podľa odvetví. Veľkosť pozitívneho vplyvu predstavuje 62 149 EUR. Odhady dopadov sú pozitívne pri všetkých posudzovaných odvetviach. Odhadované náklady na generovanie dodatočného eura tržieb dosiahli 0,5 EUR.

Podľa veku firmy je priemerný vplyv na tržby pozitívny. Dosiahol úroveň 62 376 EUR. Odhady dopadov na úrovni jednotlivých vekových kategórií sú pozitívne. Odhadované náklady na generovanie dodatočného eura tržieb sú na úrovni 0,5 EUR.

Tabuľka 19: Priemerný vplyv na tržby v eurách podľa veľkosti, regiónu, odvetvia a veku podniku - kohorty 2014 až 2017

Veľkosť podniku	Vplyv	Počet podporených subjektov
do 2 zamestnancov	16 380	49
3 až 49 zamestnancov	176 243	22
Vážený priemer	65 915	
Región NUTS 2		
Bratislavský kraj	183 178	15
Západné Slovensko	111 122	19
Stredné Slovensko	-57 919	6
Východné Slovensko	4 511	31
Vážený priemer	65 512	
Odvetvie		
Výroba	131 697	24
Obchod	25 890	18
Služby	27 098	29
Vážený priemer	62 149	
Vek podniku		
do 3 rokov	91 081	17
4 až 9 rokov	52 630	36
viac ako 10 rokov	54 756	18
Vážený priemer	62 376	

Zdroj: vlastné spracovanie

Vplyv podpory na pridanú hodnotu

Na základe **veľkostnej kategórie firiem je odhadovaný priemerný vplyv na pridanú hodnotu pozitívny.** Jeho veľkosť dosahuje hodnotu 10 498 EUR. Odhady dopadov na úrovni jednotlivých veľkostných kategórií podnikov sú pozitívne. Odhadované náklady na generovanie dodatočného eura pridanej hodnoty dosiahli 3,0 EUR.

Podľa regiónu NUTS 2 je odhadovaný priemerný vplyv na pridanú hodnotu pozitívny a jeho veľkosť predstavuje 11 114 EUR. Odhady dopadov na úrovni jednotlivých regiónov Slovenska sú pozitívne, s výnimkou stredného Slovenska. Agregovaný odhad nákladov na generovanie dodatočného eura pridanej hodnoty predstavuje 3,0 EUR.

V rámci **odvetví dosiahol hodnotenie priemerného vplyvu na pridanú hodnotu pozitívne výsledky.** Veľkosť pozitívneho vplyvu predstavuje 11 169 EUR. Odhady dopadov na

úrovni jednotlivých odvetví sú pozitívne. Odhadované náklady na generovanie dodatočného eura tržieb dosiahli 2,8 EUR.

Odhad priemerného vplyvu na pridanú hodnotu podľa veku podniku je pozitívny. Jeho úroveň dosahuje 10 622 EUR. Pozitívne sú taktiež aj odhady dopadov na úrovni jednotlivých vekových kategórií podnikov, s výnimkou vekovej kategórie 10 a viac rokov. Odhadované náklady na generovanie dodatočného eura pridanej hodnoty predstavujú 3,0 EUR.

Tabuľka 20: Priemerný vplyv na pridanú hodnotu v eurách podľa veľkosti, regiónu, odvetvia a veku podniku - kohorty 2014 až 2017

Veľkosť podniku	Vplyv	Počet podporených subjektov
do 2 zamestnancov	1 665	55
3 až 49 zamestnancov	30 171	33
Vážený priemer	10 498	
Región NUTS 2		
Bratislavský kraj	36 276	19
Západné Slovensko	18 363	26
Stredné Slovensko	-18 042	6
Východné Slovensko	139	37
Vážený priemer	11 114	
Odvetvie		
Výroba	29 631	31
Obchod	1 403	23
Služby	1 951	34
Vážený priemer	11 169	
Vek podniku		
do 3 rokov	29 671	19
4 až 9 rokov	7 656	39
viac ako 10 rokov	-1 436	30
Vážený priemer	10 622	

Zdroj: vlastné spracovanie

Sumárne výsledky pre podporu v rámci Mikropôžičkového programu SBA - kohorty 2014 až 2017

Agregované odhady vplyvov posudzovaného opatrenia (kohorty 2014-2017) **na tržby sú pozitívne a pohybujú sa v intervale od 62 149 do 65 915 EUR na jeden podnikateľský subjekt.** Agregované odhady vplyvov pridanej hodnoty sú taktiež pozitívne a dosahujú úroveň od 10 498 do 11 169 EUR, v rámci aplikovaných stratifikačných kritérií.

Tabuľka 21: Agregované odhady vplyvu podpory na tržby a pridanú hodnotu v eurách - kohorty 2014 až 2017

	Veľkosť podniku	Región NUTS 2	Odvetvie	Vek podniku
Tržby	65 915	65 512	62 149	62 376
Pridaná hodnota	10 498	11 114	11 169	10 622

Zdroj: vlastné spracovanie

Odhadované náklady na generovanie dodatočného eura tržieb dosiahli 0,5 EUR. Náklady na generovanie dodatočného eura pridanej hodnoty dosahovali hodnoty v intervale od 2,8 do 3,0 EUR.

Tabuľka 22: Náklady na generovanie dodatočného eura tržieb a pridanej hodnoty - kohorty 2014 až 2017

	Veľkosť podniku	Región NUTS 2	Odvetvie	Vek podniku
Tržby	0,5	0,5	0,5	0,5
Pridaná hodnota	3,0	3,0	2,8	3,0

Zdroj: vlastné spracovanie

Zhrnutie

Podporné opatrenia pre podnikateľov predstavujú významný ekonomický nástroj, ktorý prispieva k stabilizácii a ďalšiemu rozvoju sektora malých a stredných podnikov. Na podporu podnikania MSP na Slovensku bolo v období predchádzajúcich 5 rokov použitých viac ako 3 mld. EUR. V roku 2019 bola celková podpora pre MSP na úrovni takmer 700 mil. EUR. Najvyšší podiel na celkovej podpore dosahovali úvery, pôžičky (41 %) a dotácie, NFP a granty s podielom 40 % na celkovej podpore. V medziročnom porovnaní bolo reálne čerpanie podpory pre MSP približne o 12 % vyššie ako v roku 2018.

Dôležitosť malých a stredných podnikov si uvedomujú aj jednotlivé krajiny EÚ, ktoré na ich podporu využívajú široké spektrum podporných opatrení. Podľa výsledkov viacerých prieskumov Slovensko v porovnaní s ostatnými krajinami EÚ, ale aj s krajinami V4, zaostáva vo využívaní podporných programov pre MSP. Tieto zistenia poukazujú na skutočnosť, že Slovensko stále disponuje značným potenciálom pre výraznejšie využívanie podporných programov v sektore malých a stredných podnikov.

Nižšie využívanie podporných programov pre MSP na Slovensku súvisí s mierou informovanosti o možnostiach ich využívania. Podľa výsledkov zrealizovaného kvantitatívneho prieskumu, ktorý sa uskutočnil v mesiacoch január až február 2020, nedostatok informácií o možnostiach využívania podporných programov určených pre malých a stredných podnikateľov pociťuje viac ako polovica podnikateľov na Slovensku.

Takmer štvrtina podnikateľov hodnotí možnosti malých a stredných podnikateľov využívať pre svoje podnikanie podporné nástroje poskytované zo strany verejného sektora kladne. Na druhej strane, viac ako polovica malých a stredných podnikateľov vníma možnosti využitia verejnej podpory skôr negatívne. Takmer dve tretiny malých a stredných podnikateľov považujú ako najvýznamnejšiu prekážku v rámci dostupnosti verejnej podpory pre podnikateľov vysokú administratívnu náročnosť. Viac ako jedna tretina predstaviteľov malých a stredných podnikov vníma ako prekážku náročné splnenie podmienok podpory, či dlhé procedúry hodnotenia žiadateľov.

Podľa výsledkov prieskumu každý desiaty malý a stredný podnikateľ využil v období predchádzajúcich 12 mesiacov nejaký druh verejnej podpory, pričom u podporených podnikateľov celkovo prevládala spokojnosť s poskytnutou podporou. Viac ako polovica malých a stredných podnikateľov hodnotili projekt/aktivitu, na ktorú získali verejnú podporu ako trvale udržateľnú.

Administratívne náročné spracovanie žiadosti o verejnú podporu predstavuje najčastejší dôvod nezáujmu o verejnú podporu pre podnikanie. Medzi ďalšie dôvody podnikatelia uviedli komplikované plnenie podmienok získania podpory, či nedôveru voči kvalite a dostupnosti služby. Napriek tomu, viac ako polovica malých a stredných podnikateľov na Slovensku plánuje v budúcnosti využiť verejnú podporu pre rozvoj svojich podnikateľských aktivít.

Hodnotenie dopadov a účinkov Mikropôžičkového programu SBA (2013-2017) potvrdilo pozitívne ekonomické vplyvy na podporené malé podniky. S cieľom identifikovať základné vývojové tendencie v hodnotených skupinách a posúdiť pred-intervenčné trendy s po-intervenčným obdobím medzi podporenými a nezúčastnenými firmami, boli v rámci analýzy vyhodnocované údaje o tržbách, pridanej hodnote a zamestnanosti. V rámci posudzovaného obdobia 2013 až 2017 (t-1 až t+3) skupina podporených firiem vykázala vyššiu rast priemerných

tržieb (o 25 %) a pridanej hodnoty (o 43 %) ako kontrafaktuálna skupina nezúčastnených subjektov (o 18 %, resp. o 39 %). V skupine subjektov s poskytnutou intervenciou bola zároveň evidovaná väčšia dynamika rastu priemerných osobných nákladov (o 48 %) ako v skupine bez intervencie (rast o 30 %), čo môže indikovať pozitívny vplyv získanej podpory na rast zamestnanosti.

Výsledky kontrafaktuálneho hodnotenia ďalej potvrdili pozitívne dopady agregovaných odhadov vplyvov na tržby a pridanú hodnotu. Agregované odhady vplyvov tržieb na podporené subjekty Mikropôžičkového programu 2013-2017 sa pohybujú v intervale od 33 877 do 36 363 EUR na jeden podnikateľský subjekt. Agregované odhady vplyvov pridanej hodnoty sú taktiež pozitívne a dosahujú úroveň od 5 808 do 7 143 EUR, v rámci aplikovaných stratifikačných kritérií. Náklady na generovanie dodatočného eura pridanej hodnoty dosahovali hodnoty v intervale od 4,7 do 5,7 EUR.

Analýza efektívnosti Mikropôžičkového programu SBA bola vykonaná na príjemcoch podpory, ktorí čerpali pôžičky v období 2013 až 2017. Rok (kohorta) 2013 predstavoval prvý rok spustenia nového Mikropôžičkového programu SBA. Uvedená kohorta dosahovala v rámci hodnotenia ako jediná negatívne výsledky a mala tlmiaci efekt na celkové pozitívne výsledky hodnotenia Mikropôžičkového programu. Z uvedeného dôvodu bolo hodnotenie efektívnosti Mikropôžičkového programu spracované aj vo variante, v ktorom bola vylúčená kohorta 2013. Agregované odhady vplyvov posudzovaného opatrenia pre kohorty 2014-2017 na tržby sú pozitívne a pohybujú sa v intervale od 62 149 do 65 915 EUR na jeden podnikateľský subjekt. Agregované odhady vplyvov pridanej hodnoty sú taktiež pozitívne a dosahujú úroveň od 10 498 do 11 169 EUR, v rámci aplikovaných stratifikačných kritérií. Náklady na generovanie dodatočného eura pridanej hodnoty dosahovali hodnoty v intervale od 2,8 do 3,0 EUR.

Na základe výsledkov hodnotenia Mikropôžičkového programu možno konštatovať zlepšenie výkonnosti malých podnikov v dôsledku získanej intervencie, čo jasne poukazuje na opodstatnenosť posudzovanej intervencie v skúmanom období. V záujme zlepšenia podmienok využívania podporných programov je nevyhnutným predpokladom nie len zvýšiť množstvo a rozpočtovú kapacitu podporných programov, ale aj zvyšovať ich efektívnosť a dostupnosť pre jednotlivé cieľové skupiny. Nakoľko je systém podpory podnikania MSP na Slovensku pomerne komplexný a do značnej miery pre podnikateľov neprehľadný, je potrebné posilniť informovanosť malých a stredných podnikov na regionálnej a lokálnej úrovni. 97 % podnikateľských subjektov na Slovensku tvoria mikropodniky, avšak až dve tretiny z týchto podnikateľov pociťujú nedostatok informácií o možnostiach využívania podporných programov. Ako príklad vhodných opatrení v tejto oblasti je možné uviesť národné projekty Národných podnikateľských centier SBA, ktorých cieľom je poskytovať podnikateľom komplexný rozsah služieb, vrátane informačnej podpory o podporných opatreniach v SR.

Použité zdroje

DataCentrum (2020). Register účtovných závierok (2012 - 2019).

Eurofound (2016). Start-up support for young people in the EU: From implementation to evaluation, Publications Office of the European Union, Luxembourg.

Európska komisia (2003). Evaluating EU activities – a practical guide for Commission Services. Luxemburg, Office for Official Publications of the European Communities

Európska komisia. (2014). Spoločná metodika hodnotenia štátnej pomoci. Pracovný dokument útvarov komisie. Brusel, Belgicko. Dostupné na:

http://ec.europa.eu/competition/state_aid/modernisation/state_aid_evaluation_methodology_en.pdf

Európska komisia (2020). Survey on the access to finance of enterprise.

Európsky dvor audítorov (2019). Európsky fond pre strategické investície: Aby bol úplne úspešný, je potrebné prijať opatrenia. Dostupné online: <http://publications.europa.eu/webpub/eca/special-reports/efsi-3-2019/sk/>

Eurostat (2020). Community Innovation Survey. Dostupné na:

<https://ec.europa.eu/eurostat/web/science-technology-innovation/data/database>

Glazerman, S., Levy, D. M., Myers, D. (2003). Nonexperimental versus experimental estimates of earnings impacts. The Annals of the American Academy of Political and Social Science, 589(1).

Global Entrepreneurship Research Association - GERA (2020). Global Entrepreneurship Monitor - 2019/2020 Global Report

Gombitová, D. (2007). Úvod do monitorovania a evaluácie. Príručka monitorovania a evaluácie intervencií financovaných z verejných zdrojov. ISBN 978-80-969860-9-5

KPMG (2015). Hodnotenie vybraných intervencií ŠF a KF využitím metód Counterfactual Impact Evaluation. Záverečná správa. Úrad vlády SR, Centrálny koordinačný orgán.

Morra Imas, L. a Rist, R. (2009). The Road to Results: Designing and Conducting Effective Development Evaluations. The World Bank. Dostupné online na:

<https://openknowledge.worldbank.org/handle/10986/2699>.

Skakulík, T. (2019). Podnikateľské úvery s podporou európskych inštitúcií. Dostupné na:

<https://www.podnikajte.sk/financie-na-podnikanie/podnikatelske-uvery-s-podporou-europskych-institucii>

Slovak Business Agency (2018). Analýza efektívnosti podporných programov pre MSP. Dostupné na:

http://monitoringmsp.sk/wp-content/uploads/2019/09/Analiza-efektivnosti-podporn%C3%BDch-programov-pre-MSP_2018.pdf

Slovak Business Agency (2018). Analýza start-upov na Slovensku. Dostupné na:

http://www.sbagency.sk/sites/default/files/5_analyza_start-upov_na_slovensku.pdf

Slovak Business Agency (2020). Mikropôžičkový program SBA. Dostupné na:

<http://www.sbagency.sk/kontakty-0#.XqbMgEBuKIU>

Slovak Business Agency (2020). Postoje MSP kvyužívaniu podporných programov - Správa z kvantitatívneho prieskumu 2020

Slovak Business Agency (2020). Správa o stave MSP v Slovenskej republike v roku 2019. Dostupné na: http://monitoringmsp.sk/wp-content/uploads/2020/10/Sprava-o-stave-MSPvSR_2019.pdf

Slovak Business Agency (2020). Sprievodca iniciatívami na podporu MSP. Dostupné na: <http://monitoringmsp.sk/2020/06/22/informacne-materialy-rocne/>

Štatistický úrad SR (2020). Register organizácií 2013 - 2020

White, H., S. Sabarwal (2014). Quasi-experimental Design and Methods, Methodological Briefs: Impact Evaluation 8, UNICEF Office of Research, Florence.

Zákon č. 120/2020 Z. z. priniesol novelu zákona č. 67/2020 Z. z. o niektorých mimoriadnych opatreniach vo finančnej oblasti v súvislosti so šírením nebezpečnej nákazlivej ľudskej choroby COVID-19 v znení neskorších predpisov

Zákon č. 155/2020 Z. z. ktorým sa dopĺňa zákon č. 71/2013 Z. z. o poskytovaní dotácií v pôsobnosti Ministerstva hospodárstva Slovenskej republiky v znení neskorších predpisov a o doplnení zákona č. 62/2020 Z. z. o niektorých mimoriadnych opatreniach v súvislosti so šírením nebezpečnej nákazlivej ľudskej choroby COVID-19 a v justícii a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony v znení zákona č. 92/2020 Z. z.

Zákon č. 185/2009 Z. z. o stimuloch pre výskum a vývoj a o doplnení zákona č. 595/2003 Z. z. o dani z príjmov v znení neskorších predpisov

Zákon č. 290/2016 Z. z. o podpore malého a stredného podnikania a o zmene a doplnení zákona č. 71/2013 Z. z. o poskytovaní dotácií v pôsobnosti Ministerstva hospodárstva Slovenskej republiky v znení neskorších predpisov

Zákon č. 292/2014 Z. z. o príspevku poskytovanom z európskych štrukturálnych a investičných fondov a o zmene a doplnení niektorých zákonov

Zákon č. 358/2015 Z. z. o úprave niektorých vzťahov v oblasti štátnej pomoci o minimálnej pomoci a o zmene a doplnení niektorých zákonov (zákon o štátnej pomoci)

Zákon č. 5/2004 Z. z. o službách zamestnanosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov

Zákon č. 524/2010 Z. z. o poskytovaní dotácií v pôsobnosti Úradu vlády Slovenskej republiky

Zákon č. 539/2008 Z. z. o podpore regionálneho rozvoja

Zákon č. 67/2020 Z. z. o niektorých mimoriadnych opatreniach vo finančnej oblasti v súvislosti so šírením nebezpečnej nákazlivej ľudskej choroby COVID-19

Zákon č. 71/2013 Z. z. o poskytovaní dotácií v pôsobnosti Ministerstva hospodárstva Slovenskej republiky v znení neskorších predpisov

Združenie podnikateľov Slovenska (2020). Slovensko 2050. Dostupné na: <https://www.zps.sk/slovensko-2050>